

AAGE HAUKEN

**DRØMMEN
OM GUDSRIKET**

fem historiske noveller

Olgese Ringler in memoriam

FORORD

Tema for denne novellesamlingen er spørsmålet om makt, makt som politisk og religiøst fenomen, gudsriket kort sagt. Dette er et tema som blir tolket på mange forskjellige måter. De som tolker det, er så forskjellige personer som kong Herodes, Jesus fra Nasaret, keiser Caligula, apostelen Johannes og fru Domitilla. Men de har dette felles at de alle ønsker å gi historien en religiøs mening. Og det gjør de på en så markant måte at vi fortsatt lever med disse skikkelsene i dag. "Verdens hersker" ville vært en passende undertittel.

Historiske romaner og noveller tør være velkjent her hjemme. Vanligvis handler de om personer og begivenheter fra norsk middelalder eller senere perioder. Antikken er derimot fjernere, Norge var ikke del av de gamles verdenskart. Ikke desto mindre har arven fra antikken har nådd opp til Norge takket vært den kristne tradisjon og humanistiske studier.

I en tid som i faretruende grad synes å bli historieløs og selvsentrert kan møtet med fortiden neppe utgjøre en trusel for samtiden. Vi er barn av antikken enten vi ønsker å vite det eller ikke. Kanskje vil det vise seg at vi har vært heldigere med våre forfedre enn eftertiden vil ha vært med oss?

aage hauken

Voss 2007

INNHold

FORORD

TIDSTABELL

**I
NATT OVER JERUSALEM**

**II
KRIG I HIMMELEN**

**III
I GUDS STED**

**IV
MENNESKEFISKEREN**

**V
FRUEN TIL PONZA**

EFTERORD - fakta og friheter

KRONOLOGI

- 73 f. Kr. Herodes' fødsel
- 63 - Pompeius inntar Jerusalem; Palestina kommer under romersk overherredømme; slutt på det hasmoneiske styret; Antipater, Herodes' far, bli mellommann mellom romerne og jødene
- 47 - Fasael blir guvernør i Jerusalem, Herodes i Galilea
- 43 - Antipater myrdes av hasmoneiske krefter
- 42 - Herodes forlover seg med den hasmoneiske prinsesse Mariamme; Julius Caesar blir erklært "guddommelig" (*divus*)
- 40 - Parterne invaderer Syria og Judea, innsetter hasmoneeren Antigonos som konge i Judea; Fasael begår selvmord i partisk fangenskap; Herodes til Roma, utnevnes til konge
- 37 - Borgerkrig i Judea; Herodes tar Jerusalem; ekter Mariamme; lar Antigonos henrette
- 31 - Slaget ved Actium: Octavian og Agrippa slår Antonius og Kleopatra
- 30 - Antonius og Kleopatra begår selvmord i Alexandria; Herodes oppsøker Augustus på Rhodos
- 29 - Herodes lar mariamme henrette; templet til den guddommelige Julius innvies i Roma

28 -	Mariammes mor henrettes
27 -	Octavian tar tiltelen "augustus"; herodes ekter Maltake
23 -	Herodes påbegynner at nytt palass i Jerusalem
22 -	Herodes bygger tempel til den guddommelige Augustus i Caesarea
21 -	Alexander og Aristobulos drar til Roma for å studere
19 -	Herodes begynner å ombygge templet
17 -	Antipater utpekt som tronarving
10 -	Templet innvies
9 -	Caesarea Maritima innvies
8 -	Arkelaos, Antipas og Filip til Roma for å studere
7 -	Alexander og Aristobulos henrettes
6 -	Jesus blir født (?)
4 -	Studentopprør i Jerusalem; Antipater henrettes; Herodes' siste testamente; Herodes dør
2 -	Julia, datter av Augustus, forvises til Pentelleria
6 e. Kr.	Arkelaos avsettes; Judea blir keiserlig provins; en romersk prefekt blir administrator, Caesarea blir hovedstad
14 -	Augustus dør; Tiberius blir keiser; Augustus erklæres <i>divus</i>
26-36	Pontius Pilatus prefekt i Judea
27/28	Johannes, kalt Døperen, virker i Jordandalen; henrettes av Antipas
28-30/33	Jesu offentlige virke
påskan 30/33	Jesus henrettes i Jerusalem
34	Tetrarken Filip dør
36/37	Agrippa drar til Tiberius på Capri; blir venn av Caligula
37 -	Tiberius dør; Gaius Caligula blir keiser; Agrippa får Filips tetrarki;

	sentatet gir ham kongetitel
39 -	Herodes Antipas forvises
våren 40	Tumulter i Jamnia; Caligula vil omgjøre Jerusalems tempel til et tempel for seg selv; legaten av Syria, Petronius, drar fra Antiokia til Ptolemais for å utføre ordren; store opptøyer i Palestina
sommer 40	Petronius til Tiberias for å forhandle med jødene
høsten 40	Petronius tilbake til Antiokia; Agrippa intervensjonerer hos Caligula
vinteren 40/41	Caligula myrdes i Roma; Claudius blir keiser; Agrippa blir konge over et samlet Palestina
42 (?)	Jakob, sønn av Sebedeus, blir henrettet i Jerusalem
44 -	Kong Agrippa dør; hans rike blir på ny keiserlig provins
54 -	Claudius dør; Nero blir keiser
62 -	Jakob, "Herrens bror", henrettes i Jerusalem
64 -	Roma brenner; de kristne utpekes som sydebukker
65 -	Pest i Roma
66 -	Opprør i Palestina; Vespasian slå opprøret ned i løpet av to år; Jerusalem beleires like til 70; de kristne forlater byen
68 -	Nero begår selvmord; borgerkrig
69 -	Vespasian utropes til keiser; Titus overtar krigen Judea
70 -	Titus erobrer Jerusalem; templet brenner
71 (?)	Johannes og Miriam til Efesos
79 -	Vespasian dør og guddommeliggjøres; Titus blir keiser
81 -	Titus dør; Domitian blir keiser
89 -	Saturninus' revolt; Domitian utvikler paranoide trekk
90 -	Templet til Domitian reises i Efesos; Johannes og Prokorus drar til Patmos

- 92 - Rabirius' ny palass på Palatinen står ferdig
- 93 - Henrettelser og forvisninger av senatorer
- 95 - Flavius Klemens henrettes; Domitilla forvises
- 96 - Domitian myrdes ved en palassrevolusjon;
templet i Efesos omdedikeres til Vespasian og Titus

I

**NATT
OVER
JERUSALEM**

NATT OVER JERUSALEM

Aftenbrisen kom frisk og sval nede fra havet og jaget den tunge ørkenluften på flukt. Fra slettelandet ved kysten svøpte den over Judeas høyder og nådde omsider byen der oppe. Den var alltid like velkommen. Takket være aftenbrisen var Jerusalem et levelig sted også om sommeren.

På denne tid av døgnet fikk kong Herodes kraft til å arbeide - han våket mens Jerusalem sov. Vinden fra havet ga dem alle nattesøvn, så nær som Herodes. For søvnen og Herodes hadde forlengst sagt hverandre farvel. Natten var dag og dagen natt for jødenens konge.

Det store palasset var nærmest tomt for folk. De som fortsatt bodde der av familie og venner, hadde trukket seg tilbake for lengst. Haven var ennå ikke blitt brun og avsvidd, høye murer vernet det grønne livet her inne. Larmen fra byen trengte heller ikke inn.

Herodes kastet et siste blick på dokumentene som lå på marmorplaten foran ham; den funklet mørk og rød i det flakkende lyset fra oljelampene. Nå manglet bare hans segl - og de to dødsdommene var avsagt.

Folket fryktet signetringen hans, den rådet over liv og død. Men det var også mange som elsket den, alle som hadde satt sin lit til ham, fordi han var den eneste som hadde klart å opprettholde lov og orden i det lille riket. At Herodes var den eneste, visste ingen bedre enn Herodes selv. Det måtte i så fall være Nikolas.

Han lekte en stund med ringen, tok den av og lot den vandre fra hånd til hånd, fra finger til finger. Den føltes underlig lett denne kvelden, skjønt den var av tykt gull og innsatt med kostbare stener. Oftest hadde han følt den som en byrde. Det ingen visste var at Herodes selv fryktet ringen, kanskje mest av dem alle. Det

de heller ikke visste var at han trengte en hjelpende hånd hver gang den skulle brukes. Og bare de færreste visste hvem den hånden tilhørte.

Sannheten var verre enn som så.

For slik hadde det vært i lange tider, ikke bare etter at han var blitt gammel, men fra den dagen Mariamme døde, fra det øyeblikk han hadde undertegnet dødsdommen over. Fra da av måtte en annen styre hånden for ham. For hver gang ringen skulle til, begynte han å skjelve, og skjelvingen varte like til den andre tok styringen. Først da fikk Herodes motet tilbake. Men det varte bare så lenge han kjente kraften utenfra. Så følte han seg utrygg på ny - angst var ordet som passet best.

Nå la han ringen fra seg mens en av sekretærene trådte frem fra mørket for å hente dokumentene. Han hadde stått urørlig men oppmerksom borte blant sypressene, og kunne for så vidt forveksles med en av disse. Herodes kunne ikke se hvor mange som sto rundt omkring. Det var en yngre mann som kom bort til bordet. Han tok imot pergamentarkene med et bukk, ga dem videre til offiseren som ventet lenger borte og ble på ny til en sypress.

Nattens arbeide var godt begynt. Nå kunne han trygt vie seg mørkets gleder.

Haven var hjertet i kongepalasset og utgjorde et lite paradys i Jerusalems store stenørken. Men den var godt atskilt fra byen av høye murer. Slik fungerte den som et bilde på kongens eget liv. For freden og skjønnheten her nektet å flytte inn i Herodes' eget indre.

Vannet plasket uskyldig i fontenene. Palmer og sypresser sto som sorte siluetter rundt omkring. Selv om fuglenes sang forlengst var forstummet, fortsatte sikadene ufortrødent sitt spill; også de hørte natten til. Av og til kunne deres latter lyde som skrik og klage. Samtidig hindret de øret i å oppfatte lyder fra palassets indre. Skjønt, med tiden var det blitt stille rundt Herodes.

Haven hade vært hans arbeidssted gjennom mange år. Her ute var det lett å glemme at han befant seg midt i denne byen som hatet ham, skjønt den var hovedstaden i hans eget rike. Det var et ubetydelig rike i verdens øyne, men ikke i

jødernes, for det kunne nesten måle seg med det riket kong Salomo engang hadde kjent.

Her ute var Herodes seg selv - men kun ved nattetider. Og denne natten var uvanlig vakker, en mørkere himmel hadde han sjelden sett. Den ga ham følelsen av å befinne seg under en stor, sort kuppel. Kanskje var himmelen en hjelm, en han selv bar, som dengang han var ung? Var himmelkuppelen hans egentlige kongekrone? Her ute følte han seg sannelig ikke som en av romernes småkonger, derfor lot han ringen vanligvis ligge på marmorplaten. Straks den fikk tyngre hånden hans, var frihetsfølelsen borte.

Vinden begynte å ta sterkere nå.

Den rev kongen ut av den kjærkomne ensomheten og minnet ham om at han ikke var alene likevel. Hånden som hadde hjulpet ham var der på ny.

Ønsket han ikke en kappe å kaste om seg? - Nikolas spurte alltid, skjønt han ventet aldri på svar.

Jo, gjerne. Nei - ikke den blå, ikke den grønne, heller ikke den rødbrune - for all del ikke den gule og røde!

Orderen gikk videre til usynlige ånder borte mellom cypressene.

Omsider lot de til å forstå - og de bragte ham det kongelige purpur, med tykke striper av pureste gull

Om den varmet? - Nikolas la den varsomt om de magre skuldrene til kongen, spørsmålet lød mer personlig denne gangen.

Ja visst, purpurkappen var det eneste som varmet Herodes, fordi den varmet hans hjerte. Den var tykk og samtidig føyelig, av rent ull, vevet i ett stykke. - Men den hjalp lite mot smertene.

Disse hadde tiltatt for hver dag de siste ukene. Legene hadde foreskrevet varme bad, de pleide å gi lindring. Derfor burde han holde til i palasset ved Jeriko, et sted som var ham langt mindre kjært enn det her oppe. Palasset ved Jeriko var sant å si blitt hans nye fengsel - på grunn av smertene. De helsebringende kildene ved Jordanelven var snart blitt like nødvendige som den varme, krydrete vinen de

ga ham og som føltes lik balsam på vonde sår. Det var derfor med nød og neppe at legene hadde tillatt ham å tilbringe noen dager her i Jerusalem for å rydde opp i offentlige såvel som private anliggender.

Dette hastet, legen fikk vente.

Nikolas hadde heller ikke gitt ham større valg.

Nå var det grekerens tur til å kjærtegne ringen, den han så ofte hadde hjulpet kongen med å styre. Tilfreds iakttok han hvordan de mange edle stenene funklet i lyset fra alle stjernene. I sin tur kastet de lys over ørnen som sto i sentrum og vitnet om kongeverdigheten.

Hva ville vel Nikolas ha vært uten Herodes? Til nød en provinsiell filosof uten noen hersker å herske over.

Men hva ville Herodes vært uten Nikolas? En halvsivilisert araber som alle så ned på.

Nå rakte han ringen tilbake til kongen.

Den var selvsagt en gave fra Augustus, sønn av den guddommelige Julius. Men den varmet ikke Herodes' hjerte på samme måte som purpurkappen. For ringen minnet ham om sannheten bak purpuren - at han, Herodes, bare var en av keiserens mange konger. Hans rike var et lydrike, og kongen en vasallkonge. Verdens hersker het Augustus, ikke Herodes. Selv var han bare en brikke i et mye større spill, og i den grad han var med på hele denne leken. Det var derfor han fikk bære både purpurkappen og kongekronen, og så ringen, selvfølgelig.

Herodes elsket og fryktet Augustus, slik han gjorde med ringen. Verden hadde aldri kjent en dyktigere hersker. Å få være en av Augustus' småkonger smigret ham - og samtidig ydmyket det ham. Ofte strides de om hegemoniet i hans sinn, smiger og ydmykelse, slik de gjorde det denne natten. Da var Nikolas den eneste som kunne hjelpe. Derfor var de sammen her i Jerusalem, og ikke ved Jeriko.

Men de to kom aldri til å møtes igjen. Herodes var snart sytti år, dessuten mottok han hele tiden tegn på at hans regjeringstid snart var over. Nå gjensto det bare å finne en etterfølger til tronen. Det manglet ikke på dem som ville,

problemet var å finne en som kunne fortsette i hans spor, bli en god mellommann mellom romerne og jødene - tjene den ene og styre den andre.

Først måtte imidlertid brevet fra keiseren komme. Det var den egentlige grunn til at Herodes befant seg i jerusalem. De to domsavsigelsene var noe Nilokas hadde bragt opp mens de ventet, for å få tiden til å gå. For smertene minnet kongen daglig om at det hastet.

Han satte sin lit til at en budbærer var underveis fra Roma.

Nikolas hjalp ham langsomt opp fra stolen ved bordet.

Straks kom flere tjenende ånder til. Grekeren gjorde tegn til en av dem, og denne rakte ham et beger, fylt med varm vin, mørk og rød som blod. Den varmet kongens gamle kropp, fikk hjertet til å slå raskere og ga ham for en stund følelsen av igjen å være ung, den Herodes som med romernes velsignelse hadde inntatt Jerusalem etter å ha slått Aristobulos, den siste av de hasmoneiske herskerne.

Kongen drakk, jevnt og langsomt, uten engstelse for at vinen var forgiftet. Det var ingen tilbake som var stemt for å drepe ham. Den siste som hadde prøvd seg var en av sønnene - Antipater. Han satt fengslset i Jeriko og ventet på sin dom. Og den måtte keiseren bekrefte - så svært kongelig var Herodes ikke når det kom til arvinger og slikt. På mange måter hadde han hatt det friere som guvernør for en eller annen romersk provins.

Han ba om litt varmt vann i vinen.

Det var heller ingen fare for at vannet var forgiftet, skjønt dette var blitt mange kongers endeligt.

Gullbegeret, ringen og purpuret kastet gjensidig glans over hverandre. De ga ham preg av å være uforgjengelig - et monument eller kanskje et gudebilde, slik grekerne pleide å fremstille sine konger, og slik romerne var begynt å gjøre med Augustus. Men udødelig var han ikke, Herodes. Og det som var tilbake av tid måtte han bruke særdeles samvittighetsfullt. Nikolas vek ikke fra kongens side lenger.

Hvem ble det som skulle etterfølge ham? - Det var sønner nok å ta av.

Spørsmålet holdt ham våken om natten. Det var dette som forlengst hadde gjort søvnen til en fremmed og drømmene til en umulighet. Utelukkende kold og ren fornuft var tilbake i Herodes - men bare så lenge Nikolas var hos ham.

Augustus ville bli erklært guddommelig etter sin død, det var noe alle visste. Kommende slekter ville be og ofre til ham og bekranse hans statuer over hele riket. Herodes hadde selv reist flere templer til keisere, han var jo allerede gudesønn - alt sammen til jødenens store ergrelse.

Men hva med ham selv?

Han, Herodes, ville aldri bli guddommeliggjort, jødene sørget for det. I Jerusalem var han bare et menneske, i jødiske øyne knapt nok det. Hva han måtte være i de greske eller arabiske byene interesserte dem ikke.

Kongen kastet purpuret tettere om seg.

Han ville opp i tårnene, i høyden, i en friskere og renere luft. Mest av alt ville han se Jerusalem for sine føtter, for siste gang. Straks brevet fra keiseren var kommet, måtte han ned igjen til Jeriko. Dessuten hadde han ting å diskutere med Nikolas. Og tårnene var det eneste sted hvor murene ikke hadde ører.

Nikolas hadde langt skjegg, ikke ulikt de jødiske lærde. Men det skjulte atskillig mer visdom. Huden i grekerens magre ansikt var ikke rynket og svidd av solen, som tilfellet var med ham selv. For Nikolas hadde tilbragt sitt liv i studienes verden, blant bøker, i kamre hvor solen ikke trengte inn. Synet var begynt å svikte som resultat av all lesingen. Men forstanden var bare blitt klarere med årene, og hørselen var fortsatt den skarpeste i Jerusalem - med unntak for Salome, kongens søster.

Nikolas var heller ikke en som sov natten bort. Også han levde i lyset fra oljelamper. I øyeblikket var det Herodes' historie han arbeidet med. Det skulle bli et udødelig verk, fremfor alt et verk som gjorde Herodes udødelig. For Nikolas trodde ikke bare på sjelens udødelighet, lik alle grekere. Han trodde også at det i enhver konge bodde en gud. Derfor var det hans kall som filosof å tjene nettopp slike.

Nå vendte kongen seg mot ham. Blikket ble skarpt og munnen bestemt.

- I natt vil jeg vise meg for Jerusalem, sa Herodes med et lite smil. - Opp i tårnene skal vi!

Nikolas stusset litt før han svarte:

- Herre konge, er denne natten forskjellig fra andre netter?

- Det var i denne natt jeg ble konge, Nikolas...

- ...og Arkelaos ble kvalt, la grekeren til med ufordekt tilfredshet.

Ordene ble hengende i luften så lenge.

- Det var da jødene fikk sin rettmessige konge, Herre, hvem kan bestride det?

Spørsmålet avledet oppmerksomheten fra den grufulle sannheten om Arkelaos og hans skjebne.

- Denne natten sluttet jeg å være konge uten land, Nikolas. - Kom, la oss gå!

- Vent, Herre - du kan ikke gå slik... Han rørte lett ved kongens hånd.

Herodes så avventende inn i grekerens grå øyne, han var vant til å gjøre som de befalte.

- Du kan ikke vise deg slik for Jerusalem, Herre!

Å, var det det han ville? - Hvorfor ikke... mens det ennå var tid for slikt?

Kongen ba om at de måtte hente diademmet fra skatkammeret. Det skjedde ikke ofte, men i kveld ville han sannelig bære det -. fordi Nikolas bød ham.

Litt etter holdt han det den i hendene, kongekronen, det største tegnet på hans verdighet.

Bare en gang hadde han gitt den fra seg, til Augustus, dengang han het Octavian og var en ung mann. For Herodes hadde støttet taperne i borgerkrigen, de som begge var døde - Antonius og Kleopatra. Derfor trådt frem for den unge verdensherskeren uten purpur og krone, dem han hadde mottatt av Antonius og senatet i Roma. Han hadde kastet seg i støvet for Octavian, forberdet på at alt kunne skje. Men den unge hadde reist ham opp, trykket ham til sitt bryst og gitt ham kongeverdigheten tilbake.

Siden dengang hadde ingen og intet fått komme mellom dem, ikke engang kvinner, ville onde tunger ha det til. For det het seg at Herodes hadde forført den

unge herskeren med det lyse håret og de blå øynene. Slik skulle han ha sikret sin makt og samtidig bevist for all verden at romere er mennesker og ikke guder. Siden hadde han latt reise et tempel til guden Augustus på Rhodos, det var like meget et monument over sin egen seier - slik sluttet i hvert fall historien.

Herodes satt og iakttok diademet før Nikolas festet det på hodet. Der lå det som en gyllen krans om hans sølvhvite hårmanke. Herodes var nemlig ikke blitt skallet med årene, slik romerne ble det. Dette bidro til at han så yngre ut, skjønt han hadde sluttet å farve det sort. Men han var fortsatt rak i ryggen, når gikten ikke plaget ham. Og var det noen tilstede, viste han seg aldri med en støtte for foten. I kveld kunne han visst tillate seg den.

Men det var ikke gikten som bekymret Herodes, gikt var så visst ingen banemann.

Borgen utgjorde en del av kongepalasset, samtidig som den var atskilt. Den var et sterkt sitadell, på alle måter mer hensiktsmessig og moderne enn Antoniaborgen borte ved tempelplassen, og mye elegantere. Bekranset av de tre ruvende tårnene sto borgen der som en påminnelse om hans kongemakt - ikke ulikt kongekronen med sine fem solstråler, de lignet mest av alt på små spir.

Det første tårnet hadde han oppkalt etter sin yngre bror Fasael. Han døde under borgerkrigen som fulgte utnevnelsen av Herodes i Roma.

Veien opp var tung, ikke bare på grunn av alle minnene. Nikolas måtte flere ganger trå støttende til.

Det øverste rommet var utsmykket etter samme smak som palasset under dem - Herodes' egen. Det utgjorde nærmest en kongelig suite. Antoniaborgen og det gamle kongepalasset fra hasmoneernes tid virket små og puslete sett herfra. Herodes hadde ikke tilbragt så meget som en eneste natt i deres gemakker. Den hasmoneiske kongefamilien ville aldri gitt ham fred, de gikk sikkert igjen der nede, alle sammen. I hvert fall fantes det dem som hadde opplevd fryktelige ting ved nattetider i de gamle værelsene. Nå var slottet stengt og sto tomt.

Niklas tente selv lampene, men ikke flere enn at mørket fikk beholde sitt

herredømme. Øynene tålte ikke lenger for mye lys.

De satt en stund uten å si noe. Kongen pustet tungt, men etter litt slo pulsen normalt igjen.

Her oppe sang ikke sikadene. Stillheten og mørket oppgikk i fullkommen harmoni. Det var Herodes som endelig brøt tausheten.

- Hvor langt er du kommet i krøniken, Mikolas?

- Idag har jeg tatt fatt på et nytt bind... vi er kommet til over hundre nå, Herre, konge.

Et smil strøk over Herodes' munn.

- Har du begynt å skrie om sønnene mine?

Nikolas nikket.

- Krøniken vil gi deg stor berømmelse, Nikolas.

- Den er ment å skulle berømme deg, Herre.

Herodes rørte lett ved grekerens hånd.

- Dine dagbøker har inspirert meg - det er jeg som blir takk skyldig.

Igjen oppsto det en liten pause.

- Augustus skriver også sine dagbøker, mente Herodes.

- Agrippa rakk å fullføre sine... Grekeren kunne ha bitt tungen av seg - han hadde kommet med en hentydning til kongens sykdom.

Igjen rørte kongen vennlig ved hans hånd. Intet kunne komme mellom dem, selv ikke døden.

De talte alltid gresk sammen - hva skulle de ellers bruke?

At Herodes kunne ferdes i dannet selskap hadde han utelukkende sin venn filosofen å takke for. Ikke bare var gresken blitt stadig bedre, nesten elegant. Han kunne også sitere flere klassiske forfattere, noe han var meget stolt av, særlig Homer, men også litt fra tragikerne og historikerne. Komediene hadde han liten sans for. Mange vakre dikt hadde Nikolas lært ham, best likte han de som var skrevet i Alexandria. Men Nikolas' yndlingsforfatter var helt ufordøyelig for Herodes - han het Aristoteles. Ikke var det litteratur, lik Platons verk, og ikke var

det begripelig, hva de nå skulle kalle disse bøkene. Nikolas kalte dem filosofi, men det ordet brukte han også om jødernes bøker. Disse likte Herodes sant å si bedre, særlig beretningene om kongene som hadde hersket i Jerusalem i gamle dager. Men dette holdt han for seg selv.

Takknemligheten var imidlertid gjensidig.

For i Herodes hadde Nikolas funnet en hersker han kunne lede, som da Platon var hos tyrannen Dion i Syrakus, eller da Aristoteles var lærer for Alexander den store. De to opplevde sine roller forskjellig.

Herodes tjente ved å herske.

Nikolas hersket ved å tjene.

De kunne skimte svake lys fra gamlebyen nede ved foten av templet, der kongepalasset måtte ha ligget i gammel tid - der Slomo hadde levd. Mest av alt elsket nemlig Herodes historien om hvordan David inntok Jerusalem, for hans egen kamp om byen hadde vært minst like blodig, på grunn av Arkelaos.

Men Herodes hadde aldri lyktes i å vekke grekerens interesse for jødene sbøker. Nikolas hadde i stedet fått ham til å lese historien om Alexander og vennene hans, og hvordan de vant verdensherredømme og ble gudesønner alle sammen. En gang hadde Nikolas vent tilbake fra Antiokia med kong Ptolemaios' historie om Alexander, og hadde lest denne for ham gjennom lange høstkvelder. Dette skjedde i palasset på Masada, mens de eldste sønnene fortsatt var små. Antipater, Alexander, Aristobulos - de satt alle stille som lys og lyttet med øyne store som sølvtallerkener. En yngre folk hadde fått være med i sin tur - Antipas, Arkelaos og Filip måtte læres opp de óg. Historien om Alexander og vennene hans hadde fengslet dem alle. Men selv foretrakk Herodes altså historiene om kong David, og om Salomo.

Tanken på sønnene rev ham brutalt ut av denne tankerekken og bragte ham tilbake til tårnet hvor de befant seg.

- Nikolas... husker du hva Augustus sa da jeg henrettet Alexander og Aristobulos?

Nikolas tidde.

Kongen lo med seg selv.

Det ville vært "tryggere å være Herodes' gris enn hans sønn", hadde keiseren bemerket da han fikk høre om henrettelsene. Men Herodes holdt ikke griser, av hensyn til jødene, noe keiseren var klar over. Desto spydigere ble bemerkningen.

Han hadde hatt for mange sønner, lot det til. For alle ville bli konge etter ham, uten unntak. Hadde det kanskje vært uklokt å lese historien om Alexander for dem så tidlig? Under studietiden i Roma ville de ha lært den å kjenne likevel.

- Husker du hva Augustus kalte dadlene jeg pleide å sende ham fra Jeriko? - Grekeren skiftet elegant tema.

- Nikolasdadler...

Begge ble sittende og se ut i natten mens tankene fikk vandre fritt, skjønt begge visste at etter en kort stund ville de igjen dreie seg om Antipater og arvefølgen, særlig om dette brevet fra keiseren som alle gikk og ventet på og som aldri kom. Antipater ventet seg like meget av keiseren som Herodes gjorde i denne saken. Men det skyldtes ungdommelig overmot og lite annet. Nikolas var ikke mindre spent. Brevet angikk hans egen fremtid på en ubehagelig måte, takket være kongens sykdom.

Kunne skipet ha forlist?

- Ikke på denne årstiden, Herre konge!

Kunne Augustus ha vanskelig for å bestemme seg? - Herodes turde ikke stille det spørsmålet. Men Nikolas nærer liten tvil. Herskere var han i stand til å gjennomskue, enten disse var guder eller mennesker.

Herodes viste igjen tegn til uro. Han tok seg til underlivet mens han lente seg fremover og ga fra seg et lite stønn.

Grekeren reiste seg, tok kongens stakk og dunket tre ganger i gulvet. I vaktårnet nedenunder visste de hva de hadde å gjøre.

Krydret vin og varmt vann gjorde underverk.

Herodes sank tilbake i stolen. Han så trett ut, mest av alt var han skuffet og blottet for illusjoner.

- Du kan stole på Augustus, Herre, brevet er underveis...

Keiseren og Nikolas var også blitt venner, ikke på grunn av dadlene - det var vist keiserinne Livia som satt mest pris på dem - men fordi Augustus visste at Nikolas hele tiden hadde hatt rett i sin vurdering av Herodes. Herodes var den eneste som kunne være jødernes konge, skjønt andre alltid hadde vist seg villige til å overta. Og disse var hver gang sønnene til kongen, hans eget kjøtt og blod. Slik var familien langsomt skrumpet inn - og mindre ville den bli. Det var derfor det hastet slik med brevet fra Roma.

Augustus skulle forresten passe sin tunge, for det sto ikke bedre til i hans egen familie. Og her var det Livia som måtte ta skylden for alle som ble borte. En efter en døde alle de som skulle overta etter Augustus selv. Folkesnakket ville selvsagt ha det til at Livia hadde forgiftet dem alle. Det var dette hun gjennom årene hadde brukt Nikolasdadlene til.

Hverken Herodes eller Nikolas trodde på slike rykter. De visste altfor godt hva det medførte å herske, særlig dersom man hadde familie. Det hadde ikke Nikolas, han var gift med sine bøker, slik Platon og Aristoteles hadde vært det.

Antipaters skjebne lå fortsatt hos keiseren, det var sant nok, men arvefølgen lå i kongens hender. Straks de var ferdige med Antipater ville Herodes bekjentgjøre sitt testamente. Og ingen var i tvil om at det var siste gangen. Men først måtte de gå igjennom det hele på ny. Det var derfor de hadde søkt opp hit.

Men Herodes fant ingen ro, han gjorde tegn til å fortsette nattens vandringer.

Aftenbrisen hadde stilnet av. Natten ble varmere og mørket føltes lunere.

Værelset øverst i det andre av tårnene, Hippikos, var ikke så elegant som det i Fasael.

Hippkos hadde ikke tilhørt familien, men vært en uvurderlig støtte i kampen om Jerusalem. Tårnet var oppkalt etter ham, for Hippokos hadde falt i stridens hete, ikke i fangenskap som Fasael. Tårnet sto der fremfor alt som tegn på kongens takknemlighet mot dem som hadde hjulpet dengang det gjalt.

Tårnværelset var en terrasse med søyler som bar et lett tak. Utsikten var nesten den samme som fra tårnet Fasael, men gamlebyen var bedre synlig herfra.

Nikolas sto lent mot en av søylene og så ned mot templet.

Herodes sto ved hans side, støttet til stokken - den føltes som en uunnværlig venn den óg. Smertene lot til å ha stilnet av for kvelden, akkurat som vinden. Kongen virket avslappet igjen og fulgte grekerens blikk.

Helst så han et bud fra keiseren haste avsted mot palasset. I stedet fikk han nøye seg med å se ut over tempelbyen, den han elsket, men som gjengjeldte kjærligheten med hat.

Templet var hans livs stolthet, dessuten var det byens stolthet og alle jøders kjæreste eie. Men takknemlighet kjente ikke jødene. Det var nok av dem som fortsatt husket det gamle gudshuset, reist i all hast efter at de var kommet hjem fra Babylon. Burde de ikke elske ham for det han hadde gitt dem? Selv hedningene regnet templet for et av verdens underverk.

Nikolas hadde lest tankene hans og sendte kongen et anerkjennende smil. Men det maktet ikke å smelte kulden i hans indre.

Elsket de ham ikke for templet så kunne de i hvert fall glede seg over alt det andre han hadde gjort for deres folk, særlig det nye Caesarea, ved kysten, verdens menst moderne havneby. Hva med Sebaste, jeriko, alle festningene som trygget landet mot fiender? Hva med hjelpen han hadde ydet dem i trange tider? Hva med alt gullet han hadde brukt under hungersnøden for å kjøpe korn fra Egypt? Hadde han ikke brukt halve sitt liv til å dømme mellom dem, høre på deres uendelige tretter, strider og feider, deres misunnlsler, nag og sjalusi? - Hva hadde han ikke gjort for å vinne deres kjærlighet?

Nikolas hadde forlengst forklart kongen at det var her han hadde gjort sitt livs største feil - å tigge om kjærlighet fra sine undersåtter. Jødene var ikke i stand til å elske fremmede av noe slag, og i deres øyne var Herodes en fremmed, ikke engang halvt jøde, fordi hans mor hadde vært arabisk prinsesse, en nabateer. Her overdrev de, men slikt generte de seg ikke for, ikke jødene. De elsket bare seg, sitt og sine.

Templet var deres - Herodes talte ikke i den sammenhengen. I verste fall oppfattet de det hele som et eneste stort monument over en fremmed kongemakt. I

tillegg tålte de ikke at det var Herodes som utnevnte ypperstepresten og oppbevate hans festskrud. Alt var bare negativt.

Herodes lyttet rolig til disse utgydelsene fra grekerens side. Gudene skulle vite at han talte sant.

Arbeidet pågikk fortsatt der nede. Flere tusen hadde sin daglige gjerning i å fullføre praktverket. Ingen gikk arbeidsløs i Jerusalem så lenge Herodes var byggherre. Og veien frem var lang. Selv ville ingen av dem få oppleve å få se bygget i all sin prakt, de visste de begge. Selve byggingen lot han skje til jødenes behag, for atd eres hellige riter ikke skulle bli forstyrret. Hver minste sten var utferdiget før den ble satt på plass. Ingen hammer- eller meiselslag var å høre innenfor helligdommen. Alt ble gjort i stand utenfor byen, der hvor stenbruddene var.

Men elsket de ham for det? - Nei, ikke jødene.

Nikolas hadde advart ham gjennom alle disse årene: gi aldri ditt hjerte til jødene, de gjengjelder kjærlighet med misunnelse, i verste fall med hat.

For ingen visste bedre enn Nikolas at Herodes faktisk hadde fridd til deres hjerter. Folket og deres prester hadde valgt å se denne kjærlighetsakten som nok en ydmykelse. Herodes var blitt bitter. Derfor omga han seg utelukkende med fremmede, enten han befant seg i Jeriko eller i Jerusalem, enten livet var fest eller arbeid.

Det var annerledes dengang han hadde innviet templene til Augustus. Befolkningen i Sebaste og Caesarea hadde hyldet ham på gresk vis, sunget hymner til sin konge, ofret røkelse og kalt ham Guds Sønn. Ved slike anledninger hadde kongekronen og purpuret fungert som mer enn ytre tegn. De hadde gitt Herodes følelsen av å være en ekte konge - men bare for en liten stund.

Straks han var tilbake i Jerusalem braket uværet løs på ny - familien, fariseerne, presteskapet, galileerne, samaritanerne. Det var alle mot alle, og samtidig alle mot ham - deres konge.

Nikolas la armen fortrolig rundt kongens skuldre.

Templeplassen lå stille og mørk der nede. Aftenofferet var forlengst fortært

av flammene. Prester, levitter, musikere og sangere hvilte, mens de ventet på den nye dag og morgenens brennoffer. Ved soloppgang ville de bli vekket av luren fra bukkehorn. De levde helt oppslukt av sin egen lille verden og eide ikke horisonter. Av og til ønsket Herodes at han ikke hadde en dråpe jødisk blod i årene.

Nikolas avbrøt forsiktig dette utbruddet:

- Du har gitt dem kultur, Herre konge, akkurat som Salomo...

Kongen øyne lyste opp et aldri så lite øyeblikk.

- Skriver du om dette i krøniken?

- Alt er med - teatret, hippodromen, gymnasiet, badene, fornyelsen av gamlebyen. Du har overgått Salomo selv...

Herodes lot seg smigre. Sant å si trengte han til både ros og trøst i en natt som denne, Nikolas kunne trygt fortsette.

David hadde ikke fått bygge templet på grunn av protester fra disse profetene, fikk kongen vite, de brukte kongens ekteskapsliv som unnskyldning. Hadde Herodes hørt på jødene, hadde de fortsatt stått der nede og remjet og jamret i et gammelt skur av et gudshus. Dessuten hadde han bare kjent ti hustruer, Salomo hadde hatt mange flere.

- Fordømte mekregreit! slapp det ut av grekeren.

Filosofen i ham hadde utallige ganger forklart kongen at jødene tok feil i religiøse spørsmål. Det var bare én høyeste Gud. Grekerne kalte ham Zeus, romerne Jupiter, jødene Jahveh, fønikerne Melkart. Han hadde lest for kongen fra Aristotles og gått i stor detalj.

Herodes trodde det Nikolas sa, men han forsto ikke alle forklaringene. Selv hadde han forsøkt å respektere både jøder og grekere ved å bygge templer for dem. Og innerst inne visste han at det bodde en gud også i Augustus, til tross for all hans menneskelighet.

Herodes trakk kappen tettere om seg mens han lyttet til Nikolas.

Hadde vinden tiltatt igjen? - Det var vel ikke begynt å blåse opp ute på havet?

Grekeren hadde nok en gang lest kongens tanker. Han ristet på hodet uten å

si noe. Dette var den aller beste årstiden for å seile. Budet var nok landet for lengst. Om natten kunne man dessuten ride.

Det trøstet Herodes å vite at Antipater i sitt fengsel ved Jeriko var like utålmodig som dem begge, sikkert mye mer. Han var yngre og kjente ikke tålmodighetens velsignelser, bare dens forbannelser.

Synet av templet som badet i skinnet fra alle stjernene bragte tankene tilbake til situasjonen i Jerusalem.

Senest samme dag hadde noen av jødene våget å foregripe naturens gang. To skriftlærde, av fariseernes parti, var blitt lei av å vente og valgte i stedet å tro at kongen allerede var død. De oppildnet studentene sine til å klatre opp på tempelfasaden og rive ned ørnen som Herodes hadde hengt der som tegn på sin lojalitet mot Augustus - noe hadde hadde gjort på anbefaling av Nikolas - og som sikkert var et klokt trekk efter at han hadde kastet Antipater i fengsel og keiserens morsomhet igjen var på alles lepper.

Ryktet om at Herodes var død hadde gått som en farsott gjennom hele byen.

Nikolas var selvsagt tilstede da de to skriftlærde ble ført frem for kongen. Det skjedde i palassets forgård. Aldri hadde han sett slik redsel i noen menneskers øyne. Grekeren hadde i alle år advart ham mot fariseerne. De hverken aksepterte eller respekterte Herodes når det kom til stykket, men holdt seg i ro av ren og skjær frykt mens de hele tiden ventet på bedre dager, lik dem de hadde nydt da dronning Alexandra regjerte - dengang de regjerte over dronningen.

Nikolas klarte ikke med sin beste vilje å forstå jødene. Selv Herodes fant det til tider vanskelig nok. Sammen hadde de gjennom lange netter lest i de jødiske skriftene, sammenlignet dem med Homer, diskutert likheter og forskjeller. Hvorfor all denne fanatismen når det hele likevel gikk ut på ett og det samme? Det var bare ett guddommelig prinsipp bak det hele - så hvorfor oppføre seg som små barn livet igjennom?

Grekeren sto der iført filosofens enkle kutte og lange skjegg. Han lignet ikke

så rent lite på prestene og de skriftlærde der nede, men akkurat det hadde Herodes aldri vågd å nevne.

Kongen så i retning av havet igjen. Brisen var blitt friskere igjen. - Dersom det var et skip der ute med kurs for Caesarea, ville det snart være fremme. Nei, nå drømte han visst - ingen seilte i mørket. Skipet ville ha ankommet for lengst og brevet være på rask vei mot byen på fjellene. Kommandanten der nede visste godt hvor kongen befant seg, og selve rideturen tok ikke lange tiden.

På ny ble kongen urolig, de hadde mer fore denne natten enn å vente på keiserlige kurerer. Han grep stokken og tok et fast tak i filosofens arm, tiden var kommet til å fortsette nattens vandringer.

Nikolas satte seg først imot, mer klyving og klatring ble for mye for en syk mann. Men Herodes insisterte - dette klarte han. Dessuten var det siste gangen.

- Ikke dit opp, Herre konge! Jeg ber deg...

- Jo, nettopp dit skal vi, Nikolas, det er det eneste sted hvor Jerusalems skjebne kan avgjøres.

Grekeren resignerte, dette angikk ham på en helt spesiell måte.

Det tredje tårnet hadde kongen nemlig kalt Mariamme, efter sin annen hustru, hans eneste virkelige dronning. For hun var prinsesse, av hasmoneisk ætt. Og gjennom dette ekteskapet mente han å endelig ha gjort seg akseptert i jødernes øyne. Men hennes familie hadde sett på ham med forakt. Og her lå kimen til hele tragedien. For sønnene deres - Alexander og Aristobulos - hadde tatt familiens, og morens, parti mot Herodes. Hun hadde ganske enkelt giftet seg med ham for på denne måten å føre tronen tilbake til det gamle kongehuset, gjennom de to sønnene. Altså hadde hun ikke lenger bruk for Herodes straks sønnene var blitt myndige. Og det viste seg at da de vendte tilbake efter utdannelsen i Roma, var de blitt elegante og selvsikre verdensmenn som ikke lot en anledning gå fra seg til å ydmyke faren, selv når han var tilstede.

Altså hadde han gjort den samme feilen for annen gang - fridd til jødernes kjærlighet. Men denne gangen var det ikke i form av tempel eller havneby,

festninger eller gaver. Det var en av dem selv han hadde fridd til - en kvinne, en av deres prinsesser.

Alt dette var det grekeren nå satt og skrev om i sin historie, for han ble selv del av den på en måte som var overrasket alle parter.

Der Mariamme hadde forregnet seg var nemlig at Herodes hadde tilkalt Nikolas mens sønnene ennå var små. Han ville ha en filosof ved sin side, slik mange store herskere hadde hatt før ham. Da sønnene kom hjem var altså situasjonen ikke fullt så oversiktlig som da de reiste. Også Mariamme hadde undervurdert denne filosofen fra Damaskus. Hun mente at hennes avkom var bedre kongsemner enn Herodes selv hadde vært, uansett hva romerne måtte mene - i farten overså hun grekeren.

Sønnene fant at ventetiden falt lang, altfor lang. De tok følgelig til å konspirere mot faren, med morens så vel som dronningmorens vitende. Nå var det like før hasmoneisk blod på ny regjerte i Jerusalem og romernes verk var omgjort! Ivrige som de var glemte de at de på samme tid også hadde idumeisk og nabateisk blod i seg. Og derfor gikk det som det gjorde.

Salome været faren, men det ble Nikolas som fjernet hvert fnugg av tvil fra kongens sinn. Slik forskjell gjorde det å ha en filosof ved sin side.

Og så fulgte prosessen som hadde knust Herodes' hjerte og fått Augustus til å servere spydigheter.

Fra da av var Herodes blitt avhengig av grekeren i ett og alt. Og for Nikolas var endelig enhver filosofs livsdrøm gått i oppfyllelse. Tidligere hadde han vært lærer for Kleopatras barn i Alexandria, men dem hadde romerne drept. Nå hadde han endelig en konge å oppdra - en ny Alexander, om enn i miniatyr.

Aldri et øyeblikk hadde Herodes tvilt på at Mariamme var medsammevoren og skyld i høyforrederi. Aldri hadde han trodd på det hun sverget til sin siste stund - at det var Nikolas som hadde ryddet henne av veien, for å få makten over Herodes. Hun døde under protester og besvergelses - kongen og hans filosof hadde pådratt seg uskyldig blod. Dronningmoren hadde sogar spyttet på dem under forhørene og forsøkt å bite grekeren, noe som under

omstendighetene var nok til å besegle hennes skjebne. Mor fulgte datter i døden, men rakk å spå dem begge en grusom slutt. Nikolas hadde ledd av henne, men Herodes var rystet, til tross for alt filosofen hadde forklart ham om kvinner. Denne Aristoteles måtte ha vært litt av en profet...

Tårnet var høyere og elegantere enn de to første, et lite palass i seg selv.

Veien opp gikk langsommere denne gangen.

Stokken hjalp så godt den kunne, og armen til Nikolas, selvfølgelig. Men minnene føltes sterkere enn smertene, de bedøvet dem og gjorde ferden mulig, opp alle trinnene, med en liten stans i hvert tårnværelse. En offiser og noen soldater fulgte på avstand. De hadde vært der før dem og hengt fakler i murveggene, hele veien opp.

Nikolas la ikke skjul på at han ikke likte denne siste etappen av nattens vandringer. Men protestene hjalp lite denne natten, og det lignet ikke Herodes. Forhåpentlig ville kongen snu og gå ned igjen. Mariamme spøkte fortsatt for kongen, det visste han bedre enn noen. Hun kunne når som helst dukke opp for hans indre øye - av og til også for hans ytre. Men kongen ville opp dit, for aller siste gang - ta avskjed med Mariamme i hennes egen verden. Ved å besøke alle tårnene var det samtidig hans eget liv som ble rullet opp for ham. Og det passet godt mens de gikk der og ventet på brevet fra Augustus.

De stanset ofte underveis. Lyset fra faklene kastet lange skygger, de ga et underlig forvrengt bilde av kongen og Nikolas.

Der! - Hvis skygge var det som lekte på muren like foran dem?

Kongen grep grekerens hånd. Den ga ham fatningen tilbake - akkurat som hver gang den styrte ringen for ham.

Så skvatt han til på ny.

Hva var dét?! - Gikk det noen i trappen foran dem?!

Nikolas tok et fastere grep om kongens hånd - hadde han ikke advart ham?

Av og til skjedde det at Herodes så Mariamme overalt. Da var Nikolas den eneste som kunne rå med ham. Nå prøvde han igjen: ville det ikke være bedre å

snu? - Han så bedende på kongen denne gangen. Han ba like meget for seg selv som for Herodes, lot det til.

Kongen nektet å se seg tilbake. Ett steg ad gangen - slik ja, det ble Nikolas som hjalp ham gjennom dette óg, skjønt det kostet ham meget.

Hvorfor hadde kongen plassert Mariamme sammen med Fasaël og Hippikos - han hadde jo selv tatt henne av dage? Nikolas kjente grunnen like godt som kongen selv, for ham var den nøkkelen til hele historien. Herodes hadde virkelig elsket henne, høyere enn både

broren og Hippikos - så enkelt var det. Aristoteles ville kalt det lidenskaper på avveier. Det hadde også Nikolas gjort, men først i sluttstadiet, da han hadde beseiret henne.

Tårnene i borgen skulle nemlig minne hele byen om dem Herodes hadde elsket mest, slik ble det vanligvis forstått. I virkeligheten var det mer et spørsmål om savn enn om kjærlighet, mente filosofen i Nikolas. For kongens liv var fullt av savn. Nikolas og Augustus var snart de eneste tilbake som Herodes kunne støtte seg til - også Salome selvfølgelig. Men keiseren var langt borte, så alt falt på Nikolas, særlig denne natten.

Nå var de endelig oppe.

Vaktene ventet i rommet like under, sammen med noen tjenere som var kommet til. Men det skyldtes ikke disse når Nikolas hadde fornemmelsen av at de ikke var alene her oppe. Han hatet dette værelset.

Marmoret var finere her enn noe annet sted i hele Jerusalem, med dype farver og sterke kontraster, men så kom det også fra Arabia. De hvite søylekapitelene som bar taket var meislet i den mest briljante sten som bruddene på Paros kunne oppvise. Møblene var av sorteste ibenholt og putene brodert med gull i mange mønstre. Her hadde Herodes fulgt henens egen smak. Og slik forsøkte han å holde henne i live, det var i hvert fall grekerens konklusjon på all herligheten.

I vinduene var stenen tynn som blad. Den filtrerte lyset på en måte som fikk rommet til å virke åpent og samtidig lunt. Men det var om dagen, nå var

virkingen den motsatte. Værelset ble lysere og stengte natten ute fordi stenen i vinduene reflekterte skinnet fra lampene. Disse var av dyreste slaget, de óg, støpt av kunstnere fra Tyros. Et enkelt stativ kunne romme hele ti lamper. Benene var formet som løveføtter, lampene var alle fremstilt som hodet på en griff. Overalt sto det romersk glass, tny og gjennomsiktig lik stenen i vinduene, kostelige gaver fra Augustus og Agrippa.

En av tjenerne dukket frem fra forhenget ved trappen. Han bragte dadler og vin. Så forsvant han like lydløst som han var kommet.

Kongen la kappen fra seg på en stol. Hans hvite og fotside kjortel med de brede gullbordene sto vakkert til det lange håret og i skarpeste kontrast til det sorte treverket.

Nikolas tok av ham de mørkerøde tøflene og fant en pute så kongens føtter ikke berørte det kolde gulvet. Herodes' hud var brunet av solen, den var nesten sort som ibenholt den óg. Diademmet la han på bordet foran seg. Gullet med stener i alle regnbuens farver fikk marmoret den hvilte på til å miste sin glans.

Kongens øyne var enda mørkere enn huden hans. Som to store perler, sorte som blodsten, funklet de under sølvmanen og ga det vakre gamle ansiktet glans. Nå rettet han dem mot grekeren. Filosofen stirret inn i dette mørket og så der en uutgrunnelig vilje til liv. Denne viljen hadde han elsket og tjent i mange år - hva ville skje når Herodes snart var borte? Enten fikk han dra til Augustus i Roma, eller vende hjem til Damaskus. Det siste var nok det tryggeste siden han ikke stolte på keiserinnen, Livia, til tross for alle dadlene han hadde sendt henne.

Nikolas var fullt på det rene med at de var kommet til målet for nattens vandringer, i mer enn én forstand. Her kom handling til å avløse venting

Med ett rykket kongen til.

Han sendte Nikolas et blikk hvor angsten sto skrevet over hele ansiktet.

Nei...det måtte være soldatene nedenunder. Nikolas fortsatte å legge kjortelen i rette folder, som om ingenting var skjedd.

Beveget ikke en av stolene seg?

Nei - det var bare Nikolas som hadde flyttet på seg.

Hvorfor danset så mange skygger på veggen borte ved trappen?

Fordi Nikolas hadde tent lampene...

Hvorfor beveget glasset seg plutselig?!

Fordi bordplaten ikke var helt jevn. En av marmorflisene måtte ha trengt seg ut av sammenføyningen.

Det raslet i gobelinet som skjulte nedgangen fra tårnværelset. Nå var det Nikolas som reagerte. Raskt som lynet snudde han seg mot trappen og stirret med de utstående grå øynene sine.

Kunne det være... ? Han hadde aldri glemt ansiktsuttrykket hennes da han vitnet mot henne.

Nei...det var synet som sviktet.

Nå snudde han seg mot kongen igjen, med sin sedvanlige ro. Dette var umaken verd, for de var ikke kommet opp hit for hyggens, eller uhyggens skyld. De hadde viktige ting fore - fortiden fikk heller leke med dem så mye den ville. Men innerst inne håpet han at de snart var nede i haven igjen, der hvor vannet plasket og hvor sikadene spilte og sang.

Herodes åpnet munnen for å si noe, men lukket den like raskt igjen. Han hadde fortsatt tenner i munnen, til tross for sin høye alder. Hadde det ikke vært for de illevarslende smertene kunne han ha blitt svært gammel, mente legene - forutsatt at sønnene ikke lyktes i å ta livet av ham. Nå var det bare fire tilbake av dem alle - snart ville de bare være tre.

For nå handlet det om sønner igjen. Ingen av dem hadde Mariamme til mor denne gangen, så kanskje hun ville la dem i fred så lenge.

Herodes hadde testamentert riket til Antipas og aktet å gjøre denne sin siste vilje kjent så snart Antipater var død, og det hastet med begge deler. På denne måten var det to gjenlevende sønner - Filip og Arkelaos - som ville føle seg forstøtt, og det het seg at de ventet like utålmodig på farens død som alexander og Aristobulos hadde gjort i sin tid. Augustus ville sikkert finne noen mindre oppgaver for dem, det var kongeriker nok å ta av.

Men Nikolas var uenig i alt dette.

Og det visste Herodes utmerket vel. Var det derfor han hadde søkt opp hit? Var det derfor han hadde valgt nettopp denne natten? Var minnet om Mariamme det eneste som ga Herodes styrke til å motsi grekeren - fordi denne var redd henne? Trengte han ikke en filosof ved sin side lenger, unntatt som støtte for foten? Eller var det slik at Mariammes nærvær denne siste natten her oppe endelig hadde maktet å overbevise kongen om hennes uskyld?

Nikolas klarte ikke å bestemme seg for hva som skyldtes sykdom og hva som var ren fornuft hos kongen.

I alle fall mente han at anklagene mot de yngste sønnene var tomme. Han hadde bare mottatt gode rapporter om dem fra Roma, fra folk han kunne stole på. Nå da Mariamme var død, var det ingen som kunne forderve dem lenger, la han til og så kongen rett inn i øynene.

- Tal fritt, Nikolas, tror du virkelig på disse sønnene mine?

Grekeren lekte litt med diademmet før han svarte.

Han så det helt annerledes enn kongen. De to yngste var nok de beste. Men derfor var det ingen grunn til å gjøre noen urett mot Antipas.

Herodes så oppgitt ut der han satt. Antydte Nikolas at mistenksomhet hadde fått overtaket på ham? Det var nok av dem som mente at kongen led av forfølgelsesvanvidd, og at alle sønnene hadde vært uskyldige, Mariamme og moren med. Men ingen av disse var ville til å unnskyldte grekeren.

Nå så kongen på filosofen sin, med øyne som bad om råd. De måtte bestemme seg, her og nå.

- Del riket mellom de tre, Herre konge... så slipper vi jødiske tilstander.

- Og romersk styre, kom det kjapt fra kongen. Han visste nøyaktig hva romerne ville gjøre dersom sønnene hans begynte å strides om makten. Selv Augustus klarte neppe å forhindre det. Kanskje var det klokest å hjelpe alle parter samtidig, slik Nikolas mente? Hadde han noensinne trengt en filosof ved sin side, så var det denne natten.

En riksdeling var det siste han ønsket seg. Alt hans slekt hadde kjempet for

syntes å henge i det uvisse på denne måten. Det var derfor han ville gi det hele til Antipas - det var derfor Antipater ville ha alt for seg selv. Herodes hadde stadig for mange sønner og for lite land.

Et kraftig stikk i underlivet manet ham til handling. Tiden var ute, for flere av dem.

Herodes la ringen fra seg. Nikolas visste hva det betød.

- Antipas er den slueste av de tre, begynte kongen varsomt.

- Da gir du ham Galilea - og han får rikelig anledning til å vise hvor listig han er...

Nikolas bød ham flere dadler fra Jeriko. Kongen forsynte seg langsomt og eftertenksomt.

- Filip er for god for denne verden, fortsatte han - gutten klarer aldri å holde styr på jødene...

- Så gir du ham landet bortenfor Jordan, der bor ingen jøder...

Herodes tenkte mens han tygget. Så fortsatte han på samme vis, langsomt og behersket.

- Arkelaos har trekk ved sin karakter som jeg hverken liker eller forstår - han virker som en uskyldig blanding av godt og ondt, som et forvokst barn...

- Så gir du ham Judea - den som skal herske i Jerusalem har bruk for å være som et tveegget sverd, Herre konge...

Nå ble Herodes anspent på ny og rettet seg brått opp i stolen.

Var det smertene som meldte seg? - Var de ikke alene likevel? Hun pleide å komme hver gang han var her oppe uten følge.

Denne gangen så grekeren seg grundig rundt i tårnværelset før han rakte Herodes begeret. Var det på grunn av ham, Nikolas, at hun ikke kom i kveld? Hun hadde hatet ham fra første stund, skjønt han var ny ved hoffet. Så hvorfor skulle hun hate ham? Fordi han hadde hatet henne, selvfølgelig - hun sto mellom ham og Herodes, mellom kongen og hans filosof.

Herodes nippet til vinen, den var blitt kald mens de drev og forhandlet.

Nikolas forsynte seg av dadlene. Mariamme turde ikke likevel, lot det til -

hun hadde alltid vært redd ham.

Kongen satte ringen tilbake på fingeren. Nikolas la forsiktig kongekronen ved hans side. Det betød at de om ikke lenge skulle begi seg ned igjen.

Grekeren kunne langt mer enn å forstå seg på dadler - de var blitt enige, nok en gang. Det vil vi, Herodes hadde gjort som Nikolas ville. Var det virkelig slik Platon og Dion hadde samarbeidet i Syrakus? Neppe - men så hadde de heller ikke hatt med jødene å gjøre. Nei, enige var ikke ordet, like lite som dengang Mariamme møtte døden. Herodes var simpelthen ikke Herodes uten Nikolas.

Dette visste grekeren best selv. Men det skyldtes bare at Mariamme ikke var her lenger. Når han i Herodes hadde funnet sin konge, var det først etter å ha kvittet seg med dronningen hans. Det som smigret ham mest var at kongen ikke lot til å ha skjønt alt dette. Og nå var det for sent.

Nikolas skuet bort på Herodes for sikkerhets skyld.

Kongen så bort.

Og grekeren visste at han hadde valgt seg et godt kongsemne - et som ikke bar nag.

Der!! - Herodes forsøkte å reise seg fra stolen. Hun kom likevel - der sto hun, borte ved vinduet, mørk og varm og vakker, høy og slank!

Grekeren rykket tilbake fra bordet. Han så seg ikke rundt denne gangen, vågde ikke. Han stirret heller på Herodes som så tvers gjennom ham og fortsatte å stirre mot vinduet. Gjennom og bak grekerens grå øyne så han henne, så tydelig som noensinne, så levende som før.

Med ett slapp synet taket på ham og Herodes sank ned igjen i stolen, matt og livløs.

Grekeren skjalv litt på hånden da han rakte ham begeret.

Og de ble sittende i stillhet uten å se på hverandre.

Så fulgte den tyngste del av samtalen, sannheten om den eldste sønnen, Antipater.

Den var gått opp for dem alle etter at Herodes' yngre bror, Feroras, plutselig

ble syk og døde.

Igjen hadde Salome været faren. Men før hun gikk til Herodes med sine mistanker, rådførte hun seg med Nikolas. Hun visste at han aldri hadde stolt på denne sønnen, fordi han hadde sagt i all offentlighet at en konge som trengte en filosof ved sin side, var en svak konge - noe broren trodde han hadde motbevist flerfoldige ganger. Og nå bød anledningen seg på ny. Dette var skjedd for kort tid siden.

Efter de vanlige forhørene av tjenere, under mye tortur, ble det funnet gift i slottet der han døde. Alles mistanke rettet seg straks mot tronarvingen fra Herodes' siste testamente, Antipater. Hadde han i den gamle mannen sett en mulig rival efter at Herodes var blitt syk? Broren kunne kanskje overta riket dersom han fikk Augustus til å omstøte Herodes' testamente, noe Nikolas hadde påtatt seg å sørge for.

Men så oppdaget de at giften var tiltenkt flere enn tetrarken Feroras. Kongen selv sto for tur, i fall sykdommen ikke var fatal likevel eller skulle trekke i langdrag. Dette hadde de skriftlig bevis for. At de aldri kunne lære å brenne brev efter bruk...

Til sist hadde Feroras' hustru til alles forbauselse innrømmet at hun hadde en porsjon tilbake av den dødelige drikken. Men idet hun gikk for å hente denne - uten følge! - prøvde hun å ta sitt liv ved å hoppe ut fra taket på slottet. Alt hun oppnådde med det var å brette begge ben. Så ble giften endelig bragt til veie og den forulykkede tatt hånd om av legene.

Doris - mor til Antipater og Herodes' første hustru - var selvsagt også implisert, noe som pekte direkte mot Antipater. Henne sendte de omående ut av landet. Hun skulle hatt hastverk med å komme seg avsted, ble det sagt.

Antipater forsvarte seg eftersom forhøret skred frem, desperat og vill av redsel. Men Nikolas bragte ham raskt til taushet.

For på bordet foran dem lå en liten flakong. Den hadde de hverken funnet hos Feroras' hustru eller hos Antipater selv, men hos hans venn og medspiller Bathyllos. Denne hadde reist til Roma sammen med prinsen, men hadde skyndt

seg hjem til Judea da Augustus hadde bekreftet testamentet i Antipaters favør.

Giften hadde Bathyllos tatt med seg fra Roma. Den var sterkere enn den de hadde brukt på Feroras, og skulle brukes i fall den første ikke virket. Det var Nikolas som hadde gjennomgått Bathyllos' gemakker. Inne i skjeftet på en dolk fant han det han lette efter.

Ved synet av flakongen ble Antipater helt stille.

Alt var gått galt - ethvert håp var ute.

Saken ble for sikkerhets skyld ført for Varus, legaten i Syria, som var kommet ens ærende fra Antiokia. Det var Nikolas selv som la frem fakta i saken. Herodes satt og hørte på, ute av stand til å si noe.

Prinsen bedyret fortsatt sin uskyld, men lavmælt og redd. Nå hadde han bare ett kort på hånden - å påberope seg guddommelig rett, et tegn fra himmelen som ville bevise at han var uskyldig. Han visste godt hvor overtroiske både jøder og grekere kunne være. Men det var her han hadde forregnet seg.

For Varus var av en ganske annen mening.

Han bød dem i stedet å hente en eller annen dødsdømt fange og så se om giften virket.

Stakkaren ble halt opp fra fangehullet. Han sto der i fillene sine og blunket i det skarpe dagslyset. Hvem var disse høye herrene - og hva ville de ham?

De ga ham giften i et beger av sten. Intetanende og fortsatt blunkende gjorde han som de sa - og drakk. Noen øyeblikk senere lå han og vred seg på gulvet foran dem. Så ble han helt stille. Nikolas kunne konstatere at hjertet var sluttet å slå.

Derefter hørtes ville skrik. De kom fra Antipater. Palasset gjenlød av hans skingrende stemme da de første ham dit fangen var kommet fra.

Varus hadde hørt og sett nok. Han dro tilbake til Antiokia samme dag.

Herodes og Nikolas skrev så et brev til keiseren og forklarte hvorfor testamentet var blitt omgjort, denne gangen i favør av Antipas. Det ble sendt med ilbud til Roma.

Dette var skjedd for et par uker siden. Her satt de og ventet på svar. De kunne ikke

på egen hånd henrette Antipater og samtidig tro at keiseren ville godkjenne et nytt testamente. Men Nikolas hadde sett til at keiseren visste om kongens sykdom. Derfor var han ikke så utålmodig som Herodes - han visste at svaret var underveis. Han var også i liten tvil om hva det ville inneholde.

Natten var ennå ung, han gikk bort og tente noen lamper til, de første var begynt å slukne.

Nå var det ikke flere dadler igjen på bordet. Skulle de sende bud efter flere?

Underlig at ingen hadde tenkt på å forgifte Nikolas gjennom alle disse årene. Kjente de ikke grekerens rolle i landets politiske liv? Hadde de hverken hørt om Platon eller om Aristoteles?

Historien om Antipater hadde dessverre nådd keiserfamilien fra annet hold, og dette likte ikke grekeren.

For noen uker tilbake var det kommet et brev fra en av keiserens slavinner, Akme, med anklager mot Salome. Sammen med brevet fulgte kopi av et annet brev som angivelig var skrevet av Salome til Livia hvor hun anklaget kongen for manglende lojalitet mot keiseren. Nikolas og Herodes hadde sammen skrevet til Augustus og bedt ham kvitte seg med Akme.

Hva foregikk egentlig i Roma?

Hadde Akme lyktes i å forgifte Livias sinn?

Hvor sto sønnene Filip og Arkelaos dersom de kjente til alt dette?

Aldri hadde Herodes satt større forventninger til et brev fra Augustus. Nikolas på sin side tok det hele med større ro.

Vanligvis kom det post hver kveld, fra alle deler av riket. Men den keiserlige posttjenesten fungerte annerledes, den var mindre beregnelig, men desto tryggere. Det hadde aldri skjedd at et brev fra keiseren var blitt borte underveis.

På ny følte Herodes at de ikke var alene i tårnværelset.

Det skyldtes bare utålmodigheten, mente grekeren - de satt nettopp og håpet på at noen skulle dukke opp.

Nikolas tok på ham tøflene igjen, han ville at de skulle vente nede.

Herodes ristet på hodet, han ville vente her, hos Mariamme, hvor byen var usynlig på grunn av gjenskinnet fra vinduene.

Nikolas fortsatte langsomt å iføre kongen sitt skrud, han ville ikke være her lenger. Kappen la han varsomt om de gamle skuldrene. Så festet han diademmet - strålekransen - rundt tinningen, der hvor det snehvite håret flommet ned mot purpuret og gullbordene. Så gikk han noen skritt tilbake, bøyde hodet og hilste Herodes slik alle andre pleide:

- Hill deg - jødernes konge!

Hvor ofte hadde han ikke forklart ham at den Messias som fariseerne og folket hele tiden drømte om var Herodes selv - han var den eneste som oppfylte de krav som titelen stilte. Han bragte fred, han sikret gode tider, han holdt fiender på avstand, han ga dem et nytt tempel, han satte dem på verdenskartet og ga dem kultur. Alt snakket om en annen Messias var bare et dårlig fordekt forsøk på å få en konge av hasmoneisk blod på tronen. I farten glemte de at det var ikke flere kandidater å ta av - Herodes hadde kvittet seg med dem alle. Det vil si, de hadde ekskludert seg selv.

Men Herodes var en døende Messias.

Hvem ville bli den nye?

Tredelingen av riket så Nikolas som eneste løsning - han trodde ikke på noen av kongesønnene. Med en svak konge som ikke oppfylte kravene til en Messias, kunne folket oppildnes til hva det skulle være.

Det testamente de nettopp var blitt enige om skulle sikre alle at det ikke ble noen ny Messias etter Herodes. Ingen konge - ingen filosof. Herodessønnene ble aldri konger, tredelingen så til det. De hadde ikke bruk for Nikolas, og ikke han for dem.

Med ett så kongen mot nedgangen. Han hørte stemmer - uten noen som helst tvil denne gangen. Noe foregikk nedenunder.

Det kunne vel aldri være... ?

Nå kom en av vaktene opp trappen, hilste og gikk frem mot kongen.

- En budbærer er nettopp kommet fra Caesarea, herre konge!
- Hvor er han? Herodes var i ferd med å reise seg, uten hjelp denne gangen.
- Han venter nede, herre.
- Hvem av dem er det? Nikolas kjente etter hvert flere av de keiserlige budene.

- Han heter Fidias, mester.

Herodes så spørrende på Nikolas som bare ristet på hodet.

- Hvor kommer han fra?

- Fra Alexandria, Herre.

Kongen så skuffet bort.

Fidias var slave hos en av Antipaters venner, fikk de vite. Han hadde ridd så fort han kunne fra Caesarea og spurt etter Antipater ved ankomsten til palasset. Han befant seg nede hos soldatene ved inngangen.

De sendte vakten ut igjen. Dette dreide seg sikkert om trivialiteter.

Purpuret og diademet ble liggende igjen hos Mariamme.

Nede i haven hadde flere samlet seg. De som alle trodde lå og sov sto der plutselig lys våkne. En liten flokk av vakter og tjenere hadde stilt seg rundt kongens stol.

Der kom de med Fidias.

Han var våt av svette og så engstelig ut. Da han ville knele for å kysse kongens ring, holdt de ham tilbake.

På bordet mellom kongen og Fidias la brevet til Antipater. Nikolas leste med lav røst, bare de nærmeste kunne høre hva som ble sagt:

Antifilos til Antipater.

Med største fare for mitt eget liv

sender jeg brevet fra Akme.

Nikolas stanset opp et øyeblikk og så på kongen. Han gjorde tegn til å fortsette:

Dersom jeg blir tatt,
har jeg hele tre familier etter meg.
Lykke til Med planene dine!

Slaven så fullstendig overrumplet ut. Han hadde aldri ventet å få møte kongen. Trodde han kanskje om at Herodes var død? Først og fremst var det redsel å spore i øynene hans.

Og hvor var så brevet fra Akme?

Det kunne han ikke svare på.

- Ikke hør på ham! lød det fra en skarp og hes kvinnestemme like ved.

Salome kom feiende bort til Herodes, uten at han kunne si hvorfra. Hun hadde ikke gått til ro hun heller etter påkledningen å dømme. Var det virkelig ingen som sov denne natten?

Slaven var den som skvatt mest. Han forsto lite av denne velkomsten. Nå rakte han frem to tomme hender for å vise at han talte sant.

- Ta kappen av ham!

I beltet hadde han ingen flere brev, det kunne alle se.

- Ha! - Hold ham fast!

Salome gikk rett mot Fidias, mens vaktene strammet sitt grep om ham. To holdt armene mens en tredje tok tak i beltet hans bakfra.

- Løgner... ! freste Salome, stemmen hvislet som på en slange. Hun var gammel og hadde ikke en tann igjen i munnen. Nå sto hun og stirret ham rett inn i øynene.

- Hit med brevet... !

Hvislingen kunne høres av alle, så stille var det blitt. De sluttet seg tettere sammen. Enda flere vakter var kommet til. Der kom også noen flere tjenene. De så søvnige og vantro på det underlige opptrinnet.

Den unge klarte ikke å få frem en lyd.

- Ta av ham beltet!

De så gjorde.

- Ta av ham kjortelen!

Intet kunne stanse henne.

Gutten sto der likblek og skjelvende, kun iført sin kiton. Han vågde ikke lenger se opp.

Herodes hadde reist seg for å iaktta det hele. Det var visst ingen trivialiteter de sto overfor likevel. Søsterens teft slo aldri feil, og Nikolas holdt ham ikke tilbake.

Salome gjorde så tegn til en av tjenerne. Han rakte henne kjortelen som hun begynte å gå over med sine krokete fingre.

Hva lette hun egentlig etter?

Der! - Kjortelen hadde en liten hevning ved livet, hvor beltet hadde sittet. Hun vrengte plagget i en enkel håndvending. Noe var sydd fast til innsiden, en liten firkant som skjulte noe, noe tynt og lett.

Nikolas rakte henne fruktkniven som lå på bordet.

Herodes kom nærmere, uten hjelp av stokken.

Fidias kastet et blick på kongen, men så hurtig ned igjen.

- Ha! lød det triumferende fra søsteren. Nå hvislet hun ikke lenger.

Nikolas leste mens en av tjenerne holst en lampe tett opp til papyrusbiten.

Akme til Antipater.

Jeg har skrevet brevet til din far, slik du ba meg om,

og har kopiert brevet si sendte til Livia i Salomes navn.

Når hun leser dette, vil nok Herodes straffe Salome.

Hun vendte seg mot broren. Øynene glødet seiersikre - hva hadde hun ikke sagt ham hele tiden om denne Antipater?

De førte Fidias bort. Kappen, kjortelen og beltet ble liggende igjen på bakken.

Nikolas gjorde tegn til at alle skulle trekke seg tilbake. Nattens drama var forbi.

Imens ble det bragt inn frukt og vin.

Salome rakte broren et lite ark som hun hadde holdt skjult i klærne. Det var en kort meddelelse som Antipater hadde skrevet i fengslet i Jeriko og som truet henne for siste gang - keiseren ville sette ham fri, og da var hennes tid ute.

Da Herodes hadde lest det, holdt han brevet over en av lampene. Flammene lot ikke til å bite ham. I det samme hørtes faste fottrinn fra inngangen til haven. De tro snudde seg i retning av lyden.

En offiser og to vakter kom rakst mot dem, stanset på ærbødig avstand, hilste og meddelte at en keiserlig kurer var kommet fra Caesarea.

- Vær hilset, Pomponius! Nikolas kjente ham straks igjen.

- Herre, konge...mester! Romeren bøyde seg dypt for Herodes og nesten like dypt for Nikolas. I beltet hang en sylinder med brevet fra keiseren.

Han ble budt på forfriskninger, men måtte takke nei, flere oppdrag ventet, og et skip skulle føre ham til Antiokia så snart det lysnet av dag.

Det var Salome som leste denne gangen, Nikolas visste hva som kom.

Augustus hilste kongen. Han hadde latt Akme henrette. Til Herodes ga han retten til å gjøre med Antipater som han ville. Samtidig sto det kongen fritt å ordne sitt testamente efter eget forgodtbefinnende. Han hilste samtidig Nikolas og Salome og ba dem alle leve vel.

Så fikk Augustus rett igjen - det ville vært tryggere å være Herodes' gris enn hans sønn.

Men Herodes holdt ikke griser.

II

KRIG

I

HIMMELEN

KRIG I HIMMELEN

Dagen hadde vært svært varm. Selv dyrene hadde fått slippe å arbeide, selv om det ikke var sabbat. Men dagen var forbi og solen på vei ned mot horisonten. Luften sto ikke lenger stille og dirret, men var begynt å kaste på seg, snart hit, snart dit.

På grunn av heten hadde tllstasjonen i Jeriko nesten ikke hatt et eneste innbringende besøk; det var altså ikke bare bøndene som hadde mistet en arbeidsdag. I det som hadde vært kong Herodes' palass hadde tollerne tilbragt det meste av dagen innendørs, i de store salene, eller i svømmebasengene ute i haven. De ble nødt til å arbeide desto mer den kommende dag, for de visste at flere rike karavaner var underveis fra Petra i Arabia.

Solen sto like over horisonten nå. Selv ørkenen begynte begynte langsomt å kjølnes, skjønt de siste sostrålene kledde alt i et glødende skjær så sandflaten mest av alt lignet et fat av ild.

Jeshua hadde tilbragt dagen i en av hulene som fjellsiden var så rik på. Der nede kunne han se elven Jordan bukte seg som en slange gjennom dalen. I Jeriko begynte langsomt lysene å tennes, og gløtt av disse kunne han faktisk se fra der han sett ved huleåpningen. Snart ville alle lysene flyte sammen og byen fortone seg som en svakt lysende stjerne mot jordens mørke overflate, lik dem på himmelhvelvingen.

Selv hadde han søkt bort fra menneskenes mylder.

Det var efter at han hadde møtt Johanaan, fetteren, som han hadde kjent fra barndommen av. Noe underlig var skjedd med ham, noe han ikke visste hva var.

Johanaan - eller Døperen, som alle kalte ham nå - var blitt en hellig mann, derom

hersket det ingen tvil. Ikke siden Elias' dager hadde Israel kjent en slik profet. Folk var kommet langveisfra for å høre ham, også fra Jerusalem, tempelbyen på fjellet der oppe. Prestene var nemlig engstelige for hans lære, av frykt for romerne, het det seg.

Johanaan selv eide ikke frykt, ikke for noen. Han hadde kalt prestene ormeyngel og kalkete graver, uverdige forvaltere av Israels arv. Templet i Jerusalem var ikke det sted Gud kom til å bo i fremtiden, for snart ville han bo i menneskenes indre, da kunne prestene få fri og romerne med. Alt det disse drev med var med andre ord helt foreløpig ifølge Johanaan. For Døperen hadde sett fremtiden, intet mindre, og denne kjente hverken prester eller romere. Fremtiden var Gud selv, ikke bare for Israel, men for alle mennesker. Også dette skapte irritasjon på høyeste hold.

Johanaans Gud var den Jeshua kjente fra synagogen. Det var han som hadde ført dem ut av Egypt og gitt dem landet der de bodde. Det var han som hadde gitt dem loven, den som de lærde tolket og som de alle levde etter. Det var han som alle tilba i Jerusalems tempel, dit de pleide å dra på høytidene. Johanaans Gud var Israels Gud og derfor Jeshuas Gud.

Men nå ville Gud handle på ny, som dengang alt ble skapt. Tiden var i ferd med å renne ut, som sand i et timeglass, slik denne dagen var det. Alt var kommet til en slutt, hevdet Johanaan, det var ikke mer tid tilbake.

For dem som trodde på alt det nye som skulle komme, var tegnet dåpen i Jordan hvor Johanaan rensset alle som kom til ham. Rennede vann betød liv, nytt liv, overflod av liv, det var ikke til å misforstå.

Døperen hadde en egen evne til å bli borte, for så å dukke opp igjen. Snart var han her, snart der. Midt i Jerikos travleste timer kunne han plutselig stå der og levere sitt budskap, selv til dem som arbeidet ved tollstasjonen. Når natten falt på, var han alltid som sunket i jorden. Ingen visste hvor han befant seg, selv ikke hans disipler. Trolig bodde han i en hule på andre siden av dalen. Johanaan var kort sagt som Ånden fra Gud, den profetene i sin tid hadde følt - og som blåste hvor den ville.

Jeshua hadde under oppveksten aldri funnet fetteren forskjellig fra sine andre slektninger. Men det var da de var unge. Nå sto han nede ved elven og talte ord fra Gud. Døperen var for mange selve beviset på at Gud igjen hadde sendt sin Ånd til jorden, slik profetene hadde lovet.

Først hadde Jeshua søkt dit av nysgjerrighet. Var dette virkelig den Johanaan han hadde lekt sammen med som liten og som hadde vært hans nærmeste venn da de begynte å vokse til?

Det var nok ham, til tross for at Jeshua ikke hadde kjent ham igjen med det samme. Livet i ørkenstrøkene hadde preget fetteren. Håret var langt og uryddig, det hang ikke i en pisk bak slik det pleide å gjøre. Skjegget var uskjøttet og lenger enn selv prestenes, han hadde nok avlagt et løfte om ikke å skjære det mer. Kjortelen var blitt skiftet ut med en kamelhårskappe, sikkert fordi han sov i en av hulene.

Guds rike var kommet nær, forkynte Johanaan, fryktelig nær. De levde, uten å vite det, i de spennende minuttene før daggry, i øyeblikket da Guds sol kler alt i livets herlige glans. Men det var ikke det kommende livet fetteren talte om der nede, det var livet før alt det nye, livet nå - dommen. Snart skulle nemlig jordens konger komme til Jerusalem for å tilbe. Ingen skulle lenger betale skatt til romerne, eller til templet, for den saks skyld. Hedningene skulle alle komme til dem for å høre ord fra Gud, slik profetene hadde forkynt. Keiseren i Roma skulle tilbe Israels Gud, keiseren, han som hedningene tilba!

Vend om - Guds rike er nær! Slik lød Døperens rop, ved elven som i byen.

Jeshua hadde hatt ørkenen som sitt hjem i snart førti dager. Nå var tiden kommet til å treffe fetteren igjen.

Hvor befant han seg akkurat nå, tro? Revene har huler og fuglene reder, men Johanaan hadde ikke fast tilholdssted. Sant å si næret Jeshua håp om at fetteren ville dukke opp - hulen var stor nok for dem begge. Men de holdt til på hver sin side av dalen, så det virket lite trolig at de ville møtes her. Satt også Johanaan og betraktet lysene fra Jeriko fra sitt gjemmede? Opplevde han det kanskje slik at

det var siste gang de måtte tenne lamper, kjerter og fakler?

Hvorfor nettopp Jeriko?

Fordi det var hit de rikte søkte, særlig om vinteren da det var kaldt oppe på fjellene. Og byen bar preg av velstand. Hit kom dessuten alle reisende, for dette var det viktigste knutepunktet før kysten. Ropene lød derfor tidlig og sent. De ble alltid etterfulgt av tausket fra dem som som hørte ham, uansett hvem de var, om de var få eller mange. For etter at Johanaan hadde talt, ble det alltid stille. Ingen hadde noensinne vågd å svare ham, enn si møte hans flammende blikk. Alle gikk de stille hjem til sitt og sine, selv prestene fra Jerusalem.

Men det de alle kalte hjem var ikke lenger så hjemlig som før. Dersom Gud var i vente, han som alene var konge og dommer, hvem trude lenger kalle noe sitt, bortsett fra alt det som var i deres indre, enten man var høy eller lav, rik eller fattig?

Mange kom til å tenke annerledes om livet etter å ha lyttet til Døperen. Noen hadde gitt slaven fri, andre hadde eftergitt gjeld. Noen forandret sitt testamente - eller ødela det uten å skrive nytt, det siste var mer vanlig. Stradig flere begynte å se med større mildhet på andres feil. Det skulle til og med finnes noen få tollere, ble det sagt, som hadde nektet å ta mer enn de skulle. Fortapte sønner og døtre ble gjenforenet med sine kjære. Uvenner ble venner.

Men alt alt dette var bare begynnelsen, dersom de skulle tro Døperen.

Og denne Døperen som alle søkte til, var altså fetteren fra Judea, han som Jeshua og Miriam hadde besøkt oppe i fjellandet nær Jerusalem, og som ofte hadde besøkt dem i Nasaret.

Men Jeshua hadde ikke sett ham på mange år, ikke siden de var sytten somre gamle.

Familien hadde flyttet til Nasaret fra Betlehem fordi det var arbeide å finne for Josef i nabobyen Sefforis. Her ble det reist et teater, og man trengte håndverkere av alle slag. Byen var hedensk - gresk - og de unngikk å ferdes der. Men de var omgitt av hedenske byer i nord, Sefforis var bare en av mange, men den var størst. Hedeningenes Galilea, dette gamle uttrykket brukte de fortsatt i

Judea, særlig i Jerusalem.

Så sto teatret en dag ferdig. Miriam ville ikke at guttene skulle gå til innvielsen, det kom visst en gresk gruppe fra Hippos, eller var det kanskje fra Damaskus? Ryktene svirret i Nasaret. Men Jeshua dro dit likevel, på grunn av fetteren, som bodde hos dem på det tidspunktet.

Johanaan var enebarn, lik ham selv, dessuten var han forelderløs, moren og faren hadde begge vært oppe i årene da han ble født. Derfor bodde han alltid hos slektninger, enten det var hjemme i Judea eller hos dem i Nasaret. Det var kanskje derfor han var blitt så uavhengig som mann. Jeshua husket hans beslutsomhet ved flere anledninger. Johanaan var urokkelig når han først hadde bestemt seg for noe. Men derfor hadde han ikke mindre bruk for andre. Tvert imot, ingen Jashua kjente hadde større evner når det gjaldt å knytte vennskap. Og dette var alstå kommet ham selv, Jeshua, til gode.

Det var følgelig Johanaan som hadde bestemt at de skulle dra til Sefforis enten de hadde lov til det eller ikke. Forestillingen kunne Jeshua fremdeles se for sitt indre øye. Det var også den eneste teaterforestilling han hadde sett i hele sitt liv.

De to hadde stått ved en av inngangene og fulgt det hele med største spenning. Ikke bare var dette forbuden frukt, det var dessuten en opplevelse av noe helt nytt og spennende. Hvor vakkert grekerne spilte og sang! Og deres dans var helt forskjellig fra den de selv var vant til. Han skjønnte ingenting av det de sa, men sproget gjorde inntrykk på ham, det klang mykt og melodisk. Og aldri hadde han sett så mange vakre menesker.

Ingen plass sto tom. Nederst satt alle de viktige personene, de som hadde betalt bygget. Men de to kunne ikke se dem fra der de sto. Av og til var det noen som pekte og hvisket. Det eneste navn de gjenkjente var Antipas, sønn av Herodes og tetrark av Galilea. Det var han som nå var på jakt etter Johanaan, men som aldri klarte å finne anledning til å arrestere ham, han var redd for hva folket ville si eller gjøre.

De merket knapt at det begynte å mørkne, men før siste akt var alle lampene

tent, ikke bare på scenen, men også rundt om i teatret..

Best av alt husket Jeshua at noen kom flyvende ned på scenen. Dette gjorde Johanaan svært opphisset. Det tok noen øyeblikk før han oppdaget at de måtte ha brukt en slags heis fra bak scenen et sted.

De smøg seg ut før forestillingen var slutt. Men i stedet for å skynde seg hjem, tok de seg en tur rundt om i byen for å se på alt det vakre som fantes der. Her var rike hus med balkonger. Her var et par små templer med malte søyler og gavler. Der var det forresten ststuer å se, de måtte ha kommet inn på torget. Der sto også en fontene. Hovedgatene var nydelig brolagt.

Flere var flyttet til Nasaret for å finne arbeide her. Josef hadde sikkert arbeidet på noe av alt dette, men Jeshua visste ikke hvor. Josef døde før teateret sto ferdig.

Mennesker var ikke å se noe sted, unntatt ved en kneipe her og der. Ved en av disse ble guttene budt på vin, men takket høflig nei. Det var noe i vertens blick Jeshua ikke likte - grekeren stirret som besatt på Johanaan og alle de vakre krøllene hans.

Ikke lenge etter hadde fettren vendt tilbake til familien i Judea. Og slik hadde de drevet fra hverandre. Først føltes det smertefullt, men livet gikk videre.

Nyheten om Johanaan hadde nådd dem fra slektninger i syd. Men ingen fra Nasaret var reist for å høre ham. Der nede var det ørken på alle kanter og menneskene hadde andre skikker. I tillegg var Jeriko det dyreste stedet i landet etter Jerusalem, og de hadde ingen å bo hos på de kanter.

Dessuten styrte romerne i landet rundt Jerusalem, der Døperen kom fra.

Disse hadde avsatt Arkelaos, sønn av Herodes, etter bare ti års regjeringstid. Nå var det en romersk embetsmann som styrte. Han bodde i Caesarea nede ved havet. På høytidene kom han til Jerusalem, hvor Johanaan bestemt mente å ha sett ham. Ellers var det prestene som styrte alt i Jerusalem.

Fetteren var alltid full av historier om kongefamilien når han kom på besøk, historier han hadde hørt i Judea. Mest av alt likte han å fortelle om Herodes' mange

hustruer, om sønnene og alt det gale de hadde gjort mot faren. Heldigvis regjerte Antipas i Galilea, så de slapp å se noe til romerne i nord.

Men i øyeblikket var alle i familien urolige for hva romerne kunne finne på å gjøre med Johanaan, eller prestene for den saks skyld. Kanskje var det Antipas de skulle frykte mest av alle? I øyeblikket var han og den nye guvernøren uvenner, fordi romerne hadde henrettet noen galileere under en høytid. Men det betød ikke at fetteren var trygg på noe vis. Antipas kunne sikkert vise seg å være like farlig dersom fetteren utfordret ham.

Solen sank stille under horisonten, og ørkenen ble med ett mørklagt. Fjellene på den andre siden av dalen forsvant fra syne, stjernene dukket frem og begynte å konkurrere med de svake lysene fra Jeriko.

For en tid tilbake hadde Jeshua endelig tatt mot til seg.

Han ville dra ned til Jeriko for å treffe fetteren, ikke minst av frykt for hans sikkerhet. Kanskje var det hans tur til å ta hånd om den eventyrlystne slektningen fra Judea? Galilea måtte være et tryggere sted for ham, til tross for Antipas. Han hadde fortalt dem hjemme at han bare ble borte noen dager. Men dagene var gått, og flere til, for han hadde ikke fått treffe fetteren på grunn av alle menneskene som flokket seg om ham hver gang han viste seg. Johanaan var alltid omgitt av folkemengder, skjønt ingen visste hvor og når han ville dukke opp.

Da det endelig lyktes Jeshua å nå frem, sto Johanaan ute i elven, like nord for byen.

- Vend om! runget hans mandige røst - Guds rike er nær!

Jeshua beveget sin velstelte spenstige kropp i retning av fetterens magre og bustete. Av en eller annen grunn klarte han å smyge seg frem gjennom menneskemylderet denne gangen. Plutselig sto han rett foran Johanaan, midt ute i vannet. Det nådde dem til livet.

Han så ham rett inn i øynene.

Da var det som om Jeshua ble rammet av lynet.

Han følte ikke at Døperen la hendene på skuldrene hans, heller ikke at han

senket røsten og hvisket navnet hans. Det eneste Jeshua følte var lyset som utgikk fra Johanaans blikk. Fra det øyeblikk av visste han at Johanaan talte sant.

Jeshua steg opp av elven mens vannet strømmet fra hår og skjegg. Vanligvis ville vannet ha avkjølt kroppen hans, men nå føltes det som kokende olje - på grunn av varmen innenfra.

Det var fetteren fra Judea som sto foran ham - og samtidig var han noe mer, noe langt mer.

Hvor lenge han hadde stått slik var umulig å si. Omsider rev han seg løs og beveget seg mot bredden igjen. Folk trengte på fra alle kanter, men Jeshua merket ikke albueene deres. Han husket heller ikke hva Døperen hadde sagt til ham etter dåpen, det var sikkert varme og ømme ord, som i gamle dager. Han husket bare blikket.

I dagene som fulgte følte han ingen trang til å vende hjem igjen til Nasaret. Han ville være alene, helt alene.

Lynet fra himmelen hadde satt tydelige merker på hans kropp.

Den lange fasten hadde fått ham til å ligne mer på fetteren enn på håndverkeren fra Galilea. Nå hang også håret hans i tjafser ned over skulderen. Det tynne skjegget var begynt å bli svidd. Kjortelen var skitten og flerret. Hendene og føttene var svidde av solen, øyenhulene var blitt dype.

Jeshua gikk inn i hulen igjen, lysene fra Jeriko var blitt litt tydeligere nå, men nesten usynlige sammenlignet med lysene på himmelkuppelen. De strålte og funklet i kontrast til den sorte og triste jorden. Hver gang han senket blikket for å se ned mot byen, var det som å se inn i et uuttømmelig mørke.

Hulen var blitt hans hjem, men bare på den måten at stedet beskyttet ham mot solen og skulte ham om natten. I ørkenen var det ingenting som kom mellom Gud og mennesker. Her ute gjaldt bare den nakne sannhet, den Israel hadde fått erfare i Sinaiørkenen, den Døperen vitnet om, og den han selv søkte.

Jeshua ventet på Gud - Johanaans Gud.

De hjemme skulle få seg litt av en overraskelse, de hadde ikke villet dra ned

for å høre på Døperen. De visste ikke at Guds taushet endelig var brutt. Nå talte han på ny, ikke fordi det var skapelsens morgen, men fordi det var blitt solnedgang for hele verden. Glødende som aftenrøden var den ild som ventet alle Guds fiende, mennesker som engler. Glitrende som soloppgangen var den dag som ventet Guds venner. Mellom kveld og dag lå natten og ventet på dem alle, og den skulle skille mellom lys og mørke, mellom godt og ondt, for evig og alltid. Det onde skulle lukes bort som ugress i en åker, kastes på ilden og brenne til det var intet tilbake. slik skulle verden endelig få den herlighet og glans som var tiltenkt den fra begynnelsen av.

Men Gud lot vente på seg - og Johanaan dukket ikke opp, ikke ennå.

Utmattet av faste og trett av å håpe falt Jeshua i søvn. Det siste han så før han sovnet, var lyset fra aftenstjernen. Den sto der hver kveld, ønsket dagen farvel og natten velkommen.

Sist natt hadde han drømt, for første gang siden han søkte til ørkenen.

Eller var det en drøm?

Jeshua hadde forlatt hulen og gitt seg på leting etter mat. Rundt om i fjellene drev han, mens en dragning dypt inne i ham jaget ham stadig videre. Dragningen ble etterhvert til et ustyrlig sug som rev og slet i hele kroppen. Han gikk barbent og føttene var blitt blodige og opprevne av skarpe stener.

Til sist sank han sammen. Hvor lenge han hadde ligget slik var umulig å si, men da han kom til seg selv igjen, var det fordi noen talte til ham.

- Jeshua...

Han løftet hodet og så seg rundt.

Hva var dette?

Like ved stedet hvor han lå så han et brød - nei, flere brød, hele fjellsiden var bestrødd med brød! Ørkenen luktet bare brød.

- Jeshua... ta og spis!

Han hadde villet rekke hånden ut og gjøre som stemmen befalte. Men noe stanset ham i siste øyeblikk. Det var for tidlig å handle ennå. Først ville han vite

hvem stemmen tilhørte. Det var ingen å se noen sted.

Han løftet blikket fra jorden til himmelen. Der så han bare stjernene. Hørte han ikke fjerne stemmer der ute fra? Der så han bar stjernene. Var det ikke nopen som lo?

- Jeshua... ta og spis!

Stemmen talte til ham for tredje gang, varmt og innbydende.

Johanaan! - han måtte det være. Hjertet banket i brystet så han kunne høre det gjennom all stillheten.

Nei, røsten kom ikke fra fetteren, for den var ikke til å ta feil av.

Stemmen kom ikke fra noen han kjente.

Nå resiet Jeshua seg og sto og stirret ut i nattemørket.

Alt han mante å høre var en fjern latter.

- Hvor er du?! Ha ropte av sine lungers fulle kraft.

Med ett syntes den store stjernen midt på himmelen å vokse seg edna større. Kom den ikke nærmere? Det virket slik. Nå syntes han å høre lyden av sang, og så igjen latter.

- Hvem er du?! ropte han på ny.

- Jeshua...spis, Jeshua!

Stemmen kom fra et sed like ved siden av. Han snudde seg i retning av lyden. Og der, på en stor sten, så han en krukke vann og enda flere brød, samt et stort fat med frukt av alle slag.

- Jeshua...ta og spis!

Denne gangen kom ordene som en hvisking, og stemmen kom ikke lenger utenfra. Den kom innenfra han selv. Var det hans egen stemme han hadde hørt hele tiden?

- Hvem er du...? Jeshua hvisket tilnke.

Alt var stille.

- Svar meg...!

Nå hørte han latteren på ny, og den kom innenfra. Av og til minnet lyden om gryntingen fra svin, og den kom fra alle kanter samtidig.

På ny vendte Jeshua blikket mot bakken.

Brødene var vekk, og der de hadde ligget så han et stort ormebol, slangene spredte seg i alle retninger. Der krukken hadde stått, lå kadaveret av et kje, og fatet med all frukten var blitt til møkk.

- Ta og spis! lød det langt borte fra. Og denne gangen var han ikke i tvil om latteren og gryntingen fra alle grisene.

Han vendte på ny blikket mot himmelen. Den var blitt mørk og stille.

Idet han våknet fant Jeshua et lite brød i hver hånd. Han slapp dem som om de var gødende kull - og straks ble de til sten igjen.

Lyset fra aftenstjernen trengte inn i hulen, like bort til stedet der han lå. Det falt på stengulvet ved siden av hodet og vek ikke fra ham.

Lyset ble langsomt sterkere. Det tvang de trette øynene til å åpne seg.

Jeshua reiste seg på den ene albuen og stirret fremfor seg.

Det gikk en bro av gull og sølv fra hulen, ut i natten og opp til stjernene, de som ble kalt Guds sønner.

Han reiste seg og fulgte lyset, først ustøtt og vaklende, så stødig og målbevisst. Mellom aftenstjernen og ham selv var det intet annet enn en bred vei, brolagt med sten i alle regnbuens farver. Stjernene danset i store og små sirkler rundt stedet der lyset hang på hvelvingen. Han hørte sang, tusen vakre røster som lekte og lo.

Nå ble lyset sterkere igjen.

For ikke å bli blendet stanset han opp og vendte seg.

Han hadde ennå ikke forlatt jorden, oppdaget han, for føttene sto fortsatt på fast grunn. Men hvor var han kommet?

Med ett kjente han seg igjen. - Han befant seg i Jerusalem!

Nei, over byen sto han, på det som måtte være templets høyeste punkt.

Brått kjente han en trang til å kaste seg utfor. Den føltes som en dragning av selvtillit. Han følte tyngden fra sin egen kropp - det var hans egen vekt som

utgjorde dragningen.

Dit ville han fly, like mot byen der nede!

Eller ville han ikke det? For foten lot seg ikke løfte. Den var for tung.

Så vendte han seg fra byen og så opp mot himmelkuppelen igjen.

Opp dit ville han fly, ikke nedover! Han ville gå stjernene i møte, fordi de var hans brødre.

Men regnbuen var vekk. Nå måtte han fly!

Dragningen mot det høye gjorde kroppen lett og fikk alt til å føles luftig. Men for å kunne fly måtte han bruke armene - og de ville ikke. De var for tunge, han klarte ikke å løfte dem. Hans egen vektvar tyngre enn dragningen som drv hans kropp mot høyden.

Igjen snudde han seg og så end mot byen.

Han hadde ikke noe å gjøre på templets høyder, og nå skjønnte han hvorfor. Templet var Guds sted. Kun Herren Gud steg opp og ned til templet i Jerusalem.

Jeshua bøyde seg og tilba.

Kroppen lystret denne gangen.

Da han våknet, følte han at benene verket. Han måtte ha ligget på kne en god stund.

Der var lyset tilbake!

Regnbuen sto spent som en bue og den førte ham like til aftenstjernen. Jerusalem var ikke noe sted å se. På ny forlot han hulen. Skritt for skritt gikk han fremover og oppover. Igjen var sangen der - og så latteren.

Nå ble lyset for skarpt. Han måtte stanse opp og snu seg denne gangen óg.

Han kunne se vidt og bredt over hele jorden, for han sto på et høyt fjell.

Han var helt alene her oppe, og alt han så lot til å være hans eget.

I det samme ble sangen sterkere, han oppdaget at han ikke var alene likevel. For rundt omkring ham sto det engler alle vegne. de hadde steget ned fra sin himmel for å møte ham! Der var engelen for Persia - engelen for Egypt - engelen

for Hellas - engelen for India - for Etiopia - for Afrika - for Arabia, samt alle de andre. Han så seg rundt. Hvor var engelen for Roma, den største og mektigste av dem alle?

De sto alle i en krets om ham, de sang, de bøyde seg for ham, Jeshua!

Trodde de at han var engelen for Roma?

Oppe på himmelen var ikke lenger aftenstjernen å se. Hvor befant den seg? Hvorfor tok de ham for å være lysbæreren?

Han vendte seg fra dem, la jorden bak seg og gikk videre over regnbuen.

Da så Jeshua Lucifer komme mot seg. Lik alle de andre hadde han forlatt sn himmel denne natten.

Strålende vakker og i en ung manns skikkelse så Jeshua denne verdens fyrste nærme seg. Håret var av gull, huden av bronse, øynene av lapis, klærne av fineste prupur. Aldri hadde Jeshua sett en så vakker gestalt. Nå sto den unge like ved ham. Nå bøyde Lucifer seg for ham. Nå falt han på sitt ansikt foran ham, Jeshua!

- Nei! - Jeshua skjulte ansiktet i hendene, han vendte seg bort, han skrek høyt av fortvilelse, så høyt at han overdøvet sangen fra de andre englene.

- Herren din Gud skal du tilbe - Ham alene skal du tjene!

Han slynget ordene mot Lucifer og hele hans himmelske skare.

I det samme opphørte sangen og Lucifer ble borte. Hei, han var der fortsatt, men på sin vante plass. Og all stjernene danset omkring ham der oppe på himmelhvelvingen. Alt Jeshua kunne høre var den fjerne latteren fra rommet.

Han så seg rundt, regnbuen var borte og Jeshua befant seg utenfor hulen i ørkenen.

Jeshua ventet på Gud hver aften

Men Gud var fortsatt taus.

Fortsatt løftet han blikket mot himmelen. Der var de alle sammen, Lucifer og englene hans. Men de danset ikke mer, og han hørte hverken sang eller latter. Alle sto de stille, hver på sin plass.

For Jeshua hadde de mistet sin kraft.

Gud hadde styrt gjennom englene så lenge jorden hadde bestått. Men det var blitt klart for ham at fra nå av ville Gud styre selv. Ingen makt i himmel eller på jord skulle få komme mellom Gud og mennesker lenger. Dette var Johanaans erfaring, nå var den også begynt å bli hans.

Jordens konger hadde styrt for englene, vært deres herskerstav. Nå skulle også de få fri. Alt det gamle var forbi. Verden kunne på nå få ikle seg den godhet og skjønnhet som hadde vært dens fra opphavet av.

Men hva ville kongene si?

Ville de bøye seg eller ville de stå Guds vilje imot?

For sist natt hadde Ånden ført ham opp over de høyeste sfærer. Jeshua steg og steg inntil han kunne se et mylder av vesener under seg. Men det var ikke dans han så og det var ikke sang eller lek han hørte.

Det var brutt ut krig i himmelen.

Mikael og hans engler stred mot Lucifer og hans hær. Myriader av engler samlet seg for å drive ut nattens sønn, ham de kalte lysbæreren, og alle hans tjenere.

Hvordan hadde det gått til at Lucifer var blitt Guds fiende?

En av de mektigste englene - Uriel- hadde forklart Jeshua at den unge Lucifer, Guds vakreste skapning, hadde sett sin egen skjønnhet. Dette hadde ført til hans fall. I gjenskinnet fra sin egen glans hadde han sett seg selv i all sin herlighet, den som Gud hadde ikledt ham som tegn på sin kjærlighet. Men fra da av ville han være sin egen gud, og mange hadde villig tilbedt ham. Lysets sønn hadde lenge kastet sin glans på jorden og fortryllet kongene der. Lenge ville også disse være guder. I himmelen tilba englene himmelens sønn, på jorden tilba menneskene jordens konger.

Dette hadde vært opphav til striden.

Engelen av Persia stred mot engelen av Egypt, og vant, først etter lang tid og mye kjemping. De drev hverandre frem og tilbake over den samme valplassen, igjen og igjen, inntil engelen fra nord vant over engelen fra syd.

Engelen av Roma slo engelen av Syria. Myriader av engler kjempet på hver

side. Syria var størst i tall, men Roma var sterkest. Engelen for Roma kunne så innta sin plass som verdens hersker, og alle som var tilbake tilba ham alene, bortsett fra engelen av Parthia. Denne ventet på avstand for å se hva som kom til å skje.

Så gikk engelen fra øst til angrep på engelen fra vest.

De var nesten jevnbyrdige og kampel fyllte himmelhvelvet. Frem og tilbake for de, i det uendelige, inntil vesten engel, engelen for Roma, fikk overtaket og begynte å utrydde fienden med fornyet kraft.

Engelen for Roma ikledde seg Lucifers drakt - nå var han enerådende. Ingen andre engler var å se, de var alle døde.

Så skjedde noe nytt.

Mikael og hans hær fylte slagmarken. Hans hærførere het Gabriel, Rafael, Fanuel, Sotiel, Raguel og Sarasael. De dukket opp nettopp mens striden var endt og Romas engel triumferte.

For hvert sekund som gikk steg nye kaskader av engler ned fra himmelen. For hver engel som falt kom tusen nye til. Roma kjempet på alle fronter samtidig, men overmakten ble for stor. Kamplinjene brøt fullstendig sammen, og himmelens hærer var å se overalt. Lik myriader av stjerner spredte de seg over hele skueplassen. Mikael's hærførere var alle midt i stridens hete. Snart var de her, snart der. Men fiendens hær ble stadig mindre mens himmelske horder på og på ny dukket opp i horisonten.

Midt i synsfeltet så Jeshua at Mikael gikk rett mot Lucifer.

Med et flammende sverd gjennomboret han den falske lysbæreren. Med ett fikk himmelen en ny glans, en som kom innenfra, bakfra det hele.

Nå hadde krigen i himmelen stilnet av. De siste englene ble styrtet ned i dypet, der hvor ingen stiger opp fra. Uriel hadde forlatt ham, og Jeshua sto alene tilbake der oppe.

Så steg han ned mot jorden igjen, gjennom alle sfærene.

Her hersket fortsatt kongene, det oppdaget han fort.

Visste de ikke at englenes tid var fori? Hvor lenge ville dette vare ved?

I det samme så han et stort tegn på himmelen.

Aftenstjernen ble forvandlet, den falt, den styrtet mot jorden, den sprengtes i tusen biter og ble til et eneste stort stjernedryss. Hele himmelen ristet ved lyden da Lucifer falt. Røk steg opp fra jorden.

Så ble alt stille.

Og gjennom stillheten hørte han et kor av røster som sang:

Alleluja!

Seiren, æren og makten hører Herren til.

Alleluja!

Hans dommer er rettferdige.

For Herren er blitt konge,

vår Gud, den allmektige.

La oss glede oss og juble til hans ære.

Jeshua satt ved inngangen til hulen og speidet mot himmelen.

Denne natten var mørkere enn andre netter. Stjernene virket fjerne og kolde. Stillheten rådet overalt. Krigen i himmelen var over.

Men han følte seg ikke alene. Hele tiden var det som om noen sto hos ham, skjønt han så ingen.

Var Johanaan kommet til sist?

Slik satt han en lang stund før han fikk ham i tale.

Først hørte han en røst som talte til ham, bydende og inntrengende:

Hør! Det er en som roper i ødemarken:

Rydd vei for Herren,

legg en kongevei for vår Gud,

rett gjennom ødemarken!

Hver dal skal heves, hvert fjell

hver haug skal jevnes.

Bakket land skal bli til slette,

og kollene til flat mark.
Herrens herlighet skal åpenbares.

Nei, det var ikke Johanaan, men stemmen lød kjent. Var det fordi han kjente ordene?

Var det fordi Johanaan nettopp hadde talt dem nede ved elven?

- Hvem er du, herre?
- Jeg er engelen Gabriel, en av de syv ånder som står for Guds åsyn og tjener deg dag og natt.

- Hva vil du meg, herre?
- Forkynn!
- Hva skal jeg forkynne, herre?
- Du skal si:

Se, Herren din Gud kommer, full av kraft.
Hans arm gir ham herrevelde.
De han fikk som lønn er med ham,
de han vant går foran ham.
Som hyrden skal han gjete sin hjord,
og samle lammene i sine armer.
Han skal bære dem ved barmen
og lede deres mødre varsomt.

- Herre, hva mer skal jeg gjøre?

Engelen svarte:

Stig opp på et høyt fjell,
du Sions gledesbud!
Rop med kraftig røst, du Jerusalems gledesbud!
Rop høyt og vær ikke redd!
Si til byene i Juda:
Se, der er deres Gud!

Jeshua stirret ut i natten. De store englene var aldri å se, heller ikke var de ment å skulle forføre - tilbedelse er deres form for liv.

- Gabriel!

- Rafael!

- Uriel!

- Fanuel!

- Sotiel!

- Raguel!

- Sarasael!

Stilhheten fra det store rommet slo mot ham - rytmene, latteren og sangen hadde forstummet.

Jeshua reiste seg. Nå talte engelen til ham igjen, men det var en annen stemme denne gangen, den tilhørte en annen engel.

Vet du det ikke?

Har du ikke hørt det?

Herren er den evige Gud,
som skapte den vide jord.

Gutter kan bli trette og slitne,
unge menn kan snuble og falle.

Men de som venter på Herren får ny kraft.

De løfter vingene som ørnen,
de løper og blir ikke utmattet,
de går og blir ikke trette.

- Hvem er du, herre?

- Jeg er engelen Rafael, en av de syv ånder som står for Gudsa åsyn og tjener ham dag og natt.

- Tal, herre!

- Så sier Gud, Herren:

Du er min tjener,
jeg har utvalgt deg
og ikke støtt deg bort.
Vær ikke redd, for jeg er med deg.
Jeg har grepet din høyre hånd
og sier til deg:
Vær ikke redd!

- Hva vil du jeg skal gjøre, herre?

Og engelen svarte:

Du skal åpne de blindes øyne
og føre fangene ut av fengslet,
dem som sitter i mørket
ut fra fangehullet.
Det som ble forutsagt er kommet.
Nå kunngjør jeg nye ting.
Før de ennå spirer frem,
lar jeg deg få høre om dem.

Jeshua spratt opp, så seg rundt, grep ut i tomme luften. Han ville se engelen, røre ved ham. Men ingen var å se eller ta på.

Kom stemmen fra hans eget indre?

Hva hadde synet av krigen gjort mot ham?

For tredje gang talte engelen til ham. Det var en ny stemme som talte, akkurat som sist, en stemme med stor majestet.

Tenk ikke på det som hendte før.
Akt ikke på det som engang var.
Nå skaper jeg noe nytt.
Det spirer allerede frem.

Merker du det ikke?
Jeg legger vei i ødemarken
og stier i ørkenen.

- Herre, hvem er du?

- Jeg er engelen Mikael, en av de syv ånder som står for Guds åsyn og tjener ham dag og natt.

- Hva vil du meg, herre?

Og engelen svarte: Hør, min tjener, du som jeg har utvalgt! Så sier Herren, din Gud, han som har formet deg og hjulpet deg helt fra mors liv av.

Vær ikke red, min tjener,
du som jeg har utvalgt.
Min Ånd vil jeg utøse over din ætt,
min velsignelse over din efterslekt.
de skal vokse opp som siv mellom vann,
som popler ved bekkefar.

- Hva vil du jeg skal si, herre?

- Si:

Jeg er Gud, det er ingen som jeg.
Jeg kunngjør fra først av de siste ting,
forutsier det som ikke er hendt.
Min plan skal bli fullført,
og alt jeg vil, det gjør jeg.

- Herre, hva vil du jeg skal gjøre?

Engelen svarte:

Det er ikke nok at du er min tjener
som skal reise opp igjen Jakobs stammer
og føre de bevarte av Israel tilbake.

Jeg gjør deg til et lys for folkeslag,
så min frelse kan nå til jordens ender.

Da svarte Jeshua:

Sannelig - du er en Gud som skjuler seg,
du Israels Gud og frelser!

Og engelen fortsatte:

På denne dag skal ulven bo
sammen med lammet
og leoparden legge seg hos kjeet.
Kalv og ungløve beiter sammen,
mens en smågutt gjeter dem.
Ku og bjørn går og beiter,
deres unger roer seg sammen,
og løven eter halm som øksen.
Spebarnet leker ved huggormens hule.
Ingen skader og ødelegger noe.

Så gikk engelen fra ham.

Da Jeshua våknet var himmelen lys og klar. Stjernene var veket bort og solen alene rådet. Løven, slangen og sjakalen var hos ham på ny. De var blitt hans venner, som han delte hulen med. De søkte inn hit om dagen, akkurat som han selv. De bragte ham mat, han stelte pelsen deres. De slikket føttene hans, de var fulle av brister og sår. Da ørkenen ble kald om natten, den tiden da de skulle vært ute på jakt, kom de av og til for å legge seg inntil ham og varme ham - de la hodene sine inntil hans og pustet varmt inn i ansiktet på ham.

Jeshua var gått ned til Jeriko. Det var en travel dag, og på markedsplatsen myldret det av alle slags folk: grekere, arabere, folk som var kommet med karavaner fra

India og Afrika.

Der hadde han spurt efter Johanaan.

Men alle så rart på ham. Var han den eneste i Israel som ikke visste hva som var skjedd?

Antipas hadde kastet Døperen i fengsel fordi Johanaan hadde sagt at det ikke var tillat for ham å ha sin brors hustru, Herodias. Hun hadde vært gift med Filip.

De hadde ført ham til festningen som lå i fjellene på den andre siden av sjøen. Der hadde Antipas en kveld holdt fest for hele sitt hoff. Under festen ba han om at Salome måtte danse for ham. Hun var Herodias' datter, men Antipas var mer opptatt av datter enn av mor. Salome hadde sagt at hun kun ville danse dersom Antipas ga henne det hun ba om. Dette lovet han villig. Så hadde hun danset og bedt om å få Døperens hode på et fat. Hun hadde alltid ønsket å få sin vilje med Johanaan, for hun hadde både sett og hørt ham. Men han hadde kalt henne en Sodomas datter.

Nå fikk hun endelig kysse hans munn.

Antipas var blitt skremt av det han hadde sett og lot Salome henrette der og da. For Antipas hadde holdt Johanaan for å være en hellig mann.

Nå hatet Herodias ham.

Jeshua sto ved sjøen, nær Kafarnaum, og så fiskerne vende hjem med sin fangst.

Det var tidlig morgen og folk var ennå ikke å se. Bare et par gutter sto ved siden av ham på stranden. Han hadde gitt seg i snakk med dem og fått vite at to av fiskerne, sønnene til Sebedeus, hadde hørt til Døperens disipler. Den eldste het Jakob og den yngste Johanaan. De var reist hjem til galilea efter at Døperen var kastet i fengsel.

Guttene pekte på båten de var i.

- Har dere fått fisk, ropte Jeshua til dem?

- Nei, lød det ute fra båten. De gad ikke engang rette seg opp og se på ham.

- Kast noten ut på høyre side, så skal dere få fisk!

De gjorde som han sa, og nå klarte de så vidt å dra noten opp, så mye fisk

hadde de fått.

Den yngste av dem bandt kappen om seg og kastet seg i sjøen for å dra båten i land. Den eldste kom etter med noten på slep. De var ikke langt fra land, bare to hundre alen.

Sammen med guttene hadde Jeshua gjort opp en kullild på starnden. Brød hadde han tatt med seg.

- Kom hit med noen av fiskene, sa han.

Den yngste gikk da ombord i båten og sammen med broren trakk de noten i land. Den var full av fisk, stor fisk, et hundre og femtitre i alt. Likevel revnet ikke noten.

Jeshua sa til dem:

- Kom og få mat!

Da de hadde spist, forlot Sebedeussønnene båten og faren og fulgte Jeshua.

Nå var det i synagogen der en mann som var besatt av en uren ånd. Han satte i å rope:

- Hva har du med oss å gjøre, Jeshua fra Nasaret - er du kommet for å ødelegge oss? Jeg vet hvem du er, du Guds hellige!

Men Jeshua talte strengt til ånden og sa:

- Ti stille og far ut av ham!

Og den urene ånden rev og slet i mannen, skrek høyt og for ut av ham.

Alle ble de forferdet og spurte hverandre:

- Hva er dette - en ny lære med makt og myndighet! Han befaler til og med de urene ånder, og de adlyder ham.

Og ryktet om ham kom snart ut over hele Galilea.

III

I
GUDS
STED

I GUDS STED

Pulcheria hadde sovnet dårlig, noe som ikke var vanlig.

Sollyset strømmet allerede inn gjennom vinduene da hun omsider gjorde et forsøk på å riste søvnen av og sette seg opp i den store sengen. Men bildene fra nattens redsler bare fortsatte. Hun stirret fremfor seg mens hun hele tiden forsøkte å feste blikket på gjenstander i det store soveværelset, men det gikk ikke som hun ville. Hun fortsatte å se blod, masse blod, livløse kropp, utallige livløse kropp som lå strødd over et stort område. Nei - det var Jerusalems gater hun så, og de var fulle av blod. Det lå døde mennesker overalt. Hun lukket øynene, men det hjalp ingenting.

Redselsfulle syn avløste hverandre på den indre netthinnen - blodige legemsdeler, hoder som lå atskilt fra kroppen de hørte til, gamle, unge, kvinner, barn, blod som fløt gjennom gatene, hauger av døde mennesker, hus som brant. Hun så mennesker som løp, som skrek, som trengte seg frem, som trampet andre i hjel, som lette etter sine kjære, som sloss om å komme seg vekk, som støttet hverandre, som falt over hverandre, som snublet, som segnet om.

Pulcheria forsøkte av alle krefter å feste blikket på tingene omkring seg. Men synet av død og fordervelse fortsatte å trenge seg på. Hun var nå oppe på tempelplassen, der var det enda flere døde. De lå strødd overalt og var i alle aldre, kvinner, menn og barn. Alle hadde de fått strupen kuttet.

Hva var skjedd?

Var det partherne som hadde kommet seg inn i Judaea? Eller var det nabateerne? Hvor var de romerske soldatene som skulle forsvare landet og den hellige by?

Der! Endelige så hun romerske soldater, de var syrere, greske leiesoldater, egyptere, ikke et italiensk ansikt var å se. Men de var ikke blodige, tvert i mot hadde de blod på sine hender.

Drømmen fortsatte og fortsatte, skjønt hun visste at hun var våken, Hun grep fatt i den kolde jernrammen om sengen, hun klorte med neglene av alle krefter, så forsøkte hun å velte seg ut av sengen, men kroppen lystret ikke. Endelig satte hun i et høyt skrik, og som skrikingen fortsatte fikk soverommet langsomt sine konturer tilbake.

Straks etter kom tjenerne. De klarte å roe henne ned og ga fruene noe å

drikke. Hun fikk hjelp til å komme seg ut av sengen og satte seg på en divan ved veggen. Der ble hun halvt sittende, halvt liggende og stirre på sengen hvor hun hadde hatt det blodige synet. Det følte som om alle hun hadde sett i drømme stirret tilbake på henne fra sengen, de av dem som kunne. Og de var romerske soldater alle sammen, med blod over hele kroppen, mye blod, og med sverd i hendene.

Hvor lenge hun satt slik, var umulig å si, blikket var trollbundet ved synet av sengen der hun hadde ligget. Endelig klarte hun å lukke øynene, og da hun åpnet dem igjen, var synet borte. Men det var ikke den fornemmelse av redsel og angst som fortsatt bodde i hennes indre.

De ga henne mer å drikke, varm og sterk vin, krydret og velluktende.

Hun lukket øynene igjen og lot hodet falle tilbake. Kroppen begynte langsomt å få følelser og sansinger som før. Hun var i ferd med å bli seg selv igjen.

Like etter sendte hun bud på sin mann, Petronius. Han var legat i Syria og høyeste romerske offiser i den østlige delen av riket, en av Romas mest betrodde menn. Men Petronius var opptatt, fikk hun til svar, han satt i et viktig møte med sine nærmeste medarbeidere.

Hvorfor gjorde han det - han hadde ikke sagt et ord om et slikt møte da de ønsket hverandre god natt kvelden før? Faktisk hadde hun nevnt for ham at de skulle tilbringe dagen sammen, gå rundt i Antiokia og se etter noe som sønnene kunne ha bruk for. De studerte begge i Athen og var ventet på besøk ganske snart.

Hun så usikker på Fabula og Perpetua, de var hennes fortrolige og hadde fulgt med dem hit til Syria fra Roma. Egentlig var de slaver, men hun hadde gitt dem friheten. Likevel hadde de bedt om å få bli hos henne, noe hun hadde akseptert uten innvendinger. Deres forfedre kom fra denne delen av riket og var tatt til fange under Pompeius' erobringer. Men de hadde fått latinske navn eftersom de ble født i Italia. De var søsken, Fabula var eldst, Perpetua den vakreste.

Og de visste beskjed, som vanlig - det skjedde aldri noe som de to ikke kjente til.

Saken var denne.

Det var kommet et ilbud fra keiseren i Roma samme morgen, med viktige nyheter, så viktige at de ikke kunne vente. Budets insignier sa at han måtte prioriteres fremfor alt og alle. I tillegg hadde han fått følge fra Seleukia, tre ryttere som holdt seg litt i bakgrunnen. De tilhørte en spesialstyrke der nede og var ikke ofte å se i Antiokia. Som for å understreke at de hadde hastverk ventet de med å stige ned fra hestene.

Soldatene ved inngangen hadde varslet Fuscus og Niger, som hadde vekket Quintus, som igjen hadde vekket Justus; han var Petronius' sekretær. Dette skjedde helt i grålysningen, mens det gamle palasset fortsatt lå hyllet i nattemørket.

Justus løp uten å se seg for og veltet et stativ med lamper, det gikk i gulvet med et brak og olje rant ut over marmorgulvet. Han gled og falt nesten overende i alt oljesølet. Tre gangen måtte han banke på hos legaten før han fikk svar.

Petronius så alt annet enn uthvilt ut. Han virket fjern og svært søvnig da han ba om at sendebudet måtte føres inn i hans private studerkammer. Dit bega han seg straks han var klar. Et par tøfler og en kappe om kjortelen varmet denne morgenen.

Dette måtte handle om noe uvanlig - hva i all verden var skjedd?

Det gamle palasset i Antiokia hadde vært de greske kongenes residens gjennom lange tider, helt til romerne avsatte dem.

Det var Pompeius den store som hadde stått for dette maktskiftet. Han hadde også tatt inn her, etter å ha ekspedert grekerne til andre byer. Men oppholdet hadde ikke vart lenge, han fortsatte til Jerusalem og ordnet opp i de indre forholdene der. Først etter tilbakekomsten derfra hadde han fått glede av å bo i seleukidenes gamle palass i Antiokia. Det lå så sentralt i byen som mulig, på en øy mellom to grener av elven Orontes.

Her var ikke spart på luksus, ikke i noen form, og mange mente det var like elegant som det i Alexandria. Palasser var ikke romernes største spesialitet, og de undret seg stadig over hvordan grekerne var blitt bitt av Orienten, for det var her forklaringen lå, ved Tigris heller enn Eufrat, kanskje lenger øst. Og alt sammen kunne de takke Alexander den store for.

Å være legat i Syria hadde derfor sine behagelige sider - men ikke akkurat i øyeblikket.

For elegansen og farveprakten i marmoret fanget ikke legatens oppmerksomhet slik det pleide å gjøre. Normalt likte han å begynne dagen her i biblioteket, alene eller sammen med Justus. Veggene var rikt utsmykket med skap i kostelige tresorter. Samlingen av bokruller var berømt over hele fororienten, denne hadde grekerne ikke fått ta med seg.

Utsikten herfra var imponerende. Han kunne se over til mange av de kjente praktbygningene i sentrum, han kunne se fjellet som vernet byen mot øst, lik en stor mur, trygg og befestet. Åpnet han viduene på den andre siden var det lett å kjenne brisen fra havet. Og vinduene sto åpne denne morgenen, det hadde Niger og Fuscus sørget for.

Petronius hverken så eller følte noe av av herligheten som omga ham, ikke denne dagen. Han satt ved skrivebordet og stirret på brevet fra keiseren, som var han revet ut av tid og sted og transportert til Roma på uforklarlig vis. Budbæreren var tatt hånd om av soldatene ved inngangen, nå fikk han mat og hvile; de tre rytterne fra Seleukia var sendt tilbake med melding om at oppdraget var utført. Det var ikke påkrevd å svare, det var nok at de i Roma visste at dokumentet var kommet frem til bestemmelsestedet.

Niger og Fuscus alternerte om å beskrive reiseruten som ilbudet hadde fulgt: fra Roma til Syrakus på ett døgn, med båt til Kyrene, videre med hest til Alexandria, til Gaza og endelig til Syria. Det hele var gjort på få dager uten å sprengte dyrene. De sang hans pris i munnen på hverandre, men ordene falt for døve ører.

Petronius stirret fortsatt på dokumentet han holdt i hendene, hittil hadde han ikke sagt et eneste ord. Ørnenesen som dominerte det romerkse ansiktet så enda større og mer krokete enn vanlig. Den høye pannen og den blanke issen virket enda mer skinnende enn de var vant til å se dem, mens øynene var blitt helt sorte og munnen smal og følelsesløs. Hans familie hadde tjent Roma i generasjoner, Roma og Petronius gikk i ett, de var samme sak. Imperiets ve og vel var det som alltid veide tyngst i hans liv, Roma kom først og Roma kom sist.

Han så først opp da Pulcheria kom styrtende inn, for dette var helt uvanlig og egentlig et alvorlig brudd på all etikette, ekteskapelig som embedsmessig. Blikket han sendte henne var alt annet enn kjærlig, men dette hadde nok med dokumentet fra Roma å gjøre og ikke med Pulcheria, hans unge og vakre hustru. Hun hadde ikke satt opp håret ennå og så fortsatt redselslagen ut. Ved synet av alle de andre bråstanset hun midt på gulvet, like foran bordet der Petronius satt. Men han gjorde tegn til at hun skulle komme nærmere. Nå sto hun like ved siden av ham, men dokumentet fikk hun ikke lese, det hadde han lagt på bordet med den blanke siden opp.

Hun så på ansiktet hans at noe var galt fatt, han så det samme i hennes.

Så kysset han henne på pannen og gjorde tegn til at hun skulle vente på ham ute i haven.

Derefter ba han Justus skaffe skrivemateriale og ga Niger og Fuscus beskjed om å skaffe kurerer. Hvortil, ville de gjerne vite? Til Eufrates, lød svaret - og til Alexandria. Justus så granskende inn i senatorens kloke ansikt. Noe måtte ha skjedd i Roma.

- Lever keiseren? forsøkte han varsomt.

Patronius nikkete langsomt til svar.

- Hent Gnaeus, vil du... Nå hadde legaten tatt dokumentet mellom hendene og stirret på det igjen, med et blick som utstrålte hat heller enn fortvilelse. Forakt var kanskje et bedre ord.

Hente Gnaeus... det var lettere sagt enn gjort. Ridderen var et nattens menneske, han var kanskje ikke kommet hjem ennå.

Å, jo - der var han etter ståk og bråk å dømme! For utenfra kunne de høre noen nærme seg biblioteket, noe slepende og tungtpustende, noe som gikk ustøtt. Ganske riktig, anløpen og med vinløv i håret sto ridderen med ett innenfor døren, hvordan han hadde klart å få den opp ved egen hjelp var det ingen av dem som kunne gjette.

- Gnaeus - kom hit! Petronius lød brysk og irritert. Ridderklassen hadde alltid vært ham en gåte og en plage, hvordan kunne riket være tjent med slike embedsmenn?

Først stirret de hverandre inn i øyne uten å si noe, Gnaeus' var blodskutte, som ventelig kunne være, mens legatens var om mulig blitt enda grad svartere. De gjennomboret ham på en måte som sikkert ville fått de fleste til å snu på hælen og løpe.

Likevel fikk han lese dokumentet.

Reaksjonen var den motsatte av legatens - han satt i et høyt skrik, og ble i det samme sober. Vinløvet kastet han på gulvet og gjorde tegn til Niger at han ville sette seg, skjønt det hadde ikke lenger noe med nattens utskeielser å gjøre. En stol ble bragt til veie. Så fikk de andre beskjed om å gå mens Justus ble tilbake.

Pulcheria hadde ventet utålmodig ute på terassen. Natten var omsider blitt til dag og hun ville normalt gledet seg over synet av byen. Men ikke denne morgenen. Hun la nesten ikke merke til det som omga henne, hverken haven eller Antiokia. Tjenerne hadde hun gitt fri inntil videre.

Hun visste enda sikrere enn før at noe var galt, helt galt, den korte visitten i biblioteket hadde bekreftet drømmene. Så sikker var hun at hun ikke spurte sin mann om hva som var skjedd, i stedet la hun hodet i hendene hans. Og slik ventet de en tid uten å si noe.

Så fikk hun bekreftelse på nattens mareritt.

Keiser Gaius Caligula hadde beordret Petronius å se til at en kultstatue av ham selv ble satt opp i templet i Jerusalem - noe som betød krig og blodbad over hele fororienten.

Dette var mange ganger verre enn det hun hadde fryktet. Drømmen hadde hittil fortalt henne om et opprør i Judea, men ikke om årsaken.

- Hva vil du gjøre? hvisket hun inn i øret hans.

- Vet ikke, jeg må konsultere generalene først, det vil ta noen dager før de er på plass...kanskje en ukes tid.

- Men du kan ikke gjøre dette!

- Jeg har ikke mye valg...

- Hvor er kong Agrippa?

- I Roma, hos Gaius.

De sa ikke noe på en stund, men lot blikket flakke fra hverandre og nedover byen, og tilbake igjen.

Ingen var i tvil om at det var noe galt med Gaius Caligul. Historiene om den unge keiseren var mange og hårreisende, det gikk ikke en uke måned uten at det kom nye beretninger fra Roma. Noen av historiene var så ville at de ble avfeid med det samme, andre fikk folk til å stusse. Men at det kunne bli så ille som dette,

hadde de ikke ventet seg. Agrippa, jødenes konge, hadde sikkert gjort det han kunne - men altså forgjeves. De to var venner fra barndommen, keiseren og kongen, det var Gaius som hadde gitt ham kongedømmet. Nå hang det i en tynn tråd.

Dette var ikke noe de sa til hverandre, de bare tenkte og følte det samme, og det visste de at mange andre også ville gjøre straks nyheten kom ut. Det var bare tale om timer før så skjedde.

Pulcheria var en venn av jødene i Antiokia, hun hørte gjerne på dem og de på sin side var aldri sene med å gjøre henne sin oppvartning. Senest for noe dager siden hadde de vært på høflighetsvisitt og bragt henne gaver. En av disse var et smykke hun satte stor pris på.

- Men vet jødene dette allerede?

- Agrippa vil se til å informere dem, du kan vente dine venner hit om en dag eller to!

Hun så bort et øyeblikk, de jødiske lederne i Antiokia talte navn som Menahen, Josef, Eleasar og Ehud. Hun kjente dem alle.

I det samme dukket Justus opp på terassen - besøk ventet dem ved kortilen nær inngangen.

- Kom, vi går sammen! Pulcheria tok et fast tak om mannens høyre hånd.

Der sto de alle sammen, og gråt. Hun hadde aldri sett dem se så elendig ut. Ansiktene deres var blitt flere tiår eldre bare på noe timer.

De falt på kne for Petronius, de grep hendene hans, de kysset dem, de gråt høylydt nå.

Ingen sa noe, bare jammer og klage fylte den store hallen. En av dem fikk seg omsider til å forklare legaten at templet i Jerusalem aldri hadde hatt et gudebilde, og ikke kunne ha det heller.

Hva sto så inne i templet dere, ville Petronius vite.

- Ingenting! Gud er ånd, han kan ikke avbildes.

Nå begynte gråt og jammer å ta seg opp igjen.

- Men keiseren har delt tempel med mange store guder over hele verden - hvorfor kan han ikke få bo hos deres gud? Alle andre folk mottar keiseren med glede og takk.

Jødene forklarte og forklarte, ting han hadde hørt før eller som Pulcheria hadde fortalt om. Jødenes gud var ikke som andre guder, han var forskjellig fra alt som er, han kunne ikke ha noen ved sin side, selv ikke keiseren. Templets Allerhelligste måtte være tomt for gudebilder, ellers ville det ikke fungere som tempel for jødene verden over. Og det var hit de sendte sine penger hvert år, de var til jerusalem de dro på høytidene, det var her de ofret og bad. De bad for keiseren, men ikke til ham!

Petronius rensset stemmen før han svarte:

- Kom tilbake om en uke, da har jeg kanskje nytt å fortelle...

Han hadde gitt dem et snev av håp, men det var ikke nettopp håp som lå i stemmen da han sa det. Tvert imot måtte han anstrenge seg for å si noe i det hele tatt.

Da de var gått, kalte han på Justus og fortalte hva som var skjedd. Han fikk beskjed om ikke å si noe til en levende sjel. Men legaten visste godt hvor umulig det var å holde på slike hemmeligheter.

Justus så bestyrtet ut. Han hadde vært hos legaten hele tiden i Syria og kjente distriktet godt.

- Dette betyr krig!

Petronius nikket til svar.

Så tok samtalen en praktisk vending:

- Hvor ville du få statuen støpt? Legaten så på ham med smale øyne.

- Jeg??

- Du...

Justus tenkte seg ikke lenge om:

- I Sidon, i Fønikia.

Der hadde de alle kontakter, det var bare å begynne å forberede operasjonen.

- Men vil du begynne med en gang?

- Vi har fått kortest mulig tid på oss... Petronius så bort et øyeblikk.

- Hva vil det si?

I det samme kom Gnaeus ut til dem. De tre satte seg på en balustrade, Pulcheria var gått til sine egne gemakker. Gnaeus var provinsens prokurator og en dyktig mann, bortsett fra sin private livsstil, men den angikk dem ikke nå.

- Hvor mange tropper har vi i Syria?

- Ikke mye - ikke nok, mener jeg: to legioner, mye hjelpetropper, kohortene i byen - to legioner ved Eufrates, to i Egypt.

Han så bekymret på legaten, dette visste han godt alt sammen, hvorfor spurte han? Det var noe i spørsmålet som fikk Gnaeus til å stusse - hadde Petronius forsnakket seg et aldri så lite øyeblikk? Det lignet ham ikke, men situasjonen var spesiell. Petronius fortsatte på en måte som bare forsterket Gnaeus' mistanke:

- Jeg skriver til generalene med en gang og ber dem komme hit.

Denne opplysningen var for så vidt ikke overraskende, men den fikk tankene i hodet til Gnaeus til å sirkle videre rundt den tvil han nettopp var blitt hjemsøkt av - hva var det Petronius tenkte på? Han virket svært fattet og lite panisk samtidig som det sto mye på spill, svært mye.

Petronius på sin side visste at han kunne stole på sin prokurator, men kunne han det med alle de andre i administrasjonen? Nå senket han stemmen ytterligere:

- Har vi spioner i palasset?

Dette spørsmålet fikk Gnaeus til å skvette. Så langt hadde han ikke rukket å tenke. Spioner? Hvorfor ikke? Dette var en av de viktigste poster i hele det romerske riket, legaten i Syria var en av de viktigste embedsmenn i hele riksadministrasjonen.

- Mener du tjenerne?

- Nei, det blir for opplagt - tenk deg om...

Hellige guder!! Gnaeus så med ett for seg både det ene ansiktet og det andre fra staben i Antiokia - hvorfor hadde de aldri diskutert denne muligheten før?

Petronius instruerte ham der og da å sette et par av dem i husarrest med militær vakt og totalt besøksforbud. To andre ville han la forhøre under tortur.

- Men hvilket påskudd har vi til å gjøre dette?

- Du finner nok på noe, tenk deg om - du har vært tilstede ved mange forhandlinger hittil og har sikkert merket deg et og annet.

Dette begynte å bli alvor. Ingen var i tvil om at Roma hadde sine spioner overalt, det systemet hadde fortsatt fra Tiberius' dager. Selv Agrippa hadde havnet i fengsel. Ofte ble de anklagede bare borte, det vil si, de forsvant og noen anklage kom aldri offentligheten for øre. Ingen kunne bevise at angiveri fortsatt eksisterte, men en mann som Petronius var bedre orientert enn de aller fleste og spurte ikke uten grunn. Nå snudde legaten seg mot Gnaeus igjen:

- Hva med kongefamilien i Tiberias, hvem er Agrippas regent?

- Aristobulos - han er helt ubetydelig.

- Og de andre småkongene?

- De er ikke å regne med, hverken hva jødene eller oss selv angår.

- Herodes?

- Hvem av dem?

- Han i Kalkis, hva vet du om ham?

- Ingenting...

Gnaeus fikk i det samme fornemmelsen av å ha uttalt seg litt forhastet, derfor la han raskt til:

- Herodes er en lilleputtkonge...som har nok med seg og sin familie!

Slik var det jo i hele denne regionen. Disse fororientalerne gjorde ikke annet enn å strides seg imellom, særlig på familieplanet. Najå, de var ikke så mye bedre i Roma når det kom til stykket, skulle han tro det som ble sagt om Augustus og Tiberius.

Justus hadde stått og hørt på disse overveielsene, nå la han til et moment som han nødig så utelatt:

- Og partherne...? Det store partherriket var Romas farligste fiende, og uro i regionen kunne i deres øyne svekke Romas makt, noe de straks ville dra fordel av.

- Dem holder vi under konstant oppsyn, forsikret Petronius.

- Men dersom det blir krig?

- Krig er ikke ordet, Justus, det blir oppstand og uro.
- Men det passer dem like fint, partherne lar aldri en slik sjanse gå fra seg! Petronius svarte ikke, tanken var ikke ny for ham, lot det til.
- Og nabateerne? Gnaeus været ennå en fare.
- De er for svake til å skade oss, kom det kort fra legaten.
- Men de kan invadere Palestina for å utvide sine grenser!
- Ikke så lenge jeg er her, kom det skarpt - vi sender dem en advarsel på forhånd i fall det kommer til voldsomheter.

Og ingen av de tre kunne se hvordan det kunne unngås - med mindre Petronius nektet å følge ordre, noe som var uten presidents i riksadministrasjonen. Men det ville bare bety selvmord og at en annen tok hans plass, det var nok av dem som ønsket seg stillingen.

Den dagen var det mange kurerer som forlot det gamle kongepalasset i Antiokia. Hele to dro hver sin vei til Eufrat, siden dette området var det mest usikre. En dro til Alexandria. En annen tok sjøveien til Kypros. Ingen dro til Italia.

Pulcheria sov hos sin mann natten som fulgte. De hadde fire barn sammen og ekteskapet hadde vært godt hele tiden. Men nå var noe kommet mellom dem, følte hun, for første gang. Og det hadde med jødene å gjøre. Når sant skulle sies, sov hun ikke i det hele tatt, hun bare lå ved siden av ham og verket i hele kroppen. Petronius derimot sov som en sten, han pustet tungt og jevnt hele natten igjennom.

Hun forsto ikke hans ro. Den kunne ikke være tilsynelatende, hun kjente ham for godt til det.

Han var forøvrig den eneste som sov denne natten, etter lydene å dømme. Pulcheria kunne høre mange slags fottrinn fra korridoren utenfor. Det var sant, Petronius hadde forsterket vaktholdet i palasset, riktignok på en diskret måte, men her var flere soldater enn vanlig, flere enn hun hadde sett før.

Gnaeus var også urolig. Han satt oppe med sekretæren sin og drakk vin, hele natten igjennom, men uten løv i håret. Den korpulente figuren hans lå henslengt på en benk mens en av slavene passet på at de hadde rikelig med frukt og vin.

Her sto mer på spill enn et tempel og noen jøder, noe sa ham det. Petronius hadde ragert så underlig på brevet fra Roma. Han var sjokkert, liten tvil om det. Likevel hadde han reagert på en måte som fikk Gnaeus til å stusse. Det var falt et alvor over legaten som Gnaeus aldri hadde sett før. Rynkene i pannen, furene mellom øyenbrynene, de smale leppene, alt vitnet om noe helt utenom det vanlige. Stemmen var også blitt en annen. Selv Pulcheria lot til å blitt ham fjernere.

Gnaeus turde ikke lufte disse tankene for Quintus, selv om han var takknemlig for hans selskap.

Men Gnaeus hadde følelsen av at Quintus ante uråd, for han iakttok ham på en mer

granskende, måte enn vanlig, spørrende var kanskje ordet.

- Tror du virkelig at vi har spioner blant oss - eller er det bare legaten som tar sine forholdsregler?

- Selvfølgelig!! freste Gnaeus uten å tenke. - De er blitt flere med årene, det kan jeg forsikre deg om.

- Men er det dem vi har anholdt?

Denne gangen tenkte prokuratoren seg om før han svarte:

- Ja, det tror jeg - jeg er nesten sikker. Dersom det finnes flere, skal vi nok få røkt dem ut.

- Men fikk vi noe ut av dem?

- Jada, mer enn som så. De to vi torturerte tilstod begge etter en stund.

- Tilstod hva??

- At de sendte hemmelige rapporter til Roma om administrasjonen her!

Quintus likte ikke dette, hva kunne de ha funnet på å rapportere om ham selv? Han ventet litt før han spurte:

- Men hva gjorde dere med dem - jeg mener: hva vil Roma si?

- De får aldri anledning til å si noen verdens ting!

- ??!

- Vi kuttet strupen på begge og kastet dem i elven fra en av terrassene - det vil se ut som om de ble drept under nattlige eventyr i byen, og dem har vi mange av, tro du meg...

Quintus hadde ingen problemer med å tro prokuratoren på dette punktet. Antiokia var ikke trygg etter mørkets frembrudd, det visste han av egen erfaring, og ingen av dem i palasset var ute om nettene så ofte som Gnaeus.

- Og de to i husarrest?

- De har tatt gift, begge to - for sikkerhets skyld...

Gift? Nå rettet han seg opp og så Gnaeus rett i øynene. Men denne unnvek blikket hans. Likevel kunne ikke Quintus dy seg:

- Hvorfor i all verden går vi til så drastiske skritt? Dette handler jo bare om en sak mellom keiseren og jødene?

Gnaeus svarte ikke. Den siste påstanden var han villig til å bestride, men han turde ikke snakke om det, ikke til noen, selv ikke til Quintus. Han var i liten tvil om at flere ville bli mistenkt for spionasje og anholdt allerede neste dag. Han trøstet seg med at her var sikkert mange blitt forgiftet eller snikmyrdet i de greske kongenes dager.

For palasset var stort og hadde tjent som kongebolig i flere hundre år. Det var blitt modernisert hele tiden og vitnet om utsøkt smak og like utsøkt håndverk. Grekerne hadde hentet de mest kostbare materialer fra Egypt og Orienten. Bare veggkartene var mosaikkunst på høyeste nivå. Gulvene var prydet med de mest kjente figurene fra Homer og tragikerne. Byster og statuer var signert av store

kunstnere. Stenen i vundueene var av aller fineste selinitt, av og til alabast. Gobelinene var flettet i Persia. Gullbegrene de drakk av kom også derfra, noen hevdet at det var Alexander den store selv som hadde benyttet dem under fester i Babylon.

Roma var bare en efterligning når det kom til slikt, apekatter hadde grekerne kalt dem, og med god grunn. Gnaeus sluttet aldri å undre seg over hva grekerne hadde fått til. Men på ett punkt var romerne dem overlegne, det var i militærkunst og admiistrasjon. Skjønt, det var nok av folk nede i Alexandria som bestemt visste at faraoene slo romerne også her. Dem om det.

Vinen virket ikke søvndyssende denne natten, tvert imot lot den til å klarne hjernen. Gnaeus rykket med ett til og stirret fremfor seg med vidåpne øyne. Quintus så seg om i rommet, var det andre her? Spørkte det? Nei, Gnaeus lot ikke til å se andre der han stirret fremfor seg ut i løse luften. Men så helt løs var den visst ikke, for nå fikk han vin i vrangstrupen og begynte å hoste voldsomt. Da han endelig fikk kontroll over stemmen igjen, spurte han Quintus:

- Når venter vi generalene fra Eufrat?

Han lyktes ikke helt i å få spørsmålet til å lyde så formelt som det var ment. Nå reiste Quintus seg, så la han seg på sofaen ved siden av Gnaeus, med hodet helt inntil hans. Det var best at ingen fikk vite hva som ble sagt fra nå av. Tjenerne ga han tegn til å forlate værelset.

- Generalene er strengt tatt ikke påkrevd i denne saken, vet du - vi klarer å styre jødene med egen hjelp...generalene kan ikke forlate grensen, det blir for risikabelt. Det er lettere å få tak i dem nede i Egypt.

Quintus sa ikke noe på en stund, men tygget på ordene før han fortsatte:

- Gnaeus, tror du...?

Litt motstridene svarte prokuratoren med et spørsmål:

- Tror hva?!

Svaret kom etter nok en slurk vin:

- At vi er sterke nok...til å styrte keiseren? Det er ikke tvil om at denne ordren kommer fra et forrykt sinn, jødene har jo vært våre venner og allierte gjennom lang tid - både Caesar og Augustus holdt sin hånd over dem.

Gnaeus så ikke forferdet ut da han hørte dette, tanken var ikke ny. Var det dette som nettopp hadde gått opp for ham, som fikk det til å rykke i ham, som hadde gitt ansiktet nye trekk?

- Det er opp til generalene i vest, svarte prokuratoren, de i Gallia og Spania... I fall noe skjer her i Syria er vi avhengige av at de holder sammen.

- Men det er jo ikke tropper i Italia, Gaius har ingenting å stille opp med hvis det blir alvor?

Gnaeus trodde mer på Agrippas innflytelse hos pretorianergarden i Roma, de var mange og svært sterke. Tiberius hadde øket deres tall og bygget en svær leir

for dem i utkanten av byen. Den keiserlige livvakt hadde ingenting å stille opp mot dem, den var mest til pynt. Den helt avgjørende personen i et eventuelt statskupp var pretorianerprefekten i Roma, rikets nest mektigste mann. Men det forhindret ikke at initiativet kom fra Syria, det var noe begge skjønte.

I det samme rettet Gnaeus seg opp - han hadde hørt noe og været fare.

Lynraskt beveget han seg bak et av de store gobelinene ved døren. Og like raskt trakk han frem en motstrebende slave som må ha fulgt med i alt de sa. Dette var en syrer etter utseendet å dømme. Han fumlet etter noe i beltet, men var for sen for Gnaeus, som fikk plantet dolken rett i brystet på ham.

Sammen vasket de bort blodet og bar den døde ut på en av terrassene, derfra dumpet de ham i elven. Ved morgengry ville noen finne ham nede ved havnebyen Seleukia, men ingen ville gjette hvor han kom fra, og i palasset ville ingen spørre etter ham. Det skjedde rett som det var at tjenere forsvant ved nattetider; trolig ville de hjem til familiene sine et sted østover.

De to ble stående ute og vente på soloppgangen.

De første stålene kom snikende over Sipylonfjellet og begynte å farvelegge byen. Først var alt en udefinerbar masse av strukturer, linjer og tårn. Så begynte byen å få gjenkjennelige trekk. På kort tid lå Antiokia badet i morgensolen. Elven rant grå og skitten etter vårløsningen i fjellene.

Nå hørte de stemmer innenfra. Det var på tide å melde seg til tjeneste.

Straks etter kom en budbærer fra Roma med brev fra kong Agrippa. Litt ut på eftermiddagen fulgte en fra Galilea og enda en fra Khalkis, dernest noen fra byene i Dekapolis, helt fra Filadelfia. To dager senere fulgte svar fra generalene. Etter enda noen dager kom militære depesjer i flokk.

Men ingen av Petronius' menn fikk være med på forhandlingene denne gangen. Det eneste som ble observert i palasset var at de benyttet seg av sine egne sekretærer og tjenere, de stedlige fikk ikke adgang til deres fløy.

Det var sant, en av Pulcherias tjenere var blitt sporløst borte en natt. Men vaktposten ved en av byportene hadde fanget henne opp og ville sende henne tilbake til legaten. Men det var også det siste de hadde hørt fra henne, hun dukket aldri opp igjen. I det hele tatt var det en slags unntakstillstand i residensen og det ble ført streng kontroll med alle som kom og gikk. Selv vaktholdet ved bymurene var blitt forsterket og flere kohorter var blitt flyttet nærmere byen fra Seleukia. Petronius hadde begynt å holde seg med livvakt, for første gang. Han het Avitus og var italiener. Det gjalt å unngå grekere og orientalere så langt mulig.

Niger og Fuscus hadde det travlere enn vanlig, og det var med stor lettelse at Gnaeus fant dem på post hver morgen. For ryktene svirret om folk som var meldt savnet fra palasset. Men det behøvde ikke bety mer enn at de innskrenket mannskapet til det helt nødvendige - eller at de var blitt stemplet som spioner av en

eller annen, mest sannsynlig for å dekke seg selv. Likevel var flere ordinære offiserer fra troppene i Syria innkvartert i palasset, han kjente Manlius og Sergius fra før. Sextus og Fortunatus var nye navn. Like etter kom prefekten i Judaea. Marullus kjente de godt, han sto ansvarlig for sine handlinger overfor legaten og de to møttes rett som det var. Prokuratoren i Gaza kom nesten samtidig, han het Herennius Capito. De bragte med seg mye nyheter fra Jerusalem.

Det var ingen tvil om at statuen ville bli avvist av jødene, uansett konsekvenser for dem selv. Ypperstepresten het Theofilos og hadde inntil nå vært romernes mann, men dette kunne han ikke bli med på, uansett hva konsekvensene måtte bli. Forøvrig ble jødene pent nødt til å be for seg, her ble ingen forhandlinger, heller ikke mulighet for militære konfrontasjoner, de hadde ingen styrker i det hele tatt. Troppene i nord var minimale.

Simon, som var talsmann for Teofilos, hadde tatt med seg to skriftlærde fra Jerusalem. De het Pinhas og Jason. Deres oppgave var å forklare romerne hvorfor jødene aldri kom til å akseptere en statue av keiseren i Jerusalems tempel. Det var de samme som jødene i Antiokia hadde gitt. Alt legaten kunne gjøre i denne omgang var å lytte. Han var like rolig som de besøkende var opphisset. Det kunne virke som om han satt og tenkte på helt andre ting. En gang røpet han fraværenhet ved å forveksle navnene deres. Ellers var han vennlig, ut over det korrekte, noe som bare delvis maktet å berolige dem.

Jødene fra Jerusalem kunne forsikre at hele nasjonen ville gå i døden fremfor å godta keiserens planer, men dette var ikke nytt, de hadde hørt det noen ganger nå.

Pulcheria så trette ut for hver dag som gikk. Hun hadde mottatt en strøm av besøkende, hovedsakelig jøder, de siste dagene, og hun så like nedslått ut etter hver gang de var gått.

Petronius var den samme, fattet og rolig. Men under overflaten kunne de som kjente ham best, se tegn til den aller største besluttsomhet, det var dette og ikke angst som preget ham. Quintus hadde diskutert det religiøse anliggende med ham flerfoldige ganger, men de to skjønte lite av de teologiske finessene det her dreide seg om. Hvorfor jødene ikke kunne akseptere keiseren i sitt tempel i Jerusalem, gikk egentlig over deres forstand. Statuen av Gaius ville bare bidra til å gi templet deres større anseelse, slik så de på det. Men hva hjalp det all den tid jødene selv så det helt annerledes? Ingen, selv ikke keiseren, kunne få en plass i templet deres, det ville være ensbetydende med å avskrive hele deres religion, den som bandt alle jøder sammen. Og der sto saken.

Statuen var allerede kastet i bronse, den var enorm i størrelse og fremstilte en sittende guddom, akkurat som Zeus i Olympia. De hadde først laget en modell i tre, dernest dekket denne med bronse. Nå skulle kunstnerne og deres håndverkere ta fatt på utsmykkingen.

Petronius hadde dratt ned til Sidon for å inspisere fremdriften i arbeidet, sammen med sine nærmeste medarbeidere. Noen soldater hadde også fulgt med, for sikkerhets skyld.

Det var forgyllingen som gjensto, og gullet var bragt til veie; de drev i øyeblikket og samlet andre materialer. Hodet skulle bære Gaius' ansiktstrekk, men med en stor grad av likhet med Jupiter selv. Dette skapte problemer for kunstnerne. For Allfaderen og Gaius lignet ikke på hverandre i det hele tatt. Skjegget kunne de ikke ta med, heller ikke den store hårmanken. Men de forsøkte å imøtekomme begge krav, selv om dette ikke var enkelt.

Øynene skulle innlegges med jade og perlemor. Neglene skulle være av jaspis, både på hender og tær. Øyenbrynene kunne kanskje dekkes med karneol, dersom de fikk det til, men da måtte det store mengder til. Agath og krysolitt var også skaffet til veie, men det var ingen enighet om hvordan disse skulle anvendes. Klærne ble en komplisert historie, lot det til. For her trengtes mange forskjellige farver: purpur, hvitt, rødt, grønt og gult. Diademmet rundt pannen ville bli en sak for seg, men ikke av de vanskeligste. - Det var langt frem, forsikret kunstnerne, selv om de arbeidet under press.

Og hvem skulle betale for hele herligheten, ville de gjerne vite, dette ville koste en formue?

Det skulle jødene selv, hadde keiseren bestemt. Hvordan de fant pengene, fikk bli deres egen sak.

Petronius så betenkt ut.

Var han ikke tilfreds, ville de gjerne vite? De hadde støpt statuer før og var billedkunstnere av stor anseelse.

Nei - gudebildet lignet for lite på Gaius, fikk de til svar.

De hadde ikke ventet en slik reaksjon og tok til motmæle. Hodet var støpt allerede, de kunne ikke godt sage det av og støpe et nytt?

Hvorfor ikke, ville Petronius vite, det var bedre å handle i forkant eller å måtte gjøre det hele om igjen senere?

Legaten gikk rundt statuen i atelieret. Han var i tvil, og la ikke skjul på dette. Var den ikke for stor når sant skulle sies? Transporten kom til å koste en formue i seg selv, mente han.

Hva gjorde de nå? Det hastet, hadde brevet fra Roma understreket. Gaius ble fort lei av å vente, og inspektører fra Roma kunne dukke opp når som helst.

Petronius hadde bestemt seg - hodet måtte lages på ny! Ny modell i tre og ny støping i bronse. Men her var mer å sette fingeren på. Kanskje ville det vært klokere å la keiseren stå heller enn å la ham sitte?

Dette hadde de ikke ventet. Nå var de allerede kommet ut på vårparten, og dersom de måtte gjøre det hele om igjen, om selv bare hodet, ville det bli sensommer før de var ferdige.

Quintus og Gnaeus sa ingenting. De ante at noe lå noe under, og det hadde lite med jødene og templet deres å gjøre. Budbærere fra Alexandria og Illyria hadde dukket opp samme morgen, og de ble mottatt av Petronius alene. Dette gjorde dem ekstra urolige. Noen offiserer fra grensen i øst var bebudet for kvelden, de hadde tilbragt natten i Damaskus. Nabateiske vaktposter var dessuten blitt sett i hopetall på grensen mot Palestina. Det var også kommet bud fra kongehuset i Tiberias i Galilea, de søkte kontakt med legaten.

Kong Agrippa var fortsatt i Roma. Han turde åpenbart ikke skrive, i fall brevet ble fanget opp underveis. Men noen bud hadde likevel nådd frem til Antiokia kvelden før de drog sydoover. Og disse leverte muntlige meldinger, bønner om at Petronius måtte avverge katastrofen som ventet dem alle. Gudene ville belønne ham rikelig, forsikret Agrippa, men mer turde han ikke love.

Et brev fra Pulcheria hadde kommet samme morgen, ilbudet hadde ridd hele natten fra palasset i Antiokia. Han mente forøvrig at noen hadde fulgt etter ham den første strekningen, men han hadde klart å riste dem av seg ved ikke å skifte ridedyr ved de vante skysstasjonene. Pulcheria hadde hatt nye drømmer, sett mer blod, fikk ikke sove lenger.

Det verste av det hele var at keiseren ventet en rapport etter dette besøket. Hva ville legaten skrive? Sannsynligvis at et eller annet var gått galt, men dette var noe spioner straks kunne undersøke.

Hva som lå bak keiserens dramatiske avgjørelse, skjønt ingen av dem. Det siste romerne ønsket var at stabiliteten i denne vanskelige regionen skulle rokkes og at samarbeidet med prestene i Jerusalem skulle opphøre. De hadde vært viktige allierte i tiden da guvernørene styrte, før Agrippa ble konge. Alle virket tilfredse med at kongen var i Roma, men hva hjalp det dersom keiseren ikke ville høre på ham? Petronius spilte et høyt spill dersom han søkte å forhale det hele, i håp om at noe skjedde i Roma, på den ene eller den andre måten, helst gjennom pretorianergarden. Han spilte et enda høyere spill dersom han tenkte i mer selvstendige baner.

Men hva hadde han egentlig å tape, undret Quintus seg? Med sine snart seksti år hadde Petronius levd et rikt liv i Romas tjeneste, hvor mye mer som ventet ham visste ingen. Keiseren var etter manges mening syk på sinnet. Han fikk epileptiske anfall, men det hadde også Julius Caesar hatt, kanskje gikk det i familien? Ingen trodde likevel at de skulle leve lenge med Gaius. Men selv så han til at de som luftet slike tanker forsvant en etter en.

I palasset i Ptolemais ventet nye budbærere på dem, fra grensene i øst, i syd og i nord. Igjen ble det ført forhandlinger bak lukkede dører. Selv ikke Quintus og Gnaeus fikk være til stede ved alle av disse. Men noe lekket ut, og det de hørte likte de ikke. Verst av alt var det faktum at en stor mengde jøder fra landet

omkring hadde samlet seg utenfor bymurene. Der hadde de lagt seg ned på bakken og hold klagesang fra solen gikk opp. De hadde blottet sine struper som tegn på at de frivillig ville gå i døden fremfor å se templet i Jerusalem vanhelliget. Quintus husket at noen av jødene i Antiokia hadde fortlat om hvordan det var gått med den greske kong Antiokos dengang han hadde skjendet templet deres ved å sette opp et gudebilde der. Han var blitt slått av deres gud, hevdet de, og døde like etter. Men Petronius anså dette for å gjelde keiseren og ikke ham selv, derfor lot han seg ikke skremme av slike historier. En annen sak var at de var blitt vant til spioner overalt, men gjorde ikke noe med dem lenger. Det kunne virke mer mistenkelig enn klokt var.

Det gamle kongepalass i Ptolemais ble beleiret av jødene dag etter dag. De gjorde ingenting, bortsett fra å fortsette sin klagesang, etter lyden å dømme var templet i Jerusalem allerede ødelagt. Klagen kom inn vinduene i det gamle palasset sammen med de første solstrålende. Den døde ikke før det ble mørkt.

Petronius mottok jødernes ledere etter tre dager, men lite kom ut av samtale. Han lyttet, tenkte og så besluttet seg. Men bare de som kjente ham godt, kunne se at denne besluttomheten hadde med noe større å gjøre enn denne statuen av Gaius. Dersom legaten virkelig ville stå opp mot keiseren, så var ikke tiden inne, ikke ennå, det kunne Quintus og Gnaeus lett enes om. Men hva visste egentlig de? For alt de ante kunne troppene i Egypt og langs grensen i øst ha kommet overens om å utrope Petronius til keiser. Troppene i Syria ville ikke gjøre motstand, det var begge sikre på.

Så skjedde noe uventet.

Petronius ga ordre om at de skulle dra til Galilea, men i all hemmelighet, lenge før daggry - jødene fikk heller fortsette sin klage uten ham.

Kongehuset i Tiberias tok imot dem med stor prakt. Både Arkelaos og Herodes ventet ved inngangen, det gjorde også kongens sønn, han het også Agrippa. De tre var Romas menn, skjønt presteskaper i Jerusalem var langt viktigere som kontaktledd med folket.

Straks etter ankomsten ble de badet og stelt, oljet og parfymert. Dette var slavearbeide, men ikke fra slike som de var vant med fra Antiokia. De ble massert av mykere hender, yngre hender, orientalske hender, mannlige og kvinnelige hender om hverandre. Parfymen var av aller fineste slaget og kom fra Arabia Felix. Røkelse fra samme egn fylte rommene med vellukt. Gjestene ble antrukket med lette og farverike klær, silkestoffer som kom langt borte fra.

Derpå ble det holdt rådsmøter hvor bare Quintus og Avitus fikk være tilstede ved siden av Petronius selv. Herodes og Arkelaos virket like rolige som Petronius selv, men under overflaten rådet angsten, det var lett å se.

Legaten fortalte kort om besøket i Sidon og om statuen som måtte gjøres på

ny. Dette likte de kongelige å høre, men visste Petronius hvilken risiko han her tok? Det gjorde han. Herodes priste legatens mot, Arkelaos så betenkt ut og vel så det. Straks presteskapet fikk høre om besøket ville de sikkert innfinne seg, mente han, de var sikkert underveis allerede. Teofilos var kommet mellom barken og veden denne gangen, mellom romerne og folket, hele hans prestisje sto på spill.

De kongelige forklarte og forklarte, men lite nytt kom frem. En statue av Gaius i templet var ensbetydende med opprør og krig, ikke bare i Judea, men over hele regionen. De kongelige følte seg langt fra trygge i Tiberias, for de var omgitt av jøder på alle kanter, selv om byen også talte mange hedninger. Jødene ville gjøre hva som helst for å forhindre en slik handling fra Romas side - statuen ville aldri nå frem til Jerusalem i ett stykke.

Unge Agrippa var ennå ikke tyve år. Han fulgte legatens øyne med sine. Han var påfallende vakker og tilsvarende intelligent, efter spørsmålene å dømme. Selv var han født og oppvokst i Roma og gjorde seg neppe illusjoner om keiseren. Der hadde han også lært å ikke tenke høyt, men veie sine ord; han ble sikkert en mann som Roma kunne bruke når tiden kom. Herodes av Kalkis var mindre påfallende, han virket slu heller enn tapper, orientalsk list stålte ut av øynene hans, skjønt han var meget fåmælt, i kontrast til Arkelaos som snakket i ett sett og måtte stagges av legaten flere ganger. Kongehuset i Tiberias var i det hele tatt ubetydelig, sett med romernes øyne. Derfor var de også nyttige. Men de måtte for all del ikke ta initiativer og handle forhastet, det sa seg selv. Legaten krevde full tillit og lydighet. Han merket seg at kongelige diademer og andre insignier ikke var å se denne eftermiddagen. Makten lå helt i hans hender.

Var det spioner i palasset?

Quintus så på Avitus, men han sto stiv som en søyle bak legatens stol og lot som han ikke hørte.

Helt sikkert, fikk han til svar, men de var nabateernes og parthernes menn heller enn keiserens.

Hvordan kunne de være så sikker på det?

Roma var ikke nærmeste nabo, herfra gikk veien østover og sydover.

Men det garanterte ingenting, slik Petronius kjente riksadministrasjonen - her var atskillig naivitet å spore. Herodes var dessuten ikke en han ville stole på, bedre å alliere seg med Agrippa. Men det var vel akkurat det den unge ventet på. I alle fall hadde han ikke bruk for dem når det kom til stykket - de ventet viktigere besøk, noe ingen av de kongelige høyhetene visste, ikke ennå. Han ba om at han måtte få utplassere flere soldater i palasset, to ved hvert rom i gjestefløyen.

Stolte han ikke på dem - Romas egne allierte? Herodes taklet dette dårlig, ansiktet hans avslørte en skygge som gjorde at han så mørkere ut enn vanlig. Nå satt han og fumlet med en ring. For en gangs skyld sa Arkelaos ingenting, han bare nikket til samtykke. Petronius ba også om at kongens soldater ble erstattet med

romerske så lenge oppholdet varte. Igjen turde ikke de kongelige komme med innvendinger. Det var sant - alle tjenere og slaver måtte øyeblikkelig kroppsvisiteres. Mat og drikke skulle prøves på noen av disse før den ble servert.

Efter mye frem og tilbake gikk hver til sitt mens legaten ble sittende tilbake med Quintus og Avitus. Ingen av dem var i tvil om at Petronius langt på vei hadde tatt kontroll over hele fororienten.

Dette fikk de alle bekreftelse på et par timer senere.

Da ble det meldt fra vaktpostene at militære grupper var underveis østfra - generalene hadde innfunnet seg. Og slik fikk de øyne opp for hva denne visitten til Galilea skulle tjene til. Her skulle rikets fremtid avgjøres, og det var en sak som deres kongelige høyheter skulle prise seg lykkelige for. I stedet virket det som om de følte seg tilsidesatt og æreskrenket. Dem om det.

Senere fulgte en bankett i slottets store sal. Salen gikk i ett med en terrasse som var en konge verdig. For Herodes Antipas hadde bygget palasset på en høyde, med en vidunderlig utsikt over byen og sjøen. Her befant de seg i en langt mer orientalsk atmosfære enn den de kjente fra Antiokia, skjønt der følte de seg ofte langt fra Roma. Og i øyeblikket var det en stor fordel.

Vinbegrene var i gull og sølv, innsatt med kostelige stener. Kullsorte slaver bragte druer og dadler på store fat mens andre igjen sto bak gjestene og viftet den varme sommerluften med store strutsefjær. Noen spilte og sang. Mat og drikke var så utsøkt at ingen la merke til at det sto romerske soldater langs den ene langveggen. Kongens egne menn var ikke å se.

De kongelige lå til bords mellom noen av rikets mektigste menn. De plasserte seg om hverandre uten orden og rang. En ung offiser hadde tydeligvis et godt øye til Agrippa, for han plasserte seg så nær denne som mulig og lot seg sjarmere og underholde av fororientalsk sødme, noe som kongesønnen åpenbart likte. Samtidig var han nok på vakt. Å være offiserens hustru for en natt var ikke problemet, men å bevare sin kongelige stolthet midt oppe i det hele.

Endelig begynte underhodningen.

Først kom en ung danserinne, i gjennomsiktige gevandter og med blomster i håret. Faktisk var hun tilsløret fra topp til tå under hele dansen, inntil en ung soldat løp bort til henne og ville rive av henne all stasen. En av offiserene førte ham tilbake på plass etter tegn fra legaten. Men hun må ha vært flattert av opptrinnet, for like etter at hun var ferdig kom en av tjenerne med alle slørene og ga dem som gave til soldaten. Han forsøkte å spise alle på en gang, men da de satte seg fast i halsen måtte han ha hjelp. Først forsøkte de å få ham til å svelge det hele med en stor slurk vin. Da dette ikke hjalp, ble en lege tilkalt som måtte fiske silken opp av halsen med et kirurgisk redskap.

Mens dette pågikk ved bordet, var dansegulvet blitt overtatt av to mannlige

slaver som kunne blitt Romas mest berømt menn grunnet være deres akrobatiske ferdigheter. De kastet hverandre opp mot taket etter tur, landet hver gang like grasiøst, viklet seg inn i hverandre og ut av hverandre i et utrolig tempo. Offiseren som hadde ligget ved siden av kronprinsen, gikk fullstедnig amok under forestillingen. Først forsøkte han å fange for derefter å kysse den ene, så prøvde han å bortføre den andre. Hele tre soldater måtte til for å få tak på ham. Det var Agrippa som løste den pinlige floken. Nesten usynlig og stille som en slange hadde han tatt offiserens hånd, gjemt den i sin og gjort tegn til at gulvet var deres - dans med meg!

Musikken ble villere og villere. Gjestene skrek av fryd og latter. Den unge arabereren hadde romeren under full kontroll, lekte med ham, tok ham med på de underligste sprell, førte ham hit og dit på gulvet, lot ham ta seg helt ut, balanserte på håndflatene hans, klatret opp på skuldrene, hoppet ned igjen og prøvde å få romeren til å gjøre det samme - inntil han endelig hadde fått nok og sank ned på benken der han burde ha blitt værende hele tiden. Kronprinsen ga ham noe å drikke av et stort gullbeger. Romeren drakk dypt mens han hele tiden stirret Antipas inn i de sorte og forføreriske øynene hans.

I det samme ble luften flerret av ville skrik.

Alle så forskrekket opp. Noen begynte å løpe frem og tilbake. Legaten reiste seg og gikk i retning av skrikene. Noen av soldatene fulgte automatisk efter.

Der, på gulvet i værelset innenfor, hvor maten ble servert fra, lå to av tjenerne på gulvet og vred seg i store smerter. De hadde forsynt seg av noen store dadler som var beregnet på gjestene.

Kokken var likblek og skjelvende da de kom dragende med ham. Han skjønte ingenting. Noen måtte ha forgiftet dadlene, ingen tvil om det. Arkelaos selv forsøkte å ordne opp. Han fant frem fatet med dadler og tvang en av tjenerne til å spise mens soldatene sto i en ring rundt ham. Han nektet. Så prøvde de det samme på en annen, med samme resultat. Begge ble ført bort under høylydte protester og mange bønner for sitt liv.

Natten gikk med til forhandlinger mellom romerne. Vaktholdet ble skjerpet ytterligere. Fra et eller annet sted i palasset kunne de høre lyden av skrik fra noen som var i ytterste nød.

Morgenen efter våknet palasset til nyheten om at spionene var tatt av dage, de kongelige kunne forsikre at det ikke var flere tilbake. Samtidig kom det brev fra kong Agrippa i Roma, han hadde ikke gitt opp, men keiseren var like steil. Alt tydet på at templet i Jerusalem skulle overtas av Gaius, det var bare et tidsspørsmål for katastrofen var et faktum. Men så kom en budbærer fra Tyros og kunne fortelle at de var sluppet opp for gull og at arbeidet på statuen var innstilt inntil videre.

Generalene vendte hjem til troppene sine neste dag. De hadde fått intrukser

som de var beredt til å følge. Noen prester fra Jerusalem sto utenfor og tryglet om å få slippe inn, men forgjeves.

Den unge Agrippa var den av de kongelige som virket mest fattet. Han hadde drevet iherdig diplomati hele natten igjennom, forsikret han, om enn på sin egen måte. Hans romerske offiserer viste tegn til ikke å ville vende tilbake til fronten igjen, men ble bryskt satt på plass av de overordnede og plassert på et ridedyr sammen med de andre.

Quintus og Avitus var ikke å se. Men vakthavende soldater klarte omsider å finne frem til dem, i en mindre bankettsal hvor festen tydeligvis fortsatte, selv om solen var stått opp. Den kastet nå et magisk skjær over Galileasjøen fra høydene i Dekapolis. Men den ble ikke hilst velkommen av de der inne, natten var stadig ung for mange av gjestene. Selv noen av soldatene som hadde slått seg sammen med dem, virket svært ustø på foten da de ble ropt opp. - Var det ingen som ville hjem igjen til Syria?

Det ble ikke rapportert om flere døde.

De kongelige var ikke blitt informert om hva som skjedde under nattens forhandlinger, men de var neppe i tvil om situasjonens alvor. For ved den annen time var det blitt rapportert om besøk fra Alexandria. Et veritabelt krigsråd hadde funnet sted i Tiberias den natten. Det var alt de visste, resten kunne de gjette seg til. Ingen hadde fått anledning til å bringe gjestene annen drikke enn vin som Antipas selv hadde smakt på. Frukten hadde kong Herodes av Kalkis måttet prøve, mye mot sin vilje, han hevdet at han var stappmett. - Slik var det å være romernes småfyrster.

Petronius selv forberedte seg på å dra tilbake til Antiokia. Taus og med et beslutsomt drag om munnen steg red han i spissen for delegasjonen. Ingen fant det passende å spørre ham om noe.

Avitus mente forresten å vite hvem som sto bak eksperimentet med dadlene, men legaten virket ikke interessert. Quintus kunne fortelle hva de hadde gjort med de skyldige. Legaten fortrakk ikke en mine. Soldatene snakket seg imellom og hadde nok å snakke om. Offiseren som hadde fått et silkeskjerf av kronprinsen, bandt dette for munnen, ikke så mye for å beskytte seg mot støv under reisen som for å fortsette nattens lek.

De unngikk Ptolemais og tok beneste veien til Syria.

Hjemme ventet Pulcheria på dem sammen med andre av staben. De så alle svært opprømt ut.

Et brev fra Roma ventet legaten.

Dette betød trolig at hans skjebne var forseglet.

Med stor ro tok han imot dokumentet og leste før han viste det til de andre. Keiseren var død - Gaius var blitt myrdet av pretorianerne i Roma etter en

teaterforestilling på Palatinen. Klaudius var keiser.

Da de satt og spiste sammen sent på kvelden, begynte spekulasjonene å melde seg. Her var mye å spekulere over, og begivenhetene i Tiberias var gått i glemmeboken for lengst. Jødene var blitt informert med det samme, og de hadde sendt en delegasjon til palasset for å takke. Pulcheria tok seg av dem.

Hvem hadde lyktes i å overtale pretorianerne? Var de blitt bestukket?

Navn suste gjennom luften, kjente som ukjente.

Petronius selv helte til den oppfatning at kong Agrippa mest sannsynlig var den ansvarlige. Siden stille diplomati ikke hadde ført frem, hadde han ingen andre muligheter enn å arrangere en palassrevolusjon. Han og Klaudius hadde dessuten vært venner siden oppveksten.

Noen bekreftelse på denne teorien fikk de aldri, selv om det kom svært mange brev fra Roma i dagene som fulgte. De hadde ikke unnlatt å sende bud til Tyros - arbeidet på statuen var innstilt og materialet reservert for andre formål, var svaret de fikk.

Petronius svarte ikke på spørsmål om hva han hadde talt med generalene om i Tiberias. Å ville styrte en romersk keiser var altfor alvorlig til at slikt kunne lekke ut, og de ville risikere samme straff som ham selv dersom de røpet noe. Dette ville dø med dem.

Noen uker senere skjedde siste runde i dette dramaet.

Enda et brev fra Roma ventet legaten da han kom inn i sitt studieværelse en vakker morgen. Budbæreren var totalt utslitt, han satte seg uten å be om lov til dette, og de var flere om å ta seg av ham.

Han hadde kommet ut for dårlig vær på overfarten fra Italia. Fra Kreta hadde de kommet seg over til Kos, men derefter gikk det galt igjen og de drev ned mot Kypros, for til sist å havne på et eller annet ukjent sted langs Afrikakysten. Derfra hadde han måttet komme seg via Alexandria og Gaza til Ptolemais. Der ble han dårlig, uten egentlig å skjønne hvorfor, sannsynligvis hadde han spist noe han ikke tålte. Å overlate brevet til andre var ikke tillatt. En lege hadde måttet pleie ham i dagesvis før han var i stand til å dra videre til Syria, han hadde brukt sterke og dyre medisiner, fikk de vite. Pengene var brukt opp forlengst og reisen videre til Antiokia hadde gått tregt.

Men nå var oppdraget fullført - kunne han hvile seg her noen dager får han dro tilbake til Roma igjen? Det ble straks innvilget.

Legaten satt og leste mens alt dette ramlet ut av ilbudet. Han smilte denne gangen, så kalte han på Pulcheria.

Hun var den som fikk lese brevet høyt for alle tilstede.

Brevet var fra Gaius. Han befalte Petronius å ta livet av seg for å ha forsømmet sine oppgaver i forbindelse med statuen som aldri ble ferdig. En annen

ville overta hans post med det første.

Pulcheria sov normalt den natten. Hun drømte riktignok, men det var en drøm som hun gjerne så varte mye lenger.

Hun var kommet til Jerusalem, til jødenes tempel. Hun hadde i all hemmelighet fått slippe inn i det store templet der, ved nattetid. Hun hadde gått helt inn i templets innerste cella. Og der hadde hun sett at alt jødene hadde fortalt henne var sant.

Her inne var ingen statue, bare et par gjenstander av gull.

Likevel var det noen her - på en helt annen måte enn i de greske og romerske templene.

Her var ikke fravær av liv, men nærvær, i overflod, uendeligheter av pulserende liv, i henne selv, rundt henne, overalt var liv.

Tiden var ikke mer, tid ble til rom her inne. Hun ble løftet ut av seg selv og langt opp over alle himler. Hun ble varm, hennes indre ble fylt av en uendelig sødme. Rundt henne var de søteste dufter. Og langt borte fra kunne hun høre sang fra myriader av røster, ikke menneskerøster, men noe mye vakrere og sterkere. Sangen steg og sank, den kom nærmere, så fjernet den seg igjen.

Da hun våknet kunne hun fortsatt høre tusen røster som sang.

IV

Menneskefiskeren

MENNESKEFISKEREN

Jeg, Prokoros, skriver denne beretningen for mine barn, for at de skal lære at også dengang deres far var ung, var det ikke alltid like lett å leve som kristen i vår del av verden. Nå mens jeg merker at hver dag blir kortere, er det en trøst å tenke på alle dem som levde før oss, hvordan de holdt ut i trengsel og nød.

Det var begynt å lysne av dag.

Den livgivende solskiven befant seg like under horisonten, og for hvert øyeblikk nærmet dagen seg. Hav og himmel viklet seg raskt ut av det grep de hadde hatt på hverandre natten igjennom. Begge ble selvstendige og fikk klare konturer, den ene nær, den andre fjern. Så skjedde underet. Den første solstrålen skjøt frem og rammet hav og himmel på samme tid. Flere fulgte i rask rekkefølge. Lik tunger av ild pilte de frem over havflaten og nådde i det samme båten vi satt i. Snart kom farvene på ripen til syne.

Nå steg solen opp. Lyset og mørket, livet og døden skilte lag. Himmelhvelvingen funklet allerede som en kuppel av bronse, havet lå der som et hamret skjold av jern.

Jeg elsker dette øyeblikket. Det gir meg hver gang en kriblende følelse i kroppen, gleden over å være til.

Vi kastet loss og seilte ut fra havnen på Patmos, hjulpet av en svak fralandsbris. Det lille seilet sto i en vakker bue. Det hadde fått en gyllen glans. Jeg satt ved roret. Johannes satt foran i stavnen hvor garnet lå sammen med snøret og alle firskekrokene.

- Prokoros! Johannes snudde seg mot meg og gjorde tegn til at jeg skulle legge om kursen. Jeg dreide roret langsomt til venstre og båten laget en nydelig liten kurve på vannskiven, et slags sår på overflaten, et som solstrålene straks begynte å kjærtegne.

Det meste jeg kunne av fiskekunster hadde jeg lært av Johannes. Som galileer og sønn av Sebedeus hadde han levd av å fiske. Det var før han traff Mesteren. Nå levde han av fiske igjen.

Men sjøen i Galilea og havet hos oss er to forskjellige ting, og det var mye som var nytt for Johannes da vi flyttet til Patmos. Fiskerne her ute var forresten både vennlige og hjelpsomme. Noen av dem, især de yngste, hadde faktisk begynt å lytte til Johannes i viktige spørsmål. Han hadde hittil døpt fire av dem, skjønt vi bare hadde vært her under et år.

I Efesos hadde alt vært annerledes.

Johannes ble vi kjent med for et par år tilbake, da han en dag dukket opp og ble del av den gruppen av kristne som møtes hjemme hos oss. Han ble mer enn del av dem. For da det gikk opp for oss hvem han var, ble han selvsagt midtpunktet. Der satt vi med en av de såkalte apostlene, den siste gjenlevende av dem Mesteren hadde kalt. Etter dette vokste gruppen, og vi følte oss like betydningsfulle som de andre kristne i byen, de som alltid talte om Paulus eller Apollos.

- Prokoros! Han gjorde tegn til at jeg skulle holde rett kurs.

Jeg var bare ti år den gangen, nå er jeg over tyve. Johannes selv er snart åtti, hvilket visstnok ikke er sjeldent blant jødene, men som hos oss er en meget høy alder.

Hvorfor han egentlig kom til Efesos vet vi ikke sikkert.

En grunn var at han ville treffe Miriam før hun døde. Men hun var da reist tilbake til Jerusalem.

Kanskje søkte han også den andre Johannes, en disippel av Mesteren, med samme navn som vår apostel, men som aldri hadde vært en av de tolv. Han hadde bodd i byen vår lenger enn jeg hadde levd og var leder for en stor menighet. De møttes hjemme hos Thrasylllos, hvor det var plass til mange. Men noen av dem var begynt å komme til oss etter at Sebedeussønnen dukket opp.

Han hadde vært den yngste av de tolv og så forbausende ungdommelig ut. Huden var solbrent og full av rynker, men øynene var skarpe og munnen bestemt.

Håret var kritthvitt. Han samlet det til en pisk i nakken, noe som ikke er skikk hos oss, og som gjør at Johannes alltid peker seg ut.

Nå gjorde han tegn til at jeg skulle stanse båten. Her ville han gjøre sitt første kast.

Jeg ble sittende ved årene mens Johannes gjorde garnet klart. Han arbeidet alltid på denne måten. Først når han sa fra, fikk jeg hjelpe til. Men når det kom til krok og snøre, var han mindre vant, og jeg følte meg som likemann for en stund.

Han het selvsagt ikke Johannes, det er slik vi greker uttaler navnet. Det lyder visst som Johanaan, med en gurglende lyd i annen stavelse. Jeg har aldri likt sproget hans, selv om det var Mesterens eget, det lød sikkert vakrere fra hans munn. Men han fikk sjelden anledning til å tale det etter at han kom til Efesos, unntatt når han møtte sin navnebror. Men det er ikke så ofte nå som i begynnelsen. Vår Johannes reiste meget og besøkte de kristne i alle byene, den andre Johannes satt nesten bestandig og leste eller skrev.

Han var også jøde, men fra Jerusalem. Dessuten var han av prestelig familie og hadde studert. Senere var han blitt Mesterens disippel og hadde vært den som tok seg av Miriam. Da krigen mot romerne brøt ut, tok han henne med seg til et sted utenfor Judea, og etter en tid slo de seg begge ned hos oss.

Miriam ble svært gammel, nesten nitti år, og det er visst sjeldent også blant jødene. Før hun døde hadde han fulgt henne tilbake til Jerusalem. Men der var alt forandret etter krigen, og da Miriam var død, vendte han tilbake til sin flokk i Efesos. Der holdt de ham for å være Mesterens yndlingsdisippel, og hans autoritet var stor. Men vår Johannes, som vi kaller ham, har aldri helt klart å vinne hans tillit, selv om de kaller hverandre brødre og venner. Det er fortsatt slik at de tilhører hvert sitt hus.

For det mangler ikke på kristne i Efesos. Men vi tilhører forskjellige grupper, ikke bare fordi det ikke er plass til alle i ett hus, så rike er ikke noen av oss, men fordi det er så mange viktige personer blant oss.

De pauluskristne har sin egen forsamling. Onesimos er deres leder. Han er disippel av Paulus, fra Kilikia, han som hadde bodd i Efesos i opptil flere år og som

hadde omvendt mange til troen, både jøder og grekere.

Ved siden av disse pauluskristne var det gruppen rundt denne Johannes fra Jerusalem som var best kjent. Og for mange av de johanneskristne, som vi kaller dem, var det ikke bare overraskende, men kanskje litt uønsket at vår Johannes dukket opp. Vi hadde jo en Johannes fra før i Efesos. Dessuten, hva skulle vi med en apostel nå vi hadde den disippelen som Mesteren holdt mest av?

Vår Johannes kjente ikke den andre igjen da han kom. Det var vel gått for mange år siden sist. Dessuten hadde Mesteren disipler i Jerusalem som de tolv aldri rakk å bli kjent med. Skjønt denne disippelen hadde vært med på slutten, da romerne arresterte Jesus og hengte ham på et kors. Men da hadde alle de tolv flyktet. Var det derfor vår Johannes ikke husket den andre? Onde tunger ville ha det til at han ikke ville huske ham, nettopp av denne grunn.

Når vår Johannes, apostelen, valgte å slå seg ned hos oss, var det helt sikkert fordi den lille gruppen som møttes hjemme hos oss ikke hadde noen leder. Far var samlingspunktet, og han tilhørte hverken de pauluskristne eller de johanneskristne, fordi han var disippel av en viss Apollos, som hadde bodd i Efesos før noen av de andre dukket opp. - Alle ville til oss, lot det til, og det forbauser ingen, siden vår by er den vakreste i hele provinsen Asia. Etter hvert begynte de andre å kalle oss Sebedeussønnene.

- Prokoros!

Endelig gjorde han tegn til at jeg skulle hjelpe ham med garnet. Vi sto i hver vår ende av båten. Det sank fort og vi halte det inn igjen. To fisk, det var alt i denne omgangen.

Så ble det å prøve et annet sted, kanskje mellom småøyene der fremme? Johannes nikket til svar og jeg inntok min plass ved roret.

Slik hadde han fisket sammen med Mesteren i Galilea. Jesus satt ved årene, fortalte han meg. Han lærte nemlig aldri hvordan man kaster et garn.

- Prokoros!

Når han uttalte navnet mitt var det med skarring og gurglelyder som ikke hører hjemme i sproget vårt. Johannes hadde nemlig aldri lært skikkelig gresk. Far

hadde satt meg til å hjelpe ham med både å lese og skrive, for far er skolelærer. Det å lære å skrive var selvsagt vanskeligst.

Dessuten var han begynt på en bok, akkurat som den andre Johannes. Han var ikke helt lett å hjelpe, for han tenkte hele tiden på sitt eget sprog, som jeg ikke kunne. Resultatet ble forståelig, men langt fra fullomment.

- Her!

Nå gjorde han tegn igjen, og jeg forlot roret.

Vi var litt heldigere denne gangen. Ti fisk fikk vi, i alle størrelser.

Her ute levde vi av fisken. Ost og brød byttet vil til oss fra bøndene. Det var alltid jeg som måtte forestå byttehandelen. Den gresken de snakket her ute har forresten ikke så mye til felles med det jeg er vant til hjemmefra.

Vinden hadde lagt seg nå og jeg måtte ta til årene. Johannes ville lenger ut.

Selvsagt savnet jeg bylivet. Om kvelden så jeg for meg alle de opplyste gatene, hørte applausen fra teateret og kjente matlukten fra kneipene efter at mørket var falt på. Men jeg savnet ikke horene nede på havnen, heller ikke fulle sjømenn som ravet rundt i byen om natten og laget mye bråk.

Heller ikke savnet jeg alle festene, prosesjonene og ofringene foran templene - tror jeg.

Jeg får selvsagt ikke lov til å savne alt dette, for Johannes er meget streng når det gjelder slikt. Men hele byen var i kok hver gang det var Artemisfest, for ikke å snakke om den nye keiserfesten som oppsto da jeg var ung. Offerdyr, uendelig lange prosesjoner, gratis mat og drikke for alle, røkelse som brente i husene - det hele var vidunderlig.

Det var forøvrig under en Artemisfest at alt var gått galt, og det jeg nå har å fortelle er kun forståelig for dem som har sett Efesos i festskrud, slik mine sønner har gjort det. Jeg skriver derfor dette også som en advarsel til begge. For på selve festdagen hadde vår Johannes kledd seg i sort, et tegn på sorg, mens hele byen gikk kledd i hvitt, gledens farve. Efter dette visste alle hvem han var. Ikke nok med det, han kunne knapt vise seg utendørs uten at noen kom med hatske bemerkninger.

Far var fortvilet. Mor ble redd for vår sikkerhet. "Sebedeussønnene" ble et

ord som fikk en ny klang blant de andre kristne i byen. Onesimos og den andre Johannes så vi ikke så ofte som før.

Så fikk alt fra galt til verre.

For under keiserfesten gikk han hen og gjorde det samme. Mens folk flokket seg sammen i teateret, sto han der plutselig midt i mengden - kledd i sort. Og det samme gjorde han på torget øverst i byen, like ved templet til keiserne, der de ofret mens koret sang. De kristne som ikke ville delta hold seg hjemme, men mange var kommet for å høre den vakre musikken. Alle vi som var unge elsket disse festene.

Men etter dette fant vi det best å sende ham ut av byen, og vi så ikke noe til ham på flere uker. Far sa at han var reist til Pergamon, hvor det var mange kristne.

En kveld dukket han stille og uventet opp igjen hjemme hos oss. Jeg så hvordan far kvakk til da Johannes plutselig sto i døråpningen. Jeg måtte gå og hente noen av de pauluskristne samt flere fra de johanneskristne. Så satt de og samtalte lavmært utover natten. Vi barn ble sendt til sengs, og det var umulig å høre hva de sa til hverandre fra soveværelsent ovenpå.

Far vekket meg da jeg nettopp hadde sovnet. Han ba meg pakke sakene mine, jeg skulle bli med Johannes til et annet sted, langt borte fra Efesos. Det var bare midlertidig fikk jeg vite - men det hastet.

På havnen ventet en fiskebåt med to mann ombord. En liten flokk kristne var møtt frem for å se oss avsted. Men alt skjedde så fort at jeg knapt fikk tid til å ta farvel med dem der hjemme. Dette skjedde om våren, og jeg husker hvor vidunderlig det duftet av alle blomstene ved nattetider. Jeg ble plassert i stavnen og Johannes satt bakerst.

Først rodde vi ut til kysten, langs kanalen som førte gjennom sumpene, uten at noen la merke til oss. Det var lys å se her og der, men vi fikk være i fred. Ingen fulgte etter oss. For sikkerhets skyld hadde vi ingen lanterne i baugen, og vi kolliderte nesten med et par av småbåtene som var på vei opp mot byen.

Vi heiste seilet straks vi var ute i åpen sjø og drev stille i retning av Neapolis. Så fortsatte vi mot Panionion. Der begynte det å blåse en fralandsbris så overfarten

til Samos gikk lett.

Dagen etter kjøpte vi fiskebåten vår, med det lille seilet som noen hadde malt havguden på.

Derefter havnet vi på Patmos. Den første natten måtte vi tilbringe i en hule et stykke fra stranden. Der har vi bodd siden, den er bære tørr og romslig.

Fiskerne her ute var ikke så mange at de ikke hadde rom for flere. De fleste var bønder, og vi så vinranker og oliventrær overalt. Noen husdyr holdt de óg, mest for melkens skyld. Jeg kan ikke si jeg likte den oljen de presset, den forstyrret magen, vant som den var til bedre varer i Efesos. Men viunen var god, og osten like god som den hjemme. Kjøtt ble det aldri til at vi fikk råd til, da måtte vi ha fisket hver eneste dag, og det ble for tungt for Johannes.

- Prokoros! Han skarret ekstra sterkt denne gangen, og jeg snudde meg mot baugen hvor han sto.

Johannes pekte mot horisonten. Det kom et skip. Kursen fortalte at det kom fra Samos og var på vei mot Patmos.

Fikk vi besøk? Det hadde jeg håpet siden dagen da vi kom hit, skjønt jeg nevnte det aldri for Johannes. Men det var neppe til oss noen kom.

For folk hadde fortalt oss at det bodde en fange inne på Patmos. Han var visstnok romersk adelsmann og bodde i et lite hus sammen med to tjenere og en soldat.

Ingen av oss fikk gå dit, og selv fikk han aldri forlate huset eller haven. Men noen av guttene jeg kjente hadde som sport å snike seg opp til huset, og det skjedde at jeg ble med dem. Det skjedde når Johannes hvilte om ettermiddagen. Vi visste at da lå også soldaten og sov. De to tjenerne kom nesten daglig ned til havnen for å kjøpe mat, og vi var blitt kjent med dem. Begge var slaver som romeren hadde fått ta med seg hit ut. De var eldre menn, fra Trakia, etter hva folk sa, og hadde uvante navn. Men alt tydet på at romeren var distingvert, for disse tjenerne var ikke vanlige slaver. De kunne flere sprog og var meget høflige. Det var forøvrig dem som mente at fangen ikke var romer, men fra Makedonia. I alle fall kalte alle ham

"romeren". Alexandros, den eldste av guttene, sa han hadde sett ham sitte og lese eller skrive ved et lite bord i haven. "Romerer" hadde skjegg, kunne han fortelle, derfor trodde heller ikke han at mannen var romer.

Skipet som nærmet seg, kom sikkert med avløsning for soldaten. Han måtte jo kjede livet av seg, men det gjorde sikkert romeren óg. Soldaten var gresk, fra Efesos, og jeg ville sikkert ha dratt kjensel på ham dersom han ikke alltid lå og sov da vi snek oss bort til huset.

Med ett kom båten til syne, like ved der vi befant oss. Den dukket plutselig frem bak en av øyene.

- Prokoros! Dekk din nakenhet!

Jeg hadde kastet kjortelen, for solen sto høyt på himmelen.

Jeg vinket med den største fisken. Noen vinket tilbake med et skjerf.

Sist vi hadde fått post var det mye nytt hjemmefra; det var da de kom for å skifte soldaten ut med en annen. Min eldste bror var reist til Smyrna, min yngste var begynt på skolen. Så fulgte et brev fra en av de eldste i vår gruppe, han sa vi skulle bli på Patmos inntil videre.

Sist hadde vi mottatt noen bokruller. Dessuten sendte de oss mer skrivemateriale - papyrus, blekk og alt det andre.

Noe jeg ikke kunne forklare var hvordan Johannes aldri slapp opp for papyrus slik han skrev og skrev på boken sin. Først dikterte han ideene sine til meg, og jeg skrev dem på biter vi skar av papyrusrullene eller på vokstavler. Siden gikk vi over alt sammen og begynte å skrive ut en mer ferdig versjon. Men det gikk mye papyrus til spille, syntes jeg da. Men hver gang vi ikke hadde mer igjen, viste det seg at han hadde mer. Hvor det kom fra hadde jeg aldri spurt om. Først senere, da vi måtte forlate Patmos, fikk jeg svar på gåten. I alle fall fikk vi aldri nok, så vi ba stadig om mer i våre brev til dem hjemme.

Det var ikke slik at vi arbeidet på boken hver kveld. Johannes leste ofte fra de andre bøkene vi hadde. Dem måtte man være jøde for å forstå.

Båten vår gynget da dønningene nådde oss.

Nå gjorde Johannes tegn til at vi skulle følge efter. Hadde han gjenkjent noen ombord? Han viste i hvert fall ingen tegn til engstelse. Det skjedde at han ble urolig når det kom et skip, men hittil hadde intet tydet på at de lette etter ham, noe jeg dessuten hadde forklart ham tusen ganger. Her ute var vi enda tryggere enn om vi hadde slått oss til oppe i fjellene bak Efesos.

På havnen hadde selvsagt alt som kunne krype og gå innfunnet seg. Vi ankom som de siste av alle. - Der sto Onesimos.

Hvem andre som kom og hva de villle, fikk vi ikke spurt av ren gjensynsglede. Men et par soldater steg i land og en offiser. Dette siste var noe nytt. Når de avløste soldaten så ofte, var det sikkert for at romeren ikke skulle klare å overtale ham til å la ham flykte. Vaktskiftet tok ikke lange tiden, og Onesimos måtte holde seg nær havnen, for om ikke lenge skulle skipet seile videre.

Min oppgave ble først å bytte fisken for best mulig pris. Vel ferdig med dette begynte jeg å gjøre opp ild under det store treet der vi pleide å hale båten vår på land og hvor vi hadde spist mange ganger, også sammen med vennene våre. Litt vin ville vel gjesten sette pris på, og mens jeg stakk opp i hulen etter krukken, fikk de to rikelig anledning til å snakke sammen.

Da jeg kom ned igjen så jeg at noe var galt fatt. Jeg tenkte straks på dem hjemme i Efesos, men hva det enn var, så hadde de tydeligvis ikke tenkt å fortelle meg det riktig ennå, så jeg fortsatte med å steke fisken.

Vi satte oss helt inne ved stammen av treet og forsynte oss av havets frukter.

Så fikk jeg endelig del i det de hadde snakket om, det som gjorde at begge så nedslått ut.

En viss Antipas var død - henrettet. Han var leder for de kristne i Pergamon.

Hva var gått galt? De hadde aldri før henrettet en kristen i vår provins, ikke som vi hadde hørt om.

Folk hadde oppdaget at han gikk kledd i sørgedrakt på en av de store festene - akkurat som vår Johannes hadde gjort. Til sist var romerne blitt blandet, og det ble ført sak mot ham. Antipas hadde fått valget mellom å ofre til gudene og til

keiseren eller å dø.

Så fulgte resten av historien.

De hadde brent ham levende, i pausen mellom noen gladiator kamper på festens annen dag, midt i arenaen. De kristne fikk ikke en gang lov til å begrave hans ben, men om natten hadde noen sneket seg til å gjøre dette likevel, med fare for sitt eget liv.

Vi spiste uten å si noe.

Far hadde en gang fortalt meg at Onesimos hadde vært slave hos en kristen i Kolossai. Men den unge slaven hadde rømt til Paulus, som satt i husarrest i Efesos, hvorfor husker jeg ikke. Men hos Paulus var Onesimos blitt kristen og Paulus hadde senere sendt ham tilbake til Filemon i Kolossai. Men da var de to blitt brødre i troen. Slik fikk han sin frihet da hans herre døde, og det var da han kom tilbake til vår by. Onesimos kunne vel omkrings de sekstio på den tiden jeg her beskriver.

Han hadde med seg en bokrull og flere brev til Johannes, og så nye skrivesaker. Disse rakte han meg. Hilsener ble overbragt fra fjern og nær. Papias i Hierapolis, Polykarp i Smyrna, Polybios i Tralles, og mange, mange flere sendte hilsener til apostelen Johannes. Mine egne venner Krokos og Burros hadde ikke glemt meg. Ved lyden av disse navnene fikk jeg et nytt anfall av hjemlengsel - hvor gjerne jeg skulle blitt med ham, om så bare for noen dager!

Det som var tilbake av fisken, kastet vi til fuglene. Det måtte være syvende eller åttende time snart, solen var på sitt varmeste denne vårdagen.

Johannes så trett og nedbrutt ut, han ville gå til hulen og hvile inntil Onesimos måtte dra. Jeg fulgte ham og tok vinkrukken med.

På veien opp til hulen kom Alexandros etter oss, han var en av de jeg kjente best. Han ventet utenfor mens jeg fulgte Johannes inn. Jeg la fra meg skrivesakene. Bokrullen Onesimos hadde bragt med seg la jeg i kurven sammen med de andre rullene.

Hvorfor ikke? Johannes hadde lagt seg og sovnet med en gang. Jeg stappet derfor bokrullen vår i beltet og skyndte meg ut igjen.

Der ventet Alexandros, utålmodig og spent.

Den yngste broren hans, Filip, hadde sneket seg etter soldatene innover mot huset. Enten var de kommet for å hente fangen, eller de var kommet for å gjøre slutt på ham. På Patmos kunne de fortelle om flere fanger det var gått ille med. Kjente jeg Filip rett ville vi snart få vite alt som var skjedd, for ingen kunne løpe raskere enn han.

Vi skiltes og jeg skyndte meg tilbake til havnen.

- Dette er vår bok, forklarte jeg da Onesimos så spørrende på rullen jeg trakk frem.

Så begynte han å lese, lavt men tydelig. Av og til hevet han røsten, det skjedde hver gang han ble ivrig.

Jeg, Johannes, som er deres bror...var på Patmos.

Dit var jeg kommet på grunn av

vitnesbyrdet om Jesus...

Det du får se, skal du skrive i en bok

og sende den til de syv menighetene...

Jeg kjente hvert ord, for jeg hadde skrevet dem selv. Lik Johannes kunne ikke Onesimos skrive, bare lese. Men så var han heller ikke forfatter og hadde ikke bruk for en Prokoros.

Nå så han spent ut, dette lot til å angå ham selv.

- Skriv til engelen for kirken i Efesos...du har holdt ut, du har tålt mye... du har prøvd dem som kaller seg apostler, men ikke er det.

Så senket han stemmet og jeg kunne ikke høre hva han sa. Nå ble den tydeligere igjen.

- Skriv til engelen for kirken i Smyrna...

- Skriv til engelen for kirken i Pergamon, fortsatte jeg, som kunne det hele utenatt.

Onesimos så på meg, han ville jeg skulle fortsette.

- Jeg vet hvor du bor, der hvor Satan har sin trone...

- Skriv til engelen for kirken i Tytatra...

Nå var det hans tur igjen:

- som lokker mine tjenere til å drive hor og spise avgudsoffer...

Boken var rettet til alle byene som lå omkring oss, dem Johannes hadde besøkt så ofte, og som Onesimos selv kjente. Vi hadde satt oss i skyggen under treet der båten vår lå, og med bokrullen mellom oss leste han videre mens jeg fulgte stolt med.

- Skriv til engelen for kirken i Sardes - lød det fra to struper samtidig - du har noen få som ikke har sølt til klærne sine, og de skal følge med meg...i hvite klær...

Jeg kunne se for meg Johannes der han sto i en sort kappe midt i Efesos! Jeg så samtidig for meg Antipas, under festen i Pergamon.

Onesimos skyndte seg videre i bokrullen, Johannes kunne dukke opp igjen før vi ventet, og soldatene kunne når som helst vende tilbake igjen til skipet. Onesimos håndterte rullen litt klossete, så jeg hjalp ham videre.

- Skriv til engelen for kirken i Filadelfia...jeg skal la noen komme fra Satans synagoge...jeg kommer snart...

- Skriv til engelen for kirken i Laodikea...du er lunken...alle som jeg har kjær, dem refser jeg ...

Jeg gjorde tegn til at han skulle gå fremover i boken, vi hadde ikke tid til å lese alt.

- Der! - jeg pekte med fingere.

- Da lammet brøt det femte segl, så jeg under alteret sjelene til dem som var blitt slått ihjel for Guds Ord skyld...de fikk hver av dem en hvit kappe...

Var det så mange av de troende som var blitt slått ihjel? Far hadde ikke fortalt om slikt.

Joda, kunne Onesimos bekrefte, det var mange som var døde som offer for hat fra jødene og vold fra romerne. Stefanos var blitt stenet i Jerusalem og Jakob, bror til vår Johannes, var blitt halshugget i samme by. Men det verste var skjedd i Roma. Der hadde vi fått skylden for at byen brant. Dette var selvsagt urettferdig og skjedde for å forsone gudene, men Onesimos hadde selv hørt rykter om at noen

av våre faktisk hadde vært med på å spre ilden!

Jeg husket at Johannes alltid hadde kalt Roma en hore, eller Babylon, og han ventet stadig på at byen skulle gå opp i røk igjen. Men denne gangen skulle ilden komme ovenfra, fra himmelen. Keiseren hadde brent de kristne levende, nå skulle han selv og hele byen med ham ende i de evige flammer. Jeg visste at vi kom til å skrive mer om dette senere, og jeg gledet meg allerede. Men det kom nok helt til slutt. Det var også i Roma at apostlene Peter og Paulus var blitt drept. Det skjedde noen tid etter brannen.

Nå kom vi til et av de stedene jeg likte best, Onesimos lot meg fortsette.

- Da kom det et stort jordskjelv. Solen ble sort som en sørgadrakt, hele månen ble som blod, himmelens stjerner falt ned på jorden som når modne frukter drysser av et fikentre i storm.

I det jeg trakk pusten for å fortsette, så Onesimos sitt snitt til å fortsette.

- Himmelen delte seg og rullet seg sammen som en bokrull...og hvert fjell og hver øy ble flyttet fra sted tiul sted.

- Bokrullen var min ide, forsøkte jeg forsiktig.

Han rullet noen rader videre, men det var nesten ikke tekst tilbake.

- Vet du hvordan det fortsetter, Prokoros?

Nei, det visste jeg ikke.

Skritt i sanden varslet at noen nærmet seg. Det var Alexandros - var hans bror allerede kommet tilbake?

Det var han, og han hadde fortalt mange ting fra huset der romeren bodde.

Soldatene hadde drept fangen med sverd og begravet ham i haven. Deretter hadde de også drept begge tjenerne og kastet dem ned i en brønn som ingen lenger brukte.

Broren hadde sett alt sammen fra et tre han hadde klatret opp i. Straks soldatene var ferdige med sitt blodige arbeide, var de gått inn i huset igjen. Selv hadde han løpt tilbake så fort han kunne. Nå satt han hjemme og fortalte for alle, mens han snufset og gråt.

For oss betød dette at vi snart kunne vente soldatene tilbake. Sammen gikk

vid erfor opp til hulen, Onesimos for å ta farvel med Johannes, jeg for å legge boken tilbake på plass.

Ganske riktig, soldatene sto allerede ved skipet da vi kom ut i dagslyset igjen.

Johannes fulgte Onesimos opp landgangen, men en av soldatene hindret ham i å gå ombord. Slik tok de farvel med hverandre på en planke midt mellom himmel og jord.

Jeg visste at vi kom til å arbeide med boken denne kvelden. Johannes trengte å finne uttrykk for det han følte. Dessuten hadde vi papir og blekk for mange kvelder fremover.

Hulen vår var fra naturen side et eneste stort rom.

Åpningen var smal og det var høyt under taket. Men her hadde det bodd folk før. I veggene hadde de hugget flere mindre nisjen og et par større hyller, der vi pleide å sove. Johannes bodde innerst mens jeg lå nærmest åpningen. Over denne hadde vi på utsiden bygd et tak, flettet av grener, støttet til et par trestolper. Om kvelden pleide vi gjøre opp ild her ute, til matlaging, eller for å varme oss, som vi hadde gjort sist vinter. En del klær og tepper hadde vi måttet bytte til oss fra bøndene, samt noen krukker og kar. Sauer var det lite av, så teppene ble nokså dyre. De første ukene hadde vi fisket hver eneste dag, morgen som kveld.

Lyset vi arbeidet i var dårlig, for lampene var av billigste slaget og oljen var dyr.

Denne kvelden virket han urolig. Kanskje fikk jeg fri likevel?

Nei, da vi var ferdige med aftensmaten gjorde han tegn til at vi skulle trekke inn i hulen, og jeg tente lampene der vi pleide å arbeide. Dette var en mild vårnatt, med en lun bris fra havet. Den fikk lampene til å blafre og skape spøkelsesaktige skygger på huleveggen.

Den nye rullen var litt tykkere enn den gamle, som kun utgjorde en meget tynn bok. Hvor mange slike småruller vi trengte, var umulig å si. Når vi var tilbake i Efesos skulle noen skrive det hele ned på en stor rull.

Først ville Johannes gå tilbake i teksten, nesten til begynnelsen av den lille rullen.

- Skriv til engelen for kirken i Pergamon!

Jeg fant raskt stedet.

- Her skal du tilføye en linje, Prokoros...Han så trist ut da han sa dette.

Den ble jeg nødt til å skrive i margin, mellom linjene var det for liten plass.

- Du har ikke fornektet troen på meg...leste jeg.

- Der ja! Fortsett slik: ikke engang i de dager da Antipas, mitt trofaste vitne, ble slått ihjel i byen deres, der Satan bor.

I margin var det liten plass, og boken vår var ikke lenger pen å se på. Men jeg turde ikke komme med innvendinger. Var det opp til meg, ville jeg ha flettet inn dette med Antipas senere et sted. Men jeg forsto ham godt.

Jeg leste hele brevet til Pergamon på ny og Johannes virket tilfreds.

Var vi nå ferdige for i kveld? Hele landsbyen var sikkert nede i huset der Alexander bodde for å høre nytt. Kanskje hadde alle begitt seg inn til huset der fangen hadde holdt til?

Johannes reiste seg.

Jeg rullet boken sammen, men sikkert altfor ivrig, for han ba meg bli igjen mens han gikk ned på stranden for å be, slik han pleide om kvelden.

Tankene streifet de to tjenerne, dem soldatene hadde drept og kastet i en brønn. Nå var folk fra landsbyen sikkert i ferd med å ta dem opp av brønnen for å gravlegge dem, slik at de ikke skulle gå igjen for folk som senere kom til å bo der.

Da Johannes var gått, tok jeg mot til meg.

Jeg løp så fort jeg kunne ned til husene og spurte etter Alexandros og broren hans. Broren sov, fikk jeg til svar, men Alexandros var gått med de voksne til et sted inne på Patmos.

Jeg visste hvor, og selv om dette var første gang jeg bega meg dit på egen hånd, tok jeg ikke feil av retningen.

Da jeg kom frem til huset, var alle gått. Her var ikke tegn til liv.

Månen skinte på en flekk i haven, hvor det nylig var blitt spadd i jorden. Vinden lekte med døren til huset, den sto åpen og knirket i hengslene. Jeg gikk inn for å se meg om.

Ganske riktig, huset var nakent og tomt for inventar. Folk hadde tatt med seg alt. Bare noen knuste kopper og kar lå slengt rundt om på kjøkkengulvet, samt restene av et måltid. De var nok midt i middagen da soldatene kom.

Jeg fant fort frem til det værelset hvor soldaten hadde hatt tilhold. Han hadde ikke efterlatt seg noe, bortsett fra noen skriblinger på veggen. De var knapt synlige i det svake skinnet fra månen. Tjenerne hadde tydeligvis bodd ovenpå, i to små værelser, hver med en liten glugge i veggen som slapp inn lys nok til at jeg kunne se. Også her var møblene forsvunnet.

Nå sto jeg i et større værelse like ved siden av. Det hadde store vinduer. Månen lyste rett mot den ene veggen, der sengen sikkert hadde stått. Jeg kvakk til. Hva var det? På veggen hadde noen med kull risset inn et korstegn, i form av en stor T, slik Johannes hadde tegnet det for meg. Dette hadde jeg ikke ventet. Fangen måtte ha vært kristen. Johannes fikk bli så sint han ville, dette måtte jeg fortelle ham.

I det samme hørte jeg lyder utenfra. Jeg holdt pusten. Nå var det noen nedenunder.

Jeg styrtet bort til vinduet, så at det ikke sto noen utenfor, og hoppet ned. Så løp jeg alt jeg orket gjennom haven. Der snublet jeg over noe som sikkert måtte være brønnen de hadde snakket om.

Da jeg kom tilbake til hulen, fikk jeg meg at lite støkk. Det hørtes stemmer innenfra.

Jeg ble med ett engstelig for Johannes.

- Prokoros! Han hadde hørt at jeg kom.

Jeg gjenkjente to av fiskerne fra landsbyen, to som vi hadde hatt mye kontakt med.

Han satt med to bokruller i hånden. Disse hadde jeg ikke sett før. Han

forklarte at de var blitt funnet i huset til fangen.

Men hvorfor kom fiskerne hit med dem? Fordi vi var de eneste som kunne lese og skrive... Dessuten visste de at vi laget bok sammen, dette hadde de fra meg.

Da fiskerne var gått, stilte Johannes ingen spørsmål om hvor jeg hadde vært. Jeg la derfor ut om hva jeg hadde sett i huset. Han så ikke det minste overrasket ut, bare nikket gjenkjennende.

Men hvor visste han dette fra? Kunne han og denne fangen ha møttes? Jeg lå jo og sov mens han var nede på stranden for å be. Men hvorfor hadde han aldri sagt noe om dette til meg?

Så kom jeg til å tenke på det som hele tiden hadde undret meg - det at vi aldri slapp opp for papyrus, uansett hvor mye jeg skar av rullene våre.

Nå rakte han meg en av de to bokrullene, den var av det tykkeste slaget.

- Les, Prokoros!

Jeg satte meg nærmere lampene. Skriften var vakker, den kom fra en langt dyktigere hånd enn min. Boken var på gresk, den så ikke svært gammel ut.

Det er mange som har forsøkt å gi en fremstilling
av det som er skjedd blant oss, slik vi har fått
det overlevert av dem som helt fra først av var
øyenvitner og ordets tjenere. Nå har jeg gått
gjennom alt fra begynnelsen av og har besluttet
at jeg vil skrive det ned for deg i sammenheng,
ærede Teofilos, for at du skal forstå hvor
pålitelig det er, det du er blitt undervist i.

Johannes forklarte at fangen helt riktig var en makedoner, en adelsmann, en kristen som hadde havnet her mot sin vilje. Det eneste han rakk å ta med seg var to bøker som noen hadde skrevet for ham noen år tilbake. De to hadde møttes mens soldaten lå og sov. Hva mer var, en av tjenerne hadde innledet kontakt med Johannes da vi solgte fisk til dem på havnen.

Men vi følte oss ikke trygge lenger, Onesimos hadde sagt at de lette efter Johannes i Efesos. For alt vi visste kunne det dukke opp et skip for å søke her ute, eller kanskje for å bringe en ny fange, eller begge deler. Neste dag tok vi derfor sakene våre og seilte til Ikaria, slik Onesimos hadde foreslått.

Der ble vi inntil det kom folk hjemmefra og hentet oss tilbake til Efesos.

Boken vår rakk vi å gjøre ferdig før Johannes døde. Den ble sendt til de andre byene så alle kunne høre hva han hadde å si dem.

Det er ikke blitt mindre farlig å være kristen i årene som er gått. De som dør for troen kaller vi "vitner", og vi hedrer deres minne. Biskopen av Antiokia, Ignatius, er blitt henrettet i Roma. Det samme gjelder apostelen Filip i Hierapolis.

I Efesos er alt rolig. Men alle lever med frykt for at noe kan gå galt.

Biskopen i Smyrna, Polykarp, var her nylig og satte mot i alle.

V

Fruen til Ponza

FRUEN TIL PONZA

Domitilla sto og stirret inn mot land.

Slik sto hun hver gang vi hadde mottatt en hemmelig beskjed fra Roma. Det var alltid den samme firskerguttten som leverte dem, på et tidspunkt da Aspasia var gått ned på havnen for å kjøpe mat. Vi kunne ikke se Antium fra Pontia, men alle visste hvor i horisonten skipene kom til syne. Dersom skipet hadde lagt ut ved daggry, kunne vi snart vente det. Den dagen vi kom hit var overfarten gjort på en halv dag, men da hadde vi medvind.

Det var for litt over et år siden.

Asapsia og jeg var de eneste slavene i keiserpalasset som hadde fulgt Domitilla i landflyktighet. Jeg var Domitillas valg, Aspasia hadde de andre sendt med oss. De kalte det husarrest mens vi i virkeligheten var forvist til en øy. Og det eneste vi kunne se herfra var andre småøyer, de lå strødd i en krans rundt oss.

Domitilla sto på terrassen utenfor huset vårt. Jeg stelte med blomstene og Aspasia var ingensteds å se, skjønt jeg følte at hun var tilstede hele tiden. Det var alt blitt ettermiddag, rundt den syvende eller åttende time efter solen å dømme.

Fruen var kledd i lyse farver. Fralandsbrisen fikk det lange håret hennes til å stå som et banner i vinden, et slags signal til dem som forhåpentlig nærmet seg. Hun hadde sluttet å binde det i en knute bak, slik jeg husket det fra Roma. Nå lot hun det falle fritt, og jeg måtte kjempe det for henne flere ganger daglig.

For det var jeg som stelte for Domitia, Aspasia tok seg av arbeidet i huset. Unntaket var blomstene på terrassen hvor vi sto, de fikk være mitt ansvar. Blomstene og Domitilla - slik var mitt liv på Pontia.

Hun lignet en statue av en gudinne der hun sto, Juno kanskje, urørlig og med hele sitt ytre preget av ro, den dyden romerne setter høyest. Ikke et øyeblikk hadde hun vist tegn til angst eller sorg efter forvisningen fra Roma. Men hva som skjedde

i hennes indre, det visste jeg mer om nå, etter at hun var begynt å betro seg til meg. Det var ingen høflighetsvisitt fra fastlandet hun håpet på denne ettermiddagen. Fru Domitilla ventet på skipet som skulle føre oss begge tilbake til Antium, kort sagt skipet som skulle gi henne friheten tilbake, skipet som var tegnet på at Domitian var død. Nå sto hun der, for sjette dag på rad, og ventet, mens jeg stelte blomstene, blomster i alle farver og størrelser, i krukker med vakre motiver.

Jeg hadde i det siste fått del i noen av de hemmelighetene hun bar på.

Hun kunne jo ikke betro seg til Aspasia, for vi var begge sikre på at hun var palassets agent, plantet her av keiser Domitian selv, for å holde øye med sin kusine. Jeg hadde dessuten minmalt med denne greske slaven å gjøre, for jeg kunne jo ikke gresk, og selv kunne hun ikke latin. I hvert fall lot hun som hun ikke forsto hva vi sa. Men Domitilla lot meg forstå at dette bare var skuespill - Aspasia hadde full oversikt over alt som ble gjort og sagt. Hun gikk alltid barbent og var like lydløs som kattene våre. Dessuten antok vi at hun regelmessig rapporterte det vi snakket om. Sannsynligvis leverte hun beskjeder til Roma samtidig som vi mottok våre.

Domitilla hadde ofte villet ha mer kontakt ned befolkningen her ute, men det var ikke så lett, all den tid hun hadde husarrest og ikke fikk lov til å omgås andre enn Aspasia og meg. Domitian var svært grundig når han handlet.

Slik hadde vi levd et helt år her ute, med våre hemmeligheter og et spent forhold til Aspasia.

Men noe var altså skjedd helt i det siste, noe som hadde forandret Domitilla, og som måtte være resultat av beskjeder fra fastlandet, skjønt hun leste dem aldri for meg; jeg vet til denne dag ikke hvem det var hun sto i kontakt med i Roma. Domitilla var nemlig sikker på at keiser Domitian snart kom til å dø.

Tyrannen var hennes onkel.

Hun hadde kjent ham fra barndommen av og var blitt oppkalt etter hans søster, som igjen var oppkalt etter hans mor, Flavia Domitilla, noe som er typisk romersk. Hun hadde kjent Domitian lenge før han ble prins, i de vanskelige årene før Vespasian ble keiser, årene etter at Nero hadde begått selvmord og det var krig overalt.

Domitian hadde vært en vakker ung mann før han ble skallet og korpulent. Domitilla hadde sett opp til ham, til tross for alle ryktene om hans ville ungdomstid, rykter som til enhver tid svirret rundt i Roma. Hun trodde ikke større på dem, men jeg var villig til å tro hva det skulle være om ham, selv etter bare å ha levd noen få år i palasset. Ryktene på Palatinen var ti ganger verre enn det som verserte nede i byen.

Men misforholdet dem imellom skyldtes andre forhold.

Han ventet nemlig den samme beundring og dyrkelse fra henne som fra dem utenfor familien, nesegrus beundring, bokstavelig talt. Han ventet at alle skulle oppføre seg som om de var egyptere og persere, kaste seg i støvet for ham og kalle ham "herre" og "gud". Det keiserlige purpur var gått Domitian til hodet. Han var ikke den samme som før. Alt dette hadde vært utenkelig under Vespasian og Titus.

Nå ventet hun på bud om at fetteren var død.

Alt begynte etter at Titus plutselig ble syk. Etter bare tre år som keiser døde han. Ryktene ville ha det til at Domitian hadde forgiftet sin eldre bror. Det visste hun ikke var sant, og jeg var villig til å tro henne. For hver gang noen i keiserfamilien døde, het det seg straks at han eller hun var blitt forgiftet. Slik hadde det alltid vært, og slik ville Roma fortsette å være.

Domitian hadde forresten ikke drept annet enn fluer inntil den dagen han ble keiser. Men så ble alt annerledes. Det skjedde ikke med ett, men kom etter hvert. Keiseren ble langsomt og sikkert en annen. Og etter at Domitilla hadde ektet Klemens, som var keiserens fetter, hadde de to helt kommet bort fra hverandre. Ekteskapet hadde Domitian bestemt, men det hadde fungert godt og de hadde to sønner sammen. Disse var ennå små og var blitt tilbake i Roma da vi reiste. Dette hadde jeg visst lenge, men hennes betroelser i det siste hadde utfylt denne historien og ga meg mye nytt å tenke på der jeg syslet med blomstene våre.

Nå myste hun igjen mot kysten.

Et seil der ute kunne bety to ting - hennes frihet eller hennes død. Alt avhang av om komplottet hadde lyktes. For i det siste hadde det kommet brev oftere enn

vanlig. Jeg visste godt hvem budbæreren var, men jeg fikk aldri være tilstede da hun snakket med ham. Domitilla kalte ham Rufus, men jeg tviler på at det er hans egentlige navn.

Sist kveld hadde vi mottatt meldingen som hadde gitt henne nytt håp. Brevet kom i form av en kort notis fra hennes tidligere tjener ved hoffet, Stefanos. Jeg så da hun ødela brevet. Jeg fikk vite at vår tid på Pontia snart var slutt. Enten kom Stefanos for å føre henne tilbake til Roma, eller så kom en av de keiserlige livvaktene for å kutte strupen hennes. Hun hadde forberedt seg på begge muligheter.

Men det var ikke sitt eget liv hun var urolig for, men deres liv sammen, Domitilla og Stefanos. Så meget hadde jeg skjönt - var det rart at dagene gikk med til å speide mot horisonten?

Samtidig var jeg klar over at våre skjebner også hørte sammen.

Hun hadde i begynnelsen vært uforsiktig nok til ikke å ødelegge brevene med en gang, noe jeg fant forståelig, men uklokt. Hun fortalte meg at noen av dem faktisk var blitt borte før hun rakk å brenne dem - mistanken til Aspasia var en av årsakene som førte oss sammen.

Den greske spionen drev med sine vanlige gjøremål, men hun var blitt underlig stille de siste dagene og holdt seg mer for seg selv enn vanlig, skjönt vi spiste fortsatt sammen. Hun var mager og solbrent, med mørke øyne og langt sort hår, det fikk falle fritt bak i nakken, et lite hodebånd sørget for det. Hendene var lange og leppene smale, med mye vilje og styrke tegnet i dem. Ingen av oss visste forresten hva hun hadde opplevd før hun kom til palasset. Hun måtte være eldre enn hun så ut, skjönt ingen visste hennes alder, kanskje visste hun det ikke selv? Aspasia var et mysterium for oss alle, hun hadde helt sikkert sine kontakter her ute, uten at vi brød oss større om dette.

Tanken fikk meg til å se opp mot øverste etasje i huset vårt. Var det ikke en bevegelse i en av vinduskrokene? Solen sto rett i mot meg, så det var ikke lett å se. Vi hadde nettopp spist, og da pleide hun å hvile seg der oppe. Men Domitilla ville ikke snakke om henne denne ettermiddagen, vinden gjorde at alt vi sa kunne

bæres inn de åpne vinduene. - Dessuten var tankene hennes annensteds.

Selv keiserinne Domitia hadde ikke kunnet forhindre at den greske slaven befant seg hos oss på Pontia, så mye visste vi. De brev som kom fra keiserinnen hadde til gjengjeld advart oss mot henne, skjønt Stefanos aldri hadde nevnt henne med et ord.

Han var blitt Domitillas nye mann etter at Klemens var blitt myrdet av Domitian, noe jeg visste lenge før vi forlot Roma. Keiseren hadde latt Klemens henrette, angivelig fordi han hadde forsømt sine oppgaver som prest for den keiserlige kulten, kulten av Vespasian og Titus. I virkeligheten var det visst Domitian selv han hadde nektet å dyrke, det virket mer sannsynlig. Grunnen til at Domitian sendte Domitilla ut av Roma var selvsagt sønnene. Han fryktet at moren skulle påvirke dem og oppdra dem med et hat til keiseren fordi han hadde drept deres far

Stefanos var kommet til det nye palasset på Palatinen, det som Rabirius hadde tegnet for Domitian. Her var han blitt satt i tjeneste hos Domitilla. Han var en av mange jødiske fanger som Vespasian og Titus hadde tatt med seg til Roma etter at krigen mot jødene var slutt. Stefanos hadde vært av de heldige, sikkert fordi han kom fra en aristokratisk familie i Jerusalem og snakket gresk flytende. Dessuten var han meget vakker.

Jeg har hørt folk si at han hadde vært slave hos en av senatorene først, som av en eller annen grunn fikk det travelt med å gi keiseren en gave, og valgte å gi avkall på det kjæreste han eide, Stefanos. Selv hadde jeg tjent i et rikmannshus i Roma og ble kjøpt av keiserinnen på anbefaling av andre, for så å bli sjenket til Domitilla da hun ble enke. Det er sikkert grunnen til at Domitilla alltid har stolt på meg, for hun har full tillit til keiserinnen. Da Domitian gikk med på å gi Stefanos til Domitilla, var det ikke ut av medynk med henne, men fordi han ikke liker jøder.

Da vi var reist til Pontia hadde keiserinnen tatt ham tilbake, noe Domitian ikke fant påfallende. Dette hadde undret meg, for keiserens mistenksomme natur var viden kjent. Stefanos var fortsatt i Roma, det var poenget, og grunnen til at

Domitilla aldri ble ferdig med palassene på Palatinen. Der levde hun i sitt indre, Pontia var til nød en midlertidig stopp. Egentlig eksisterte ikke stedet i hennes indre, bare rundt henne.

- Det Domitilla ikke visste var at jeg elsket Stefanos like høyt.

Jeg elsket alt ved ham, men fikk aldri gitt uttrykk for min kjærlighet. Hvem brød seg vel om mine følelser?

Jeg var bare en foreldreløs pike som ikke kjente sin egen alder og som noen hadde plukket opp på gaten og siden kalt det et "kjøp" for sine venner. Når de i det hele tatt fanget meg, for det var det de gjorde, var det på grunn av mitt vakre hår og min slanke, myke kropp. Jeg var simpelthen for vakker til å bli solgt til et bordell. Det hele skjedde i fullt dagslys like ved forum. På Palatinen var det ingen som visste om min hemmelighet, den var min og bare min.

Helt annerledes var det mellom Domitilla og Stefanos, deres kjærlighet var gjensidig. Jeg måtte nemlig finne meg i å elske Stefanos gjennom Domitilla, noe jeg villig gjorde. Dette var langt bedre enn ingenting. Jeg satte meg derfor i hennes sted. Sjalousi ble jeg aldri hjemsøkt av, vi var jo ikke jevnbyrdige, og Stefanos var knapt nok klar over at jeg var til. Men Domitilla skjønnte alt. - Dette var nok en grunn som førte oss sammen, skjønt vi snakket alder om det.

Nå hørte jeg lyder fra kjøkkenet. Aspasia var gått ned for å gjøre rent etter middagen. Straks så jeg hånden hennes sette frem et fat med matrester for kattene, de hadde sittet og ventet utenfor døren helt siden vi hadde spist. Snart ville hun gå ned til havnen for å handle - da kunne vi snakke trygt igjen.

Aspasia var også vakker, og det var hennes kamuflasje. Det virket så naturlig at hun var en av oss. Men det var hun altså ikke. Øynene hennes talte dessuten sitt eget sprog. De var svarte som kull og beveget seg lynraskt. Så skarpe var det at det kunne virke som hun hadde mange sett av dem. Men ett par var mer enn nok for Aspasia, de fikk med seg alt som skjedde, unntatt når hun måtte ned til havnen. Når hun ikke overlot dette til meg, var det helt sikkert for å treffe noen der nede. De snakker jo gresk på øyene, slik de gjør i hele det sydlige Italia.

I det samme fikk jeg en innskytelse. Denne eftermiddagen ville jeg sannelig

gjennomsøke væretset hennes, det var noe jeg aldri hadde gjort før. Men det var best å ikke si til Domitilla, ikke før jeg fant det jeg lette efter. Rufus visste forresten hvem hun snakket med der nede, Domitilla hadde betrodd meg det. Han hadde også øyne og ører, dessuten kjente han alle på Pontia.

Domitilla hadde satt seg i skyggen nå. Jeg gjorde meg ferdig med blomstene og satt meg ved hennes side, slik jeg ofte hadde gjort det i palasset. Våre tanker gikk dit tidlig som sent. - Hva skjedde i Roma akkurat nå?

Stefanos var høy, slank og mørk, snart tredve år gammel, med et stort og krøllete hår, så sort at det gikk over i blått. Øynene var som skåret i kull, lik Aspasia's, med de utstrålte varme, ikke kulde.

For meg var de selve innfallsporten til et vidunderlig univers, et jeg ikke kjente, men som jeg lengtet efter å få del i, med hver fiber i min lille kropp. Han var spenstig og muskuløs i sin atferd. Dessuten var han alltid rolig og preget av selvkontroll, som alle fra Østen er det; han hevet aldri røsten. Stemmen var melodios og vennlig.

Men jeg fikk aldri se hans nakne kropp, vi hadde forskjellige oppgaver og ingen anledning til å treffes i hemmelighet. Dessuten ville han ikke brydd seg om meg, selv om jeg er vakker. Men gjennom de tynne klærne han bar om sommeren kunne jeg se formene hans, perfekte former, skjønnhet i menneskelig form, ren og pur skjønnhet. Jeg skulle gi alt jeg hadde for å få ta på ham, leke med krøllene hans, føle musklene i armer og ben, kjenne varmen i kroppens hemmelige steder.

Stefanos var en gud i menneskelig skikkelse, eller et menneske i guders form. For meg flyter de to sammen når jeg tenker på ham.

Men selv var han jøde og trodde at guder var helt forskjellige fra mennesker. Han trodde dessuten ikke på guder, bare på en gud, jødernes gud, som ikke hadde noe navn. Stefanos' gud tilhørte ikke denne verden, han var helt ennerledes enn alt han hadde ordnet. Han kunne hverken sees eller høres. Det fantes intet bilde eller statue av Stefanos' gud.

Alt dette hadde Domitilla forklart meg.

Men for meg var Stefanos selv et gudebilde. Hadde jeg vært rik, skulle jeg betalt en kunstner for å lage en liten byste av ham, for å plassere den blant husgudene mine, sammen med bystene av de gamle gudene og av keiseren.

Domitilla trodde også på Stefanos' gud. Jeg forstår godt at hun ville tenke som ham, men for meg lever gudene fortsatt blant oss. En av dem heter Stefanos og er vakrere enn Apollon, solguden selv. Domitilla holder dessuten ikke husguder i sine værelser, hun gjorde det ikke i palasset og gjør det heller ikke her nede. For meg er dette uvant, siden det alltid har vært min oppgave å sette lys, blomster og brenne røkelse for husets guder dengang jeg arbeidet hos senatoren,

Efter henrettelsen av Klemens hadde Domitian konfiskert alle deres rikdommer. Han unnskyldte seg med at han måtte fornye Roma, akkurat som Nero hadde gjort i sin tid. Av alle keiserne våre var det nok ham Domitian lignet mest, og det var dem som kalte ham "en skallet Nero". Da han fikk hør dette, begynte han straks å bruke parykk, ikke at det gjorde ham mer menneskelig.

Pontia var en liten, men vakker øy. Hvite klipper, solfylte strender, grønne vinberg, slik var Pontia.

Domitilla hadde vært langt heldigere enn Julia, den beryktede datteren til keiser Augustus. Hun hadde måttet leve resten av sine dager på Pandataria, helt ned mot Afrika. Julia hadde gremmet seg i hjel av lengsel etter Roma og det søte livet der. For så vidt var hun allerede død da soldatene kom for å drepe henne.

Øyene rundt Pontia, de vi kunne se oppe fra høydene, ble også brukt som forvisningssteder og ruget sikkert over mange hemmeligheter. Det var ikke helt få keiseren hadde sendt ut av Roma. De som ble forvist hørte i hvert fall til de heldiges tall.

Da vi forlot Roma var det ingen som hadde fortalt oss hvor vi skulle. Først dro vi til Antium. Der ble vi boende noen dager i Neros gamle palass ved sjøen. Jeg håpet at vi fikk bli der, for det var en nydelig sommerresidens, passe stor og langt vakrere enn det svære palasset i Roma. Jeg har aldri skjønnet hvorfor alle hatet Nero når det han har efterlatt seg bestandig er så vakkeret? Det hele skyldes sikkert

misunnelse og sjalusi.

Det var i Antium at Aspasia dukket opp. Vi fikk bare beskjed om at han skulle være med oss. Ingen hadde ennå fortalt oss hvor vi skulle.

Hun hadde større frihet i Antium enn Domitilla og jeg, og dette var noe som vakte vår mistanke. Hun kunne ferdes fritt hvor hun ville mens vi ble nødt til å oppholde oss på ett bestemt sted. Hun hadde nok arbeidet der i lengre tid, for Nero hadde foretrukket greske slaver. Aspasia hadde tydeligvis forbindelser i Antium som kunne kontrollere all post til og fra Pontia - trodde hun. Rufus hadde bevis på at det motsatte var tilfellet. Men fordi hun kunne ha oppdaget dette, var vi ekstra forsiktige. Ville vi snakke sammen, måtte vi heller gå ned i haven eller vente til Aspasia var gått ut.

Jeg satte meg ved siden av Domitilla på terassen vår. Nå speidet vi begge ut mot havet, det vil si, vi speidet mot land, og av samme grunn. Dersom alt gikk galt og Stefanos også ble forvist, ville de aldri finne på å sende ham hit. Kanskje fikk han dra til en av de andre øyene?

Jeg hadde aldri vågd å spørre Domitilla om slikt.

Mens vi satt her, følte jeg stadig øyne i ryggen, skrape og bitende øyne. Jeg lot som ingenting, reiste meg og fortsatte å stille med blomstene. Hver gang jeg gikk for å hente litt vann, prøvde jeg å få et gløtt av henne, men forgjeves. - Aspasia var ikke bare lydløs, hun var også usynlig.

Tankene gikk stadig til Stefanos. Hva gjorde han akkurat nå?

Efter at Klemens var død og Domitilla var havnet her ute, hadde keiseren på ny tatt den unge jøden inn i sine private gemakker. Dette hadde brevene fortalt om. Kanskje var det for å ergre Domitia, for Domitian var like glad i menn som i kvinner, het det seg på Palatinen. Dessuten hadde han aldri kunnet tilgi henne den affæren hun hadde hatt med skuespilleren Paris. Domitilla trodde ikke på historien i det hele tatt, keiserinnen var en ganske annerledes kvinne efter hennes mening. Men Domitian hadde nå latt skuespilleren henrette, uansett hva som var sant og usant.

Så streifet tankene mine Aspasia igjen.

Hver gang Rufus hadde bragt oss et brev fra hovedstaden, via kontakten i Antium, var aftenen blitt lengre og samtalen enda rikere på detaljer fra palassets verden. Hvem Rufus egentlig var, og hvordan han formidlet alle beskjedene videre, skulle ikke jeg vite. Jeg antok derfor at han var agent for Domitia, akkurat som Aspasia var agent for Domitian.

Men det siste brevet fra Stefanos hadde gjort Domitilla urolig.

Rufus hadde som vanlig levert det til oss da Aspasia var nede på havnen. I brevet hadde Stefanos fortalt hvordan Domitian fikk været av at en tjener fra det gamle palasset var den samme Epafroditos som hadde hjulpet Nero med å begå selvmord. Han hadde måttet styre kniven for ham, Nero var for feig til å klare dette selv. Straks hadde keiseren sendt ham i landflyktighet, for så å ta livet av ham.

Mellom linjene i brevet kunne man lese at at Epafroditos' skjebne hadde påvirket Stefanos, enten han hadde kjent mannen eller ikke. Nå ville han hevne Neros gamle tjener, hans motiver fikk være som de ville. Domitilla hadde straks skrevet tilbake, bedt ham holde seg nær keiserinnen og aldri foreta seg noe uten hennes samtykke. Domitilla var blitt engstelig for at hun ikke skulle få leve sammen med Stefanos når dette udyret av en fetter endelig var død.

Dagen etter kom brevet hun hadde ventet på, og det var fra Domitia.

Keiserinnen takket Domitilla for at hun hadde betrodd henne sin frykt. Men mellom linjene kunne hun lese at også Domitia mente at Stefanos var den rette til å gjøre ende på tyrannen. Etter dette brevet var det at utåmodigheten kom over Domitilla for alvor. Siste kveld var vi derfor blitt sittende halve natten sammen.

Selv tenkte jeg på ham tidlig som sent. Jeg så ham for meg i drømme, hørte stemmens hans ved høylys dag, ventet at han skulle dukke opp hvert hjørne, slik det skjedde på Palatinen. Jeg kunne formelig se den nakne kroppen hans gjennom de lette gevantene han bar: en ung, frisk, sterk og spenstig kropp. Jeg så alt for mitt indre øye, jeg så hele Stefanos, jeg kunne iaktta ham fra alle sider og vinkler der han kom og gikk, jeg kjente en varm og mild duft fra leppene hans. Jeg kjente lukten av den mandige huden hans, en søt og sødmefylt kroppslukt.

Kom det ikke et skip denne dagen, betød det at tyrannen ville få mer tid til å spille flere menneskers blod. Hadde kanskje Epafroditos' skjebene tatt motet fra ham? Forsto han ikke at det var nå det gjalt å handle?

Domitilla vendte seg fra havet og så innover Pontia som om hun ikke orket mer av slike tanker. Grønn, frodig og fredelig lå den og badet i solen, som et eneste stort symbol på liv og glede, en vakker kontrast til følelsene i vårt indre. Så snudde hun seg på ny i retning av fastlandet.

Kom det ikke snart et skip fra Antium? Det var i hvert fall ikke været som hindret overfarten, kun småbølger kruset overflaten. Straks tyrannen var død skulle Domitilla og Stefanos begynne et nytt liv sammen. Hvem som skulle etterfølge fetteren fikk bli senatorenes og de militæres problem. Det var mange nok å ta av i deres rekke.

Dagen var nå på sitt varmeste. Jeg fortsatte med mine sysler. Om ikke lenge ville Aspasia gå ned til havnen. Kanskje skulle jeg da ta mot til meg og gjøre det jeg hele tiden hadde hatt lyst til?

Blomstene minnet meg også om Stefanos: hudfarven, hårfarven, glansen i øynene hans. De duftet også lik parfymen han brukte. Jeg avsluttet arbeidet og satte meg på ny hos Domitilla. I øyeblikket skjedde ingenting. Vi satt der og delte hverandres tanker og følelser, uten å si noe.

Domitan hadde selv klart å ødelegge Domitillas tro på de gamle guder, fordi han trodde for meget på dem selv og var begynt å gå i ett med dem. Stefanos fant henne godt forberedt til å skifte tro. Han hadde satt henne i kontakt med flere av jødene i Roma. De var tallrike, for etter krigen var det kommet enda flere av dem til hovedstaden.

Nå så jeg ham for meg igjen! Han sto bakerst i staven og speidet ut over havet, mot Pontia hvor Domitilla befant seg. Han var iført en fotsid kjortel, mørkeblå med border av sølv, som havet selv. Ved siden bar han sverdet som hadde gjort ende på tyrannen. Han kom for å hente sin brud, og jeg skulle bli med dem, for fra nå av tilhørte jeg dem begge. Dersom Domitilla bød meg friheten, ville jeg takke nei. For Stefanos var også min.

Synet varte ved.

Da det endelig tok slutt, fant jeg det tungt å vende tilbake til vår tilværelse på Pontia. Den besto i uendeligheter av tid, ventetid.

Med ett reiste Domitilla seg fra benken. - Hadde hun sett noe der ute?

Var det ikke noe som beveget seg i horisonten?

Jeg løp til enden av terrassen for å se bedre.

Ganske riktig - det måtte være seil som flagret i vinden. Endelig - Stefanos!

Domitilla kom bort til meg. Så snudde hun og løp inn i villaen. Jeg skjønnte ikke riktig hvorfor, hun måtte vel bare foreta seg noe. Kanskje ville hun skifte drakt, ta på seg festskrud og ta imot ham som brud.

Jeg pilte efter i fall hun trengte min hjelp.

Nå forgrep hun begivenhetenes gang, det visste jeg godt. Men det var dette hun ville skulle skje, så hvorfor ikke? Dersom drømmen ikke gikk i oppfyllelse og det var soldater underveis, hadde hun i hvert fall fått feire tyrannens død på den måten og vært Stefanos' brud om så bare i noen øyeblikk. Jeg ville gjort det samme selv.

Da vi sto på terrassen igjen, var det ingen tvil. Der ute kom et skip, på vei mot Pontia. Konturene ble skarpere for hvert øyeblikk. Skipet hadde ett stort og to mindre seil. Det nærmet seg raskt.

Der ute kom svaret fra Domitia - Stefanos selv.

Hvordan hadde han klart å ta livet av keiseren?

I et av brevene hadde keiserinnen beskrevet hvordan despoten forsøkte å beskytte seg mot mulige mordere. Når han spiste sammen med gjester i banketsalen i palasset, den han kalte Jupiters spisesal, satt han for seg selv, opphøyd på en plattform og med ryggen mot veggen, vernet mot bakhold. Han hadde til og med latt sine private gemakker kle med speil, så han hele tiden kunne se hva som foregikk rundt ham. - Slik levde da ikke guder, enten de var gamle eller nye? Det var bare en gud, Stefanos hadde rett. Men han het ikke Domitian. Dersom attentatet hadde mislyktes og Stefanos var død, da ville hans gud gjenreise

ham fra de døde, slik han hadde gjort med en palestiner som de kristne trodde på.

Aspasia hadde jeg glemt for et øyeblikk. Hun måtte ha sett alt, for nå kom hun ut til oss med et underlig smil om munnen. Hun pleide jo å gå ned til havnen på denne tiden. Dersom det var for å levere beskjeder til en eller annen, så var det for sent. Domitilla forklarte henne på gresk at vi ventet gjester og at det var best hun gikk og forberedte det vi hadde av mat mens vi gikk ned for å møte skipet. Trengte hun noe, kunne hun komme senere.

Hvorfor utsette dette lenger?

I det Aspasia ruslet inn på kjøkkenet igjen, stakk jeg like godt opp på værelset hennes. Dersom hun fulgte efter, ville jeg si alt som det var. Jeg ville vite omd et var sant det vi lenge hadde trodd. Dessuten var det ikke mer tid tilbake.

Jeg fant svaret i klesskapet hennes, under noen plagg, efter først å ha lett under madrassen og hodeputen. Der lå et brev til Aspasia.

En viss Felix takket henne for at hun hadde bragt ham brevet som Domitia hadde sendt til Domitilla. Han skulle selv se til at det havnet i hendene på Domitian.

Aspasia var altså ikke bare i stand til å forstå latin, hun var likefrem dumdristig. Felix var sikkert en hun han kjente fra tiden i Antium.

Jeg var ikke lenger enn et par øyeblikk inne hos henne. Likevel følte jeg meg iaktatt. Øynene hennes satt formelig i veggene her inne. De så på meg fra alle kanter. Brevet tok jeg med for sikkerhets skyld, ingen visste hva som nå kom til å skje.

Da Domitilla og jeg kom ut igjen på terrassen, var skipet forsvunnet av syne. Det rundet pynten ytterst på Pontia.

Hun ville ned til havnen nå. Småløp gjorde vi begge for å nå frem før skipet. Hvor Aspasia hadde gjort av seg, hadde jeg ingen anelse om. Det var ikke tegn til henne på kjøkkenet da vi forlot huset. Selv hadde jeg ikke rukket å skifte, men kom tett i hælene på Domitilla i arbeidsklærene mine. I det vi nådde havnen, kunne vi se skipet dukke frem bak fyrtårnet. Ombord hadde de allerede revet det største

seilet.

Jeg tok begeistret skjerfet jeg hadde rundt halsen og begynte å vinke utålmodig. - Nå måtte han da se oss! Slik ville vi ta imot Stefanos, jublende og frie.

Skipet var av mørk tre og lå tungt i sjøen. Det var et lite krigsskip, noe jeg ikke hadde lagt merke til før. Hvorfor sendte de ikke en vanlig bark? Var Domitia kanskje kommet selv for å hente oss hjem?

Jeg begynte med ett å føle uro. Var noe likevel gått galt i Roma?

Jeg kunne se mennesker på dekk, soldater, offiserer og noe sivile. Nå var de i ferd med å kaste anker. Hvorfor sto ikke Stefanos i baugen og hilste oss?

Tankene for gjennom hodet mitt. Domitian hadde utpekt Domitillas to sønner som arvinger, hans egen sønn døde som liten. Men etter at Klemens var blitt henrettet, hadde selvsagt dette falt bort. Men dersom nå Domitian endelig var borte, ville de da stå tilbake som tronarvinger likevel?

Domitilla så sikkert enda flere muligheter. Men hun sa ingenting der hun sto.

Hvor var Stefanos?

De hadde ankret opp og var i ferd med å lære en av småbåtene. Jeg anstrengte meg for å se hvem som var ombord. Der! - Det var i hvert fall én sivilkledd person i båten. Men Stefanos var det neppe, han ville for lengst ha fått øye på Domitilla og gjort tegn til oss.

Jeg lukket øynene og syntes jeg kunne fornemme en søt parfymeduft gjennom lukten av tang og tare.

Fiskere og bønder sto i en klynge på respektfull avstand og så på båten som nærmet seg. Alle stirret vi mot den lille farkosten. Det var fire soldater ombord, to av dem rodde, og så denne sivilkledd personen. De samme spørsmålene for sikkert gjennom begge våre hoder på samme tid, og for siste gang.

Jeg kjente noen røre ved armen min. Det var Rufus. Jeg kom i det samme til å huske brevet som jeg hadde funnet hos Aspasia. Jeg stakk det i hånden hans uten at Domitilla merket noe.

Båten var fremme. Fem menn steg i land, fire soldater, en sivil tjenestemann - og ingen Stefanos.

Domitilla ble stående og stirre rett fremfor seg mens den lille prosesjonen nærmet seg klyngen av folk på havnen. Nå foregikk det en ivrig utveksling der borte. Noen pekte i retning av oss. De fremmede så vår vei. Så begynte de langsomt å nærme seg. Domitilla sa fortsatt ikke et ord, hverken til Rufus eller til meg. Jeg følte den varme pusten hans i nakken min. Han var like spent som vi.

Jeg så at soldatene var bevæpnet.

Det var Domitilla óg. For hun skjulte en dolk mellom brystene, det var den hun hadde løpt inn for å hente. Den lå der kald og stiv og ventet på sitt offer, skjønt ingen av oss ennå var sikker på hvem det skulle bli.

Den sivilkledde personen bar en enkel reisekappe over klærne, så det var ikke mulig å se hans sivile rang. Men det var noe kjent ved ansiktstrekkene, jeg mente å ha sett dem før. Nå gjorde han tegn til soldatene at de skulle vente. Han hilste ærbødig før han gikk de siste skrittene frem mot henne.

Det var Domitilla som gjenkjente ham.

- Abascantus!

Han svarte hennes hilsen med et bredt smil. Var han allerede tilbake fra landflyktigheten? Domitilla hadde nevnt navnet hans blant dem som var blitt rammet av Domitians mistenksomhet.

Hva betød alt dette?

Han tok henne vennlig ved armen og begynte å føre henne i retning av huset vårt. Jeg fikk lov til å følge efter, på høflig avstand riktignok, men ikke større enn at jeg kunne høre hva som ble sagt. Rufus stakk sin vei da romeren nærmet seg.

Domitian var død. Han var blitt myrdet i sitt soveværelse. Alt hadde vært nøye planlagt, og Domitia selv hadde stått bak attentatet. En slavegutt hadde sett alt som skjedde, og detaljene var kjent for hele Roma. En av keiserens mest betrodde tjenere hadde noen dager simulert at den ene armen var skadet. Men under forbindingen skjulte han en dolk. Så var han en kveld kommet styrtende inn i

Domitians soveværelse, på den tiden da keiseren pleide å gå til ro, under påskudd av å ville avsløre et komplott. Mens han la ut om det han angivelig hadde fått nyss om, ilte keiseren bort til bort til sengen, hvor han hadde et lite sverd gjemt under putene. Men bladet var fjernet.

Mens dette skjedde, drev slavegutten og tente lys borte i nisjen med alle husgudene.

Tjeneren hadde påført keiseren en rekke knivstikk mens denne kjempet for livet med bare hendene. Men det var for sent å kjempe. Noen øyeblikk senere var Domitian død.

Vi nærmet oss huset. Domitilla bevarte hele tiden sin ro, men sa fortsatt ingenting. Jeg visste nøyaktig hva som var viktigst for henne i alt dette. Her tenkte og følte vi likt.

Ifølge Abascantus hadde den keiserlige garde, pretorianerne, også vært innblandet. For de hadde straks utropt Nerva til keiser, noe som møtte stort bifall fra senatet. Jeg hadde aldri hørt om Nerva før, men Domitilla nikket gjenkjennende da hun hørte navnet hans. Så fulgte flere detaljer.

Folk hadde styrtet til forum og begynt å rive ned statuer og bilder av den døde keiseren. Hans legeme var blitt fraktet gjennom Romas gater av dem som vanligvis tar seg av de døde, uten påaktelse, og de hadde brent ham på et ukjent sted. Senere, ble det sagt, ved nattetider, skulle Fyllis, Domitians gamle amme, ha sneket seg inn i templet til gudene Vespasian og Titus og blandet hans aske med farens og brorens.

Domitilla så ut som hun ikke hørte noe av alt dette. Abascantus hadde ennå ikke kommet til saken.

Nå sto vi ved foten av trappene som førte opp til terrassen vår. Detaljene fra Roma fortsatte å strømme på. For neste morgen hadde senatet annullert alle Domitians forordninger og dømt ham til evig fiende av staten, slik de hadde gjort md Nero.

Endelig tok Domitilla mot til seg. Hun vendte seg mot Abascantus, så ham inn i øynene og spurte hvem morderen var.

En tapper ung mann, fikk hun til svar, men han var blitt henrettet like etter, skjønt alle så på ham som en helt.

Domitilla spurte ikke etter navnet hans.

Vi sto nå på terrassen hvor alle blomstene var.

Abascantus fortsatte å fortelle mens han geistikulerte ivrig.

Slaven hadde forklart at han ville hevne Epafroditos. Men etter å ha utført en dåd som denne, fikk han selv dele hans skjebne. Det var ingen annen mulighet, hensynet til offentligheten krevde at morderen ble straffet. Vi levde tross alt ikke i med slike tilstander som hadde rådet under Nero. Keiserinnen hadde heller ikke forsøkt å få ham benådet.

Domitilla så fortsatt spørrende på Abascantus.

Jo, tjeneren det dreide seg om var visst jødisk og hadde et gresk navn. Han så på henne med et bredt smil. Nå var hun endelig fri. Domitia hadde selv bedt ham reise og hente henne. Så fulgte en ny flom av detaljer om sønnene til Domitilla og om andre nyheter fra palasset.

Men Abascantus sto og snakket ut i løse luften. Domitilla var gått inn i huset. Jeg var den eneste som hørte hva han sa.

Da hun ikke kom ut igjen, fulgte vi likegodt etter. Jeg viste veien.

Vi fant henne i soveværelset. Der lå hun ved foten av sengen og det var blod overalt. Litt senere kom Rufus med Aspasia. Han hadde bundet hendene hennes med det båndet hun pleide å bære rundt hodet.

Jeg så bort da han kuttet strupen hennes.

Jeg ble hos Domitia til hun døde. Hun ble nesten hundre år gammel.

Vi levde i en villa på Capreae, en av dem Tiberius hadde bygget.

Sannheten om Domitilla og Stefanos beholdt jeg for meg selv. Min kjærlighet til dem begge er like sterk i dag som den var dengang.

Rufus fortsatte i tjenesten som hemmelig agent for hoffet.

0

EFTERORD

- fakta og friheter

Licentia poetica, den kunstneriske frihet, er en sårbar form for frihet og bør brukes varsomt, særlig der det har med kjente historiske skikkelser å gjøre. Likevel blir forfatteren av historiske romaner og noveller nødt til å foreta en rekke valg, ikke minst fordi vårt kildemateriale ofte er flertydig og fremtvinger avgjørelser etter forfatterens skjønn. Lik historikeren overlates ofte forfatteren til seg selv i forsøket på å fravriste fortiden noen av dens hemmeligheter.

Imidlertid lar ikke fortiden seg gjenvinne når det kommer til stykket.

Den er definitivt forbi. Det vi sitter tilbake med er vår *tilegnelse* av personer, hendelser og omstendigheter. Her blir subjektive faktorer viktige. For det viser seg at vi har engasjert oss i en dialog mellom subjekt og subjekt heller enn en analyse av et objekt.

Hvilket menneske fra fortiden kan med rette kalles et objekt?

Slik står veien åpen for den enkeltes skjønn, basert på egne erfaringer, tanker og følelser. Kunstneriske friheter er særlig fristende der hvor de såkalte fakta uteble. Slik oppstår samspillet mellom mellom subjekt og subjekt.

Enhver forfatter eller historiker som vil skrive om Herodes, Jesus, Petronius, eller Johannes og Domitilla, står i realiteten overfor medmennesker. Oppgaven blir hverken enklere eller vanskeligere ved at disse tilhører fortiden. Mennesker kan nemlig aldri bli fortidige: alle mennesker er samtidige, når det kommer til stykket, i hvert fall dersom vi ønsker å oppleve dem som medmennesker.

Vårt tema har vært "drømmen om gudsriket". Rivaliseringen mellom Gud og keiseren er ikke bare et tema fra det første århundre, den preger all historie, ikke minst vår egen tid.

Hva vet vi så om våre historiske subjekter?

HERODES DEN STORE er den av romernes vasallkonger vi kjenner best.

Dette skyldes en enkelt manns verk: historikeren Flavius Josefus. Han har i to forskjellige verk gitt oss en oversikt over kongens liv og gjerning. Men de to beretningene avviker på mange punkter og stiller oss derfor overfor mange

vanskelige valg.

Josefus hadde Nikolas av Damaskus' verk som hovedkilde. Dette er gått tapt, bortsett fra noen få fragmenter. Hvorvidt Josefus kjente Herodes' memoirer er vanskelig å så; de er gått tapt, i likhet med Agrippas', Augustus', Tiberius' og lignende selvbiografier fra fyrsters hånd. Uansett spørsmål som disse gjør Josefus mer enn å gjengi sine kilder. Han skriver som han gjør ut fra et skjønn som er hans eget, noe han har felles med alle antikke historieskrivere og som preger den litterære tradisjon han står i. Josefus er pro-romersk, og det er også hans portrett av Herodes. Derfor søker han å forstå kongen. Tro mot Josefus har jeg søkt sannheten om kongen i denne tradisjonen heller enn i det redselsfulle eftermælet han har fått i den kristne tradisjon.

Med viten og vilje har jeg avveket fra kildene på et par punkter.

Begivenhetene som gjengis her, finner sted i Herodes' siste leveår, 5-4 f. Kr., men de fant sted i palassene ved Jeriko, ikke i Jerusalem. Der døde kongen like etter, sannsynligvis av kreft i underlivet. Brevene som gjengis finner vi alle hos Josefus, men synkroniseringen av dem er min egen.

Hvor mange testamenter Herodes skrev er uklart, men de to siste er ikke gjenstand for diskusjon.

Som konge var han neppe bedre eller verre enn sine samtidige småfyrster, enten man liker ham eller ikke. Men han er den av dem alle som er mest utlevert til eftertiden, takket være Josefus. Moderne lesere gjør kanskje klokt i å merke seg at antikkens herskere har svært få liv på sanvittigheten sammenlignet med moderne politikere, selv om antikke historikere boltrer seg i det som er.

Alt grise-pratet er historisk.

JESUS FRA NASARET kjenner vi ikke så godt som Herodes - fra en sysnvikel sett. Samtidig kjenner vi ham vel så godt, sett fra en annen. For hele fire forfattere - av teologisk snitt - har gjengitt hvordan de opplevde ham, ikke direkte, men gjennom andres øyne (skjønt det fjerde evangelium hevder bestemt å skrive seg fra et øyenvitne).

Evangelistene er skapende teologer, får vi ofte høre i våre dager, de tolker ved å teologisere. Men her blir nyansene raskt av det finere slaget, for hvilken historiker gjør ikke det samme?

Om de "skjulte år" i Jersu liv (barndom, oppvekst, ungdom og tidlig manndom) er mange vakre bøker blitt skrevet, fordi vi her står helt fritt til å slippe fantasien løs, innenfor en ramme av rimelighet. La oss se på noen av mulighetene som foreligger.

At arbeidsmulighetene i Nasaret også involverte nabobyen Sefforis, er blitt antydret i lengre tid. Herodes Antipas bygget nettopp byen på denne tid, og utgravningene i moderne tid kaster atskillig lys over stedet, som skulle være en

jødisk by, men som i stigende grad ble gresk og hedensk, noe teateret vitner om. Siden vårt tradisjonelle "tømmermann" egentlig betyr "håndverker", har vi her et rikt arbeidsfelt. At Josef er eldre enn Miriam og allerede død når Jesus begynner sitt virke, er en allmenn antagelse. Ryktene om at hans far var en romersk soldat, går tilbake til jødiske kilder. Disse er gamle, men polemiske, og vi tar dem kun med som et kuriosum.

At Jesus og Johannes Døperen er nære slektninger, går Lukas god for. At Jesus forøvrig er enebarn, går den romerske kirke god for: "brødre" og "søstre" er videre begreper innenfor en semittisk kulturkrets enn hos oss (slik vi for eksempel finner det i dagens Afrika).

Jesu bevissthet har forskere og forfattere boltret seg i gjennom lang tid, mens evangelistene uttrykker seg heller varsomt om dette temaet (via forholdet Fader-Sønn). I stedet tar vi oss den frihet å røre litt i det ubevisste, eller underbevisste, hos Jesus. Drømmer har individuelle så vel som kollektive trekk, og det er vel her denne utypiske jøden for alvor pirrer vår nysgjerrighet. Dersom Jesus likevel skulle stå tilbake som litt av end agdrømmer, tar forfatteren selvsagt ansvaret for det.

CAIUS CALIGULA's forsøk på å omgjøre Herodes' tempel til en slags helligdom til seg selv, er en godt dokumentert episode fra denne keiserens siste leveår. Han var bare 27 da han etterfulgte Tiberius - i 37 e. Kr. - og viste straks tegn til at alt det nye hadde gått ham til hodet. Ikke minst hadde han fått et helt nytt forhold til seg selv - i sammenligning står Nero tilbake som litt av en sinke.

Dette gikk ikke bare ut over jødene, men også dem.

De utgjorde en form for ateisme som ble tolerert i den gresk-romerske verden, av romerne mer enn av grekerne. Kort forklart klarte jødene å beholde sin posisjon som ateister gjennom hele antikken, til tross for to opprør mot romerne, begge i Palestina.

Episoden under Caius er beskrevet tre ganger i antikke kilder, fra to forfattere: Josefus gir oss to beretninger, Filon gir oss en, men han levde midt oppe i begivenhetene mens Josefus skriver en tid senere. Alle forsøk på å harmonisere disse tre forsøkene har til dags dato mislykkes. Hver historiker av noen klasse forsøker derfor å rydde opp i informasjonen i håp om å gi begivenhetene et sannsynlig forløp.

Forfattere blir pent nødt til å gjøre det samme, skjønt siktemålet blir et litt annet enn hos historikerne. Problemet gjelder i første omgang kronologien: nøyaktig *når* skjer alt dette? Dernest har vi et spørsmål om kong Agrippa I's rolle: *hvor* er han? Endelig spørsmålene som angår Petronius selv: *hvorfor* risikerte han liv og lemmer for å få avblåst denne operasjonen? De vanlige forklaringene er at han fryktet en større krig i Palestina - at han hadde sympati for jødenes sak - at han

anså Caius for å være gått fra forstanden. Vi har valgt en fjerde forklaring, en som ikke er dokumentert, men som ligger helt innenfor mulighetene av det vi vet: personlig hat mot keiseren kombinert med kjærlighet til sin hustru. Men det handler om mer enn følelser - Patronius er forberedt til å overta keiserverdigheten selv, intet mindre. Og han stiller like sterkt som noen av de andre senatorene.

Et punkt bør klargjøres. Kulten av den romerske keiser på gresk grunn artet seg annerledes enn blant romerne. Sistnevnte dyrket den avdøde keiser som guddommelig (*divus*) og den regjerende keiser som gudesønn (*dei filius*). Grekerne konsentrerte seg om den levende keiser og ga ham en oppmerksomhet som lignet på den de tradisjonelle, olympiske guder ble gjenstand for (men like var de ikke). Døde keisere hadde liten makt og interesserte dem ikke. At keiseren lignet gudene, er ikke så vanskelig å forstå: keiseren er usynlig (fordi han er langt borte), han er allmektig, han kan forandre ditt liv.

Kulten som Caligula ønsket seg i Jerusalem er ikke klart presisert i våre kilder. Sannsynligvis dreier det seg om å dele tempel med jødernes gud, Jahveh. Det var helt vanlig i den greske verden at keiseren flyttet inn hos et lands guder, også hos de olympiske. Det var aldri tale om at de gamle guder skulle flytte ut.

Men finesser som disse interesserte ikke jødene. Den dagen Caius Caligula flyttet inn i Jerusalems tempel, ville hele deres religiøse historie være uten mening.

JOHANNES AV PATMOS er behandlet som en separat skikkelse fra den Johannes vi knytter til det fjerde evangelium.

Dette skyldes hverken litterære preferanser eller moderne kritisk vitenskap.

Antikke kilder kjenner til at apokalypsen og evangeliet skriver seg fra forskjellige hender, skjønt de vanligvis slår dem i spann. Å identifisere Johannes på Patmos med Sebedeus' sønn av samme navn, får stå for egen regning (tradisjonelt var det evangeliets forfatter man knyttet til dette navnet). Apokalypsen har et tydelig palestinsk preg, og det blir vår innfalsvinkel.

Hvorfor han havnet på Patmos, vites ikke. Mulighetene er flere: frivillig eller ufrivillig eksil (han sier selv at han kom hit på grunn av trengsel for kristennavnets skyld). Jeg fant en mulig nøkkel til gåten i de apokryfe Johannesaktene som nevner hans demonstrative oppførsel i Efesos under en stor religiøs festival i Efesos. Byen var en tempelby, lik Jerusalem, og det sosiale og religiøse press på de første kristne må ha vært stort. At Antipas er blitt offer for noe lignende i Pergamon, er en fristende antagelse.

Det nye templet til Domitian i Efesos har innledet keiserfestivalene der. Det sto trolig ferdig i år 90.

Prokoros er ingen fiktiv størrelse. Tradisjonene fra Patmos er gamle, og det var vanlig at en amanuensis (en skriver) var nødvendig når en bok ble til; skrivekunst i antikken var en mer komplisert affære enn vi er vant med.

Hulen de bodde i er i dag en helligdom, men det forhindrer ikke at den ble benyttet av våre venner under oppholdet der ute.

Et punkt hvor kunstneriske friheter spiller en større rolle er plasseringen av Theofilos på samme sted, i forvisning og under fangenskap. Lukas skrev sine to bøker til en høytstående beskytter ved dette navn. Vi antar at det dreier seg om en historisk og ikke en fiktiv størrelse. Forvisning ville vært forbeholdt prominente personer, som for eksempel medlemmer av keiserfamilien og senatorer. Derved faller en slik løsning bort i tilfellet Johannes (som vil ha flyktet hit), men står kanskje åpen i tilfellet Theofilos?

Vi befinner oss i sluttstadiet av nytestamentlig tid, og en tredje generasjon kristne er alt virksom. Derfor har vi tatt med navn vi kjenner fra Ignatius av Antiokias syv brev til menigheter som også Johannes henvender seg til i sin bok. At biskopen som Ignatius skriver til i Efesos heter Onesimos, fører tankene uvegerlig mot Paulus' brev til Filemon (det eneste privatbrev vi har fra hans hånd), men navnet var et vanlig slavenavn og vi kan ikke sette likhetstegn mellom de to uten videre.

DOMITILLA er igjen en skikkelse fra antikken som har vært gjenstand for ulike tolkninger og gjetninger, og som derfor egner seg godt for dikteriske friheter. Kristen og hedensk tradisjon avviker i synet på henens tro og skjebne. Noen ganger får vi inntrykk av at hun er gått over til den jødiske tro sammen med sin mann, andre ganger at begge er kristne.

Hun var keiser Domitians niese. Etter mannens død ble hun forvist, men vi vet ikke hvor. Noen kilder nevner Pandataria (Pantelleria), andre Ponza (Pontia). Når valget falt på sistnevnte øy, er det ganske enkelt fordi dette er det mest sjarmerende av de to stedene, og som følgelig viser menneskelige trekk ved en keiser som er gått ned i historien som litt av et uhyre, til tross for iherdige rehabiliteringsforsøk fra moderne historikeres side.

Heller ikke kjenner vi Domitillas videre skjebne - igjen får fantasien fritt spillerom.

Vi har et minne om fruen i den romerske katakomben som bærer hennes navn.